

กรอบยุทธศาสตร์ การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย

คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ

ตุลาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	4
บทนำ	8
กรอบแนวคิด และขั้นตอนการดำเนินการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์ การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย	10
ส่วนที่ 1 สถานการณ์ด้านอาหารของไทย	12
1. สถานการณ์ด้านความมั่นคงอาหาร	12
2. สถานการณ์ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร	27
3. สถานการณ์ด้านอาหารศึกษา	33
4. สถานการณ์ด้านการบริหารจัดการ	37
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม	39
1. จุดแข็ง	39
2. จุดอ่อน	39
3. โอกาส	40
4. ภัยคุกคาม	40
ส่วนที่ 3 กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย	41
1. วิสัยทัศน์	41
2. วัตถุประสงค์	41
3. ระยะเวลาดำเนินงาน	41
4. ประเด็นยุทธศาสตร์	41
• ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคงอาหาร	42
• ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร	47
• ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านอาหารศึกษา	51
• ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ	53
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	55
สรุปหน่วยงานรับผิดชอบตามยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย	56

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

67

ภาคผนวก

1. พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551
2. ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ในคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ
3. คำสั่งคณะกรรมการอาหารแห่งชาติที่ 1/ 2553 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการ
จัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย
4. ผู้แทนหน่วยงานที่ร่วมเป็นกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้าน
อาหารของประเทศไทย
5. ผู้เชี่ยวชาญที่ประธานกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหาร
ของประเทศไทยแต่งตั้ง เพื่อร่วมเป็นกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์
การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย
6. ทีมงานผู้ช่วยฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์
การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย

บทสรุปผู้บริหาร

1. ความเป็นมา

ตามที่ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551 เพื่อให้มีคณะกรรมการอาหารแห่งชาติเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการหรือจัดการด้านอาหารในทุกมิติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถประสานและบูรณาการงบประมาณและทรัพยากรในการบริหารจัดการด้านอาหารในทุกมิติทั้งภาวะปกติและภาวะฉุกเฉิน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหาร และอาหารศึกษา รวมทั้งจัดทำแผนเผชิญเหตุและระบบเตือนภัยด้านอาหารต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ อันจะทำให้การบริหารจัดการด้านอาหารในภาพรวมของประเทศให้มีความเป็นเอกภาพต่อไปนั้น

คณะกรรมการอาหารแห่งชาติได้มีการประชุมครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2552 ซึ่งมีมติเห็นชอบหลักการกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยและแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย เพื่อศึกษาข้อมูลนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านอาหาร และจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยอย่างมีส่วนร่วม

คณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฯ ได้ดำเนินการโดยพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ด้านอาหารภายในประเทศ รวมถึงนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านอาหารของหน่วยงานต่างๆ ภายในประเทศและต่างประเทศ โดยมีหลักการในการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารฯ คือ 1. เป็นแผนชี้นำเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติงานต่อไป 2. สร้างความมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 3. เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่สร้างให้เกิดบูรณาการการดำเนินงาน 4. มีการวิเคราะห์จุดเสี่ยง 5. มีหลักฐานทางวิชาการสนับสนุน และ 6. สร้างประโยชน์ที่ยั่งยืนให้กับประเทศไทย เพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์ที่มีทิศทางที่ถูกต้องและสนองตอบตามที่กฎหมายกำหนดทั้ง 4 มิติ ได้แก่ ความมั่นคงด้านอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร คุณภาพอาหาร และอาหารศึกษา

ทั้งนี้คณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยได้จัด “การประชุมระดมความคิดเห็นต่อกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย ภายใต้คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ” ในวันที่ 30 สิงหาคม 2553 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ เพื่อรับฟังข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอาหารแห่งชาติและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม และได้นำข้อคิดเห็นมาปรับกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในการเสนอต่อคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ

คณะกรรมการอาหารแห่งชาติในการประชุมครั้งที่ 1/2553 เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2553 พิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยที่คณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฯ ได้จัดทำ และให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบและมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 และให้หน่วยงานต่างๆ ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานรวมทั้งรายงานผลการดำเนินงานต่อที่ประชุมคณะกรรมการอาหารแห่งชาติต่อไป

2. สารสำคัญของกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย

จากสถานการณ์แต่ละด้านของอาหารทั้งด้านความมั่นคงอาหาร ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร และด้านอาหารศึกษา รวมทั้งการวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมด้านอาหารของไทยทั้งในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามแล้ว สามารถกำหนดประเด็นวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ระยะเวลา ดำเนินงาน ประเด็นยุทธศาสตร์ และผลที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

วิสัยทัศน์

**“ประเทศไทยผลิตอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัย มีความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน
เพื่อชาวไทยและชาวโลก”**

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการฐานทรัพยากรในการผลิตอาหารของประเทศไทยให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน
- (2) เพื่อให้อาหารที่ผลิตได้ในทุกระดับนับตั้งแต่ในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และในระดับอุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์มีความพอเพียง มีคุณภาพ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการที่ดี
- (3) เพื่อสร้างกระบวนการศึกษา ค้นคว้า วิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาหารเพื่อให้ได้องค์ความรู้ตลอดห่วงโซ่อาหาร รวมถึงการนำไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ
- (4) เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านอาหารให้มีประสิทธิภาพทั้งด้านโครงสร้างกฎหมาย สารสนเทศ และอื่นๆ
- (5) เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และระดับชาติ ทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤต

ระยะเวลาดำเนินงาน

5 ปี (2555-2559)

ประเด็นยุทธศาสตร์

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย เป็น 4 ยุทธศาสตร์ดังนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคงอาหาร
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านอาหารศึกษา
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคงอาหาร

หลักการ : เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน บริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตอาหารอย่างมีประสิทธิภาพโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

- กลยุทธ์ :**
1. เร่งรัดปฏิรูปการถือครองที่ดินและการคุ้มครองพื้นที่การเกษตร
 2. จัดการทรัพยากรน้ำ และดินเพื่อการเกษตร และป่าชุมชน
 3. สร้างความสมดุลระหว่างพืชอาหารกับพืชพลังงาน
 4. พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตอาหาร
 5. สร้างแรงจูงใจในการทำการเกษตร และเพิ่มจำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่
 6. ส่งเสริมการเข้าถึงอาหารในระดับชุมชนและครัวเรือน
 7. ปรับปรุงและพัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านสินค้าเกษตรและอาหาร
 8. สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนในการรักษาความมั่นคงด้านอาหาร
 9. วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่อาหาร
 10. จัดระบบเพื่อรองรับความมั่นคงด้านอาหารในภาวะวิกฤติ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร

หลักการ : ดูแลคุณภาพและความปลอดภัยอาหารในห่วงโซ่อาหาร เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคและการค้าทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้อง

- กลยุทธ์ :**
1. สร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัยอาหารให้เป็นมาตรฐานเดียวและส่งเสริมการบังคับใช้
 2. พัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรขั้นต้น (Primary product) ให้มีคุณภาพและความปลอดภัยตามมาตรฐานและคุณค่าทางโภชนาการเพิ่มขึ้น
 3. เสริมสร้างความเข้มแข็งภาคการผลิตในระดับชุมชน (Community based) เพื่อป้องกันการสูญเสียและเพิ่มมูลค่าเบื้องต้นให้กับผลผลิต
 4. เสริมสร้างความเข้มแข็งภาคการผลิตในระดับอุตสาหกรรม (Industrial based) ทุกระดับ
 5. ส่งเสริมการค้าและการตลาดผลิตภัณฑ์มาตรฐานทั้งที่มาจากการผลิตในระดับชุมชนและอุตสาหกรรม
 6. เสริมสร้างความเข้มแข็งในการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านอาหารศึกษา

หลักการ : เน้นกระบวนการส่งเสริมพัฒนา และวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ ความตระหนัก ในการใช้ทรัพยากรเพื่อผลิต และกระจายอาหารในห่วงโซ่อาหาร ตลอดจนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการบริโภคอาหาร

- กลยุทธ์ :**
1. ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ และบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในเรื่องอาหารศึกษา
 2. สนับสนุนให้มีการวิจัยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ด้านอาหารได้
 3. ให้มีการจัดการองค์ความรู้ในเรื่องอาหารศึกษา และเผยแพร่ความรู้ทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง
 4. ส่งเสริมให้เกษตรกร และชุมชนมีความรู้ด้านอาหารศึกษาอย่างเหมาะสม
 5. ส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสมของบุคคล และชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ

หลักการ : พัฒนาการจัดการด้านอาหารของประเทศตลอดทั้งห่วงโซ่อาหารอย่างเป็นระบบให้มีความเหมาะสม สร้างความเข้มแข็งของการดำเนินงานทุกภาคส่วน ให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ รองรับภัยคุกคามต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับกติกาการค้าสากล

กลยุทธ์ :

1. ปรับปรุงและเสริมความเข้มแข็งโครงสร้างองค์กรในห่วงโซ่
2. พัฒนาและปรับปรุงกฎหมายในห่วงโซ่
3. การพัฒนาฐานข้อมูลและการจัดการ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- (1) ประเทศไทยมีฐานทรัพยากรในการผลิตอาหารที่สมบูรณ์และยั่งยืน
- (2) ชุมชนเกษตรกรรมมีการผลิตอาหารที่เข้มแข็ง มีระบบเศรษฐกิจและการจัดการอาหารที่เป็นธรรม สร้างรายได้ให้แก่เศรษฐกิจของประเทศและท้องถิ่น
- (3) ผู้บริโภคเข้าถึงอาหารที่มีคุณภาพ และปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการ ทั้งอาหารที่ผลิตในประเทศ และอาหารนำเข้า
- (4) มีกลไกและระบบการจัดการด้านอาหารที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล สามารถตอบสนองได้ทันต่อสถานการณ์ต่างๆ ทั้งภาวะปกติและภาวะวิกฤติ
- (5) สร้างความเชื่อมั่นให้กับอาหารส่งออก เพิ่มศักยภาพและขยายโอกาสด้านการตลาดให้กับอาหารไทยผ่านทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางโภชนาการ

บทนำ

อาหารที่มีคุณภาพและความปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งต่อการดำรงสุขภาวะที่ดีของประชาชนซึ่งนอกจากจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังมีผลต่อการค้าและเศรษฐกิจของประเทศด้วย ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและอุดมสมบูรณ์จนสามารถผลิตอาหารได้อย่างเพียงพอเพื่อเลี้ยงประชากรภายในประเทศและส่งออกนารายได้มหาศาลสู่ประเทศ อย่างไรก็ตามจากสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นอันมาก อีกทั้งภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี การเกิดขึ้นของโรคและภัยคุกคามใหม่ๆ สถานการณ์ความเสี่ยงต่อโรคมะเร็งของทรัพยากรธรรมชาติและภาวะโลกร้อน ตลอดจนความจำเป็นในการปฏิบัติตามกฎกติกาสากลด้านการค้าระหว่างประเทศและการเปิดการค้าเสรี ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ล้วนส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงและยั่งยืนด้านอาหารของประเทศได้หากไม่สามารถดูแลจัดการระบบอาหารของประเทศตลอดห่วงโซ่อาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ที่ผ่านมาพบว่าบทบาทในการกำกับดูแลตลอดห่วงโซ่อาหารของประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานต่างๆ มากกว่า 10 หน่วยงานและมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องอยู่มากกว่า 30 ฉบับ จึงขาดความเป็นเอกภาพ ขาดการบูรณาการและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมสนับสนุนการค้าและอุตสาหกรรมอาหารทั้งภายในและระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังขาดความชัดเจนของนโยบายและยุทธศาสตร์หลักเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารทั้งในยามปกติและยามฉุกเฉิน ตลอดจนการป้องกันการก่อการร้ายโดยใช้อาหาร และความชัดเจนในการให้การศึกษาด้านอาหารให้ทันต่อสถานการณ์ของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงมีการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551 เพื่อให้มีคณะกรรมการอาหารแห่งชาติเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการหรือจัดการด้านอาหารในทุกมิติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถประสานและบูรณาการงบประมาณและทรัพยากรในการบริหารจัดการด้านอาหารในทุกมิติทั้งภาวะปกติและภาวะฉุกเฉิน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหารและอาหารศึกษา รวมทั้งจัดทำแผนเผชิญเหตุและระบบเตือนภัยด้านอาหารต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ อันจะทำให้การบริหารจัดการด้านอาหารในภาพรวมของประเทศให้มีความเป็นเอกภาพต่อไป

คณะกรรมการอาหารแห่งชาติได้มีการประชุมครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2552 ซึ่งมีมติเห็นชอบหลักการกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยและแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย เพื่อศึกษาข้อมูลนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านอาหาร และจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยอย่างมีส่วนร่วม ในการนี้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ได้ดำเนินการโดยพิจารณาข้อมูลสถานการณ์ด้านอาหารภายในประเทศ รวมทั้งนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านอาหารของหน่วยงานต่างๆ ภายในประเทศ อาทิเช่น ยุทธศาสตร์มาตรฐานความปลอดภัยสินค้าเกษตรและอาหาร ปี 2553-2555 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์), แผนแม่บทอุตสาหกรรมอาหาร ปี 2553-2557 (กระทรวงอุตสาหกรรม), ยุทธศาสตร์

ความปลอดภัยด้านอาหาร ปี 2546-2552 (กระทรวงสาธารณสุข), แผนอาหารและโภชนาการระดับชาติ ฉบับที่ 9 (กระทรวงสาธารณสุข) เป็นต้น รวมทั้งนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านอาหารของนานาประเทศ เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยฉบับสมบูรณ์

จึงกล่าวได้ว่ากรอบแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยพัฒนาขึ้นตามสถานการณ์ในปัจจุบันของประเทศ บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและยุทธศาสตร์หลักของหน่วยงานต่างๆ อีกทั้งสอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานของนานาอารยประเทศ แต่ยังคงคำนึงถึงความเหมาะสมต่อศักยภาพและบริบทของประเทศไทย ในขณะเดียวกันได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ด้วย อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมต่อไป

กรอบแนวคิด และขั้นตอนการดำเนินการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์ การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย

1. กรอบแนวคิด

ทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 มีกรอบแนวคิดของการพัฒนาที่อยู่บนรากฐานของสังคมไทยโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเสาหลักของความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ ครอบครัว มีความสุขเป็นพื้นฐานที่สร้างคนเป็นคนดี ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีบทบาทในการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพและความสามารถในการแข่งขัน มีการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ มีกฎระเบียบและกฎหมายที่บังคับใช้อย่างเป็นธรรม และประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศภูมิภาคและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารที่จัดทำขึ้นนี้ มีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ดังกล่าว โดยมีหลักการในการจัดทำ คือ ให้เป็นแผนชี้นำเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติงาน สร้างความมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เกิดการบูรณาการการดำเนินงานอย่างสมบูรณ์ มีการวิเคราะห์จุดเสี่ยงที่มีหลักฐานทางวิชาการสนับสนุน ซึ่งเมื่อดำเนินการแล้วจะได้ผลสูงสุด ก่อให้เกิดความยั่งยืนให้กับประเทศไทย โดยหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ดำเนินการร่วมกัน ให้บรรลุวิสัยทัศน์ คือ

**“ประเทศไทยผลิตอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัย มีความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน
เพื่อชาวไทยและชาวโลก”**

2. ขั้นตอนการดำเนินการ

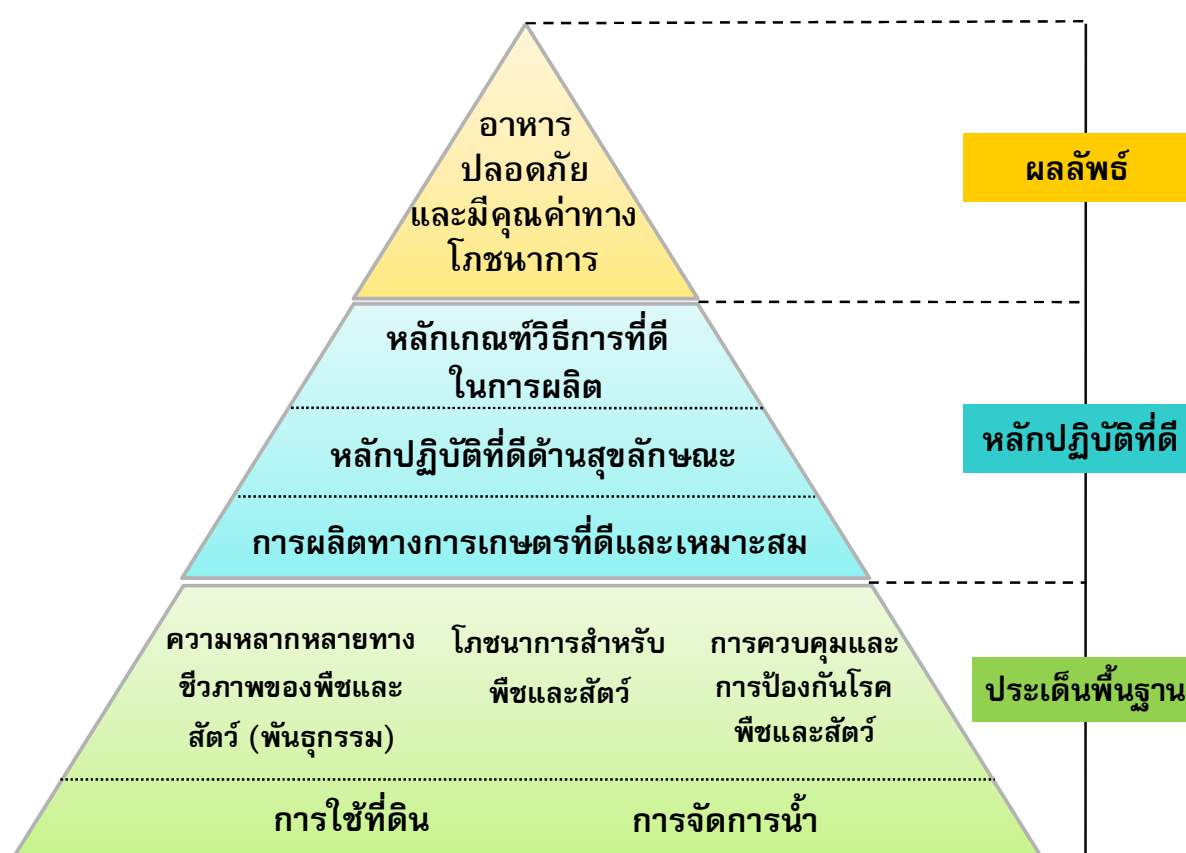
คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ฯ ได้ดำเนินการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์ฯ โดยคณะผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

(1) การวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาตลอดห่วงโซ่ (Situation & problem analysis) ในระบบการจัดการด้านอาหารของประเทศไทย (ดังรูปที่ 1) โดยการทบทวนสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และจัดประชุมระดมสมองตัวแทนจากภาครัฐ ภาคการผลิต สถาบันการศึกษา และองค์กรผู้บริโภค รวมทั้งผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environment analysis) ซึ่งใช้หลักการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามในการวิเคราะห์ เพื่อประเมินสภาพภาพของประเทศเมื่อต้องเผชิญกับสภาวะแวดล้อมต่างๆ

(3) การสร้างยุทธศาสตร์ (Strategy creation) ในการบริหารและจัดการด้านอาหารที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหาของประเทศไทยและสภาพแวดล้อมด้านต่างๆ ที่ต้องเผชิญ โดยใช้ข้อมูลจากทั้ง 2 ขั้นตอนข้างต้น มาวิเคราะห์และศึกษาแนวทางการจัดการด้านอาหารของต่างประเทศ สังเคราะห์ และจัดทำข้อเสนอยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย

(4) จัดการประชุมระดมความคิดเห็นต่อกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย โดยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนประมาณ 150 คน เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2553 เพื่อทวนสอบและรับฟังข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการจัดทำยุทธศาสตร์ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และปรับปรุงแก้ไขเป็นข้อเสนอยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยที่สมบูรณ์ต่อไป

รูปที่ 1 แผนภูมิห่วงโซ่อาหาร

ส่วนที่ 1 สถานการณ์ด้านอาหารของประเทศไทย

ประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญของโลก สามารถผลิตสินค้าเกษตรได้หลากหลาย เกินความต้องการบริโภคภายในประเทศ และมีมากพอสำหรับส่งเป็นสินค้าออกไปขายยังประเทศต่างๆ อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาพบว่ามีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการผลิต ซึ่งจากการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านอาหารตลอดห่วงโซ่ ดังรูปที่ 1 ได้แก่ ฐานทรัพยากร ปัจจัยการผลิต แรงงานภาคเกษตร ตลอดจนปัจจัยภายนอก ที่มีผลกระทบและสามารถสรุปประเด็นปัญหาที่สำคัญตามมิติของพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ ดังนี้

1.

สถานการณ์ด้านความมั่นคงอาหาร

ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.2551 “ความมั่นคงด้านอาหาร” หมายความว่า การเข้าถึงอาหารที่มีอย่างเพียงพอสำหรับการบริโภคของประชาชนในประเทศ อาหารมีความปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมตามความต้องการ ตามวัยเพื่อการมีสุขภาพที่ดี รวมทั้งการมีระบบการผลิตที่เกื้อหนุน รักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาและความคงอยู่ของฐานทรัพยากรอาหารทางธรรมชาติของประเทศ ทั้งในภาวะปกติหรือเกิดภัยพิบัติ สาธารณภัยหรือการก่อการร้ายอันเกี่ยวเนื่องจากอาหาร

นั่นหมายถึงประชากรไทยทุกคนมีสิทธิในการได้รับอาหารอย่างเพียงพอตามความต้องการในระดับปัจเจกบุคคล และมีการผลิตและเข้าถึงทรัพยากรอย่างเพียงพอ แต่ที่ผ่านมาพบว่าฐานทรัพยากรธรรมชาติมีแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรงส่งผลกระทบต่อการผลิตภาคเกษตรและความมั่นคงอาหาร ระบบการผลิตภาคเกษตรยังต้องพึ่งปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง ขณะที่พื้นที่การเกษตรมีจำกัดและถูกใช้ไปเพื่อกิจการอื่น รวมทั้งมีปัญหาชาวต่างชาติอาศัยช่องว่างของกฎหมายเข้ามาครอบครองที่ดินเกษตรกรรม ส่งผลให้คนไทยสูญเสียสิทธิการครอบครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินและแรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลง ส่วนการเชื่อมโยงผลผลิตเกษตรกับภาคอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่ายังอยู่ในวงจำกัดและล่าช้า เนื่องจากการพัฒนาเป็นแบบแยกส่วน ขาดการรวมกลุ่มอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังมีปัจจัยภายนอกที่กระทบต่อความมั่นคงอาหารเช่นกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ด้านฐานทรัพยากร

1.1 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทำการเกษตรและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

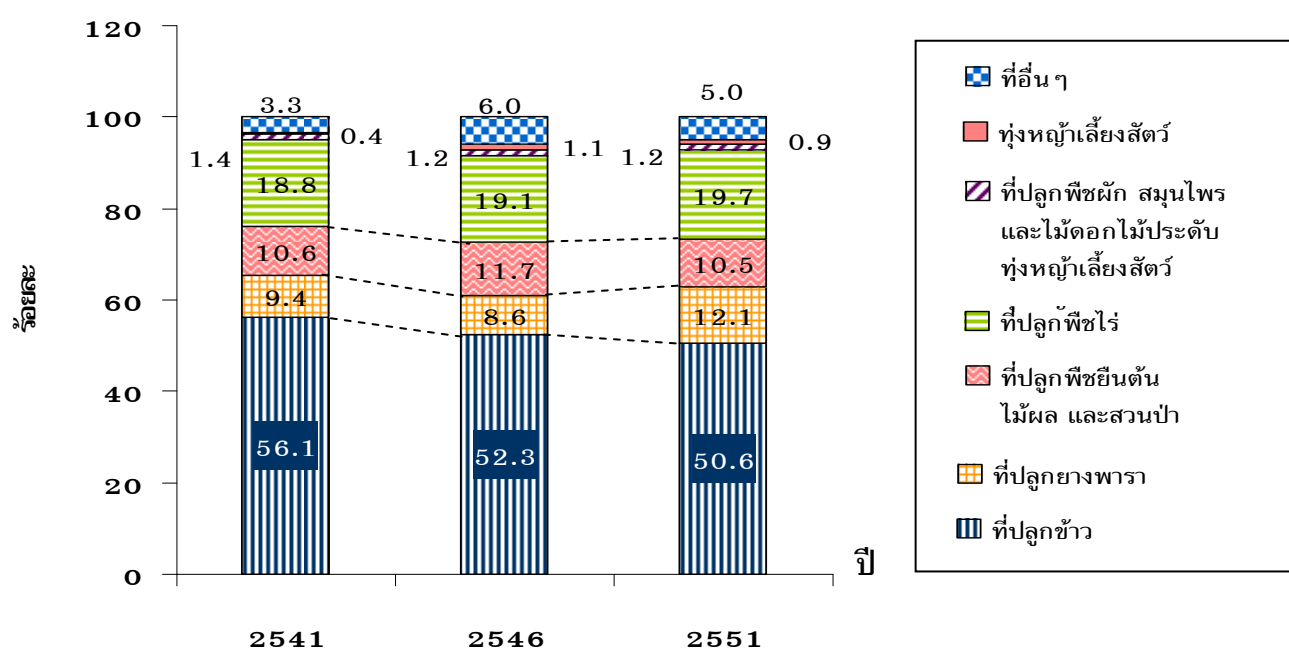
1.1.1 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทำการเกษตร ประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 320.7 ล้านไร่ ในปี 2551 มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร 112.6 ล้านไร่ ซึ่งเนื้อที่ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.6) เป็นที่ปลูกข้าวร้อยละ 12.1 ปลูกยางพารา และร้อยละ 37.3 ปลูกพืชอื่นๆ

ในช่วงระยะเวลา 5 ปี จากปี 2546 ถึง 2551 เนื้อที่ปลูกข้าวลดลง 2.0 ล้านไร่ (ร้อยละ 3.3) ขณะที่เนื้อที่ปลูกพื้นที่ปลูกยางพาราเพิ่มขึ้น ประมาณ 4.0 ล้านไร่ (ร้อยละ 41.3) ดังรูปที่ 2

จากการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างชนบทและเมืองด้านอุตสาหกรรมในพื้นที่ขยายตัวของกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของประเทศ ในช่วงเวลาปี 2532-2550 พื้นที่ศึกษามีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงงานเพิ่มขึ้น จาก 706 เป็น 2,558 โรงงาน โดยเฉลี่ยร้อยละ 15.02 ต่อปี ทำให้เกิดการลดลงของพื้นที่เกษตร และการเพิ่มขึ้นของการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจกรรมด้านอุตสาหกรรม โดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละร้อยละ 1.96

อีกทั้งมีการใช้ที่ดิน เพื่อกิจกรรมอื่นๆ อาทิเช่น ในปี 2537 จากการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดินในพื้นที่อำเภอคลองหลวง ัญบุรี และหนองเสือ มีการนำพื้นที่เหมาะสมต่อการเกษตร และอยู่ในเขตชลประทานไปทำโครงการจัดสรรที่ดิน บ้านจัดสรร รีสอร์ท และสนามกอล์ฟรวม 146 โครงการ และแม้จะเหลือ 30 โครงการในปี 2543 แต่เมื่อโครงการชะลอหรือยุติพื้นที่เหล่านั้นก็ถูกทิ้งร้าง ไม่ได้ใช้ประโยชน์ต่อการเกษตร

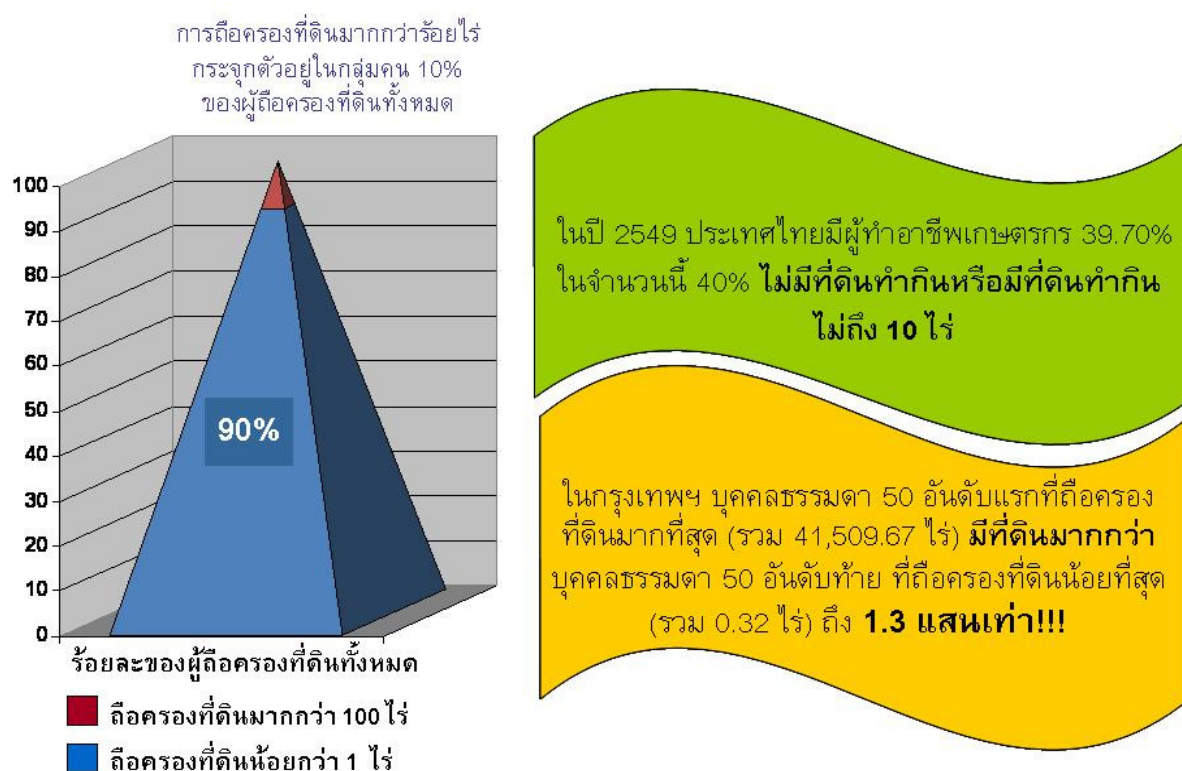
โดยภาพรวมมีการใช้เนื้อที่ทางการเกษตรในการปลูกพืชที่ไม่ใช่อาหารที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และมีการขยายตัวของชุมชนเมือง รวมทั้งด้านอุตสาหกรรมรุกล้ำพื้นที่ทางการเกษตร ส่งผลให้เนื้อที่ปลูกพืชอาหารเหลือน้อยลงไปทุกที

รูปที่ 2 เนื้อที่ถือครองทำการเกษตร จำแนกตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน
(ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551)

1.1.2 การถือครองที่ดิน มีความกระจุกตัวมาก ข้อมูลจากสำนักงานที่ดินทั่วประเทศ 399 แห่ง ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ (ประมาณ 21 ล้านคน และนิติบุคคลประมาณ 1 ล้านราย) ถือครองที่ดินขนาดเล็กคือไม่เกิน 4 ไร่ต่อรายโดยมีโฉนด ขณะที่ผู้ถือครองที่ดินขนาดใหญ่มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยของประชากรทั้งหมด โดยบุคคลธรรมดา 4,613 ราย ถือครองที่ดินแปลงขนาดเกิน 100 ไร่ ในจำนวนนี้ 121 รายที่ถือครองที่ดิน 500-999 ไร่ และอีกเพียง 113 รายที่ถือครองที่ดินเกินกว่า 1,000 ไร่ สำหรับกลุ่มนิติบุคคล จำนวน 2,205 ราย ถือครองที่ดินตั้งแต่ 100 ไร่ขึ้นไป ในจำนวนนี้ 100 ราย ถือครองที่ดินจำนวน 500-999 ไร่ และ 42 รายที่ถือครองที่ดินเกินกว่า 1,000 ไร่ ดังนั้น การบังคับใช้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่เข้มงวดจึงเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดินอันเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการสร้างโอกาสทางอาชีพสำหรับคนจน (ดังรูปที่ 3)

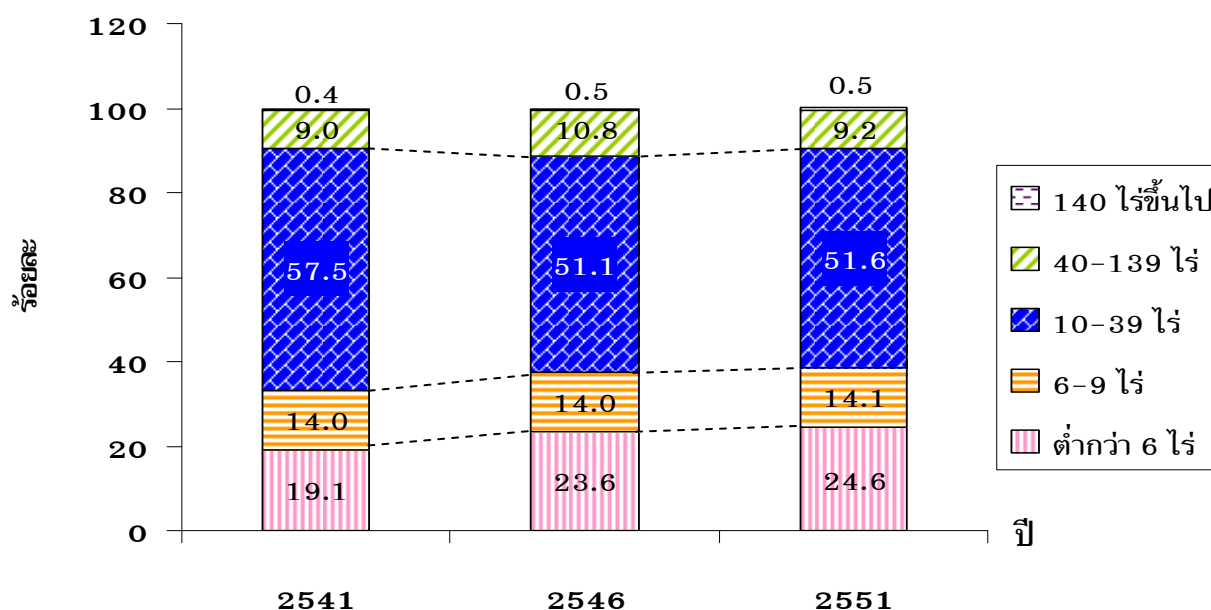
ความเหลื่อมล้ำอันเนื่องมาจากโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร

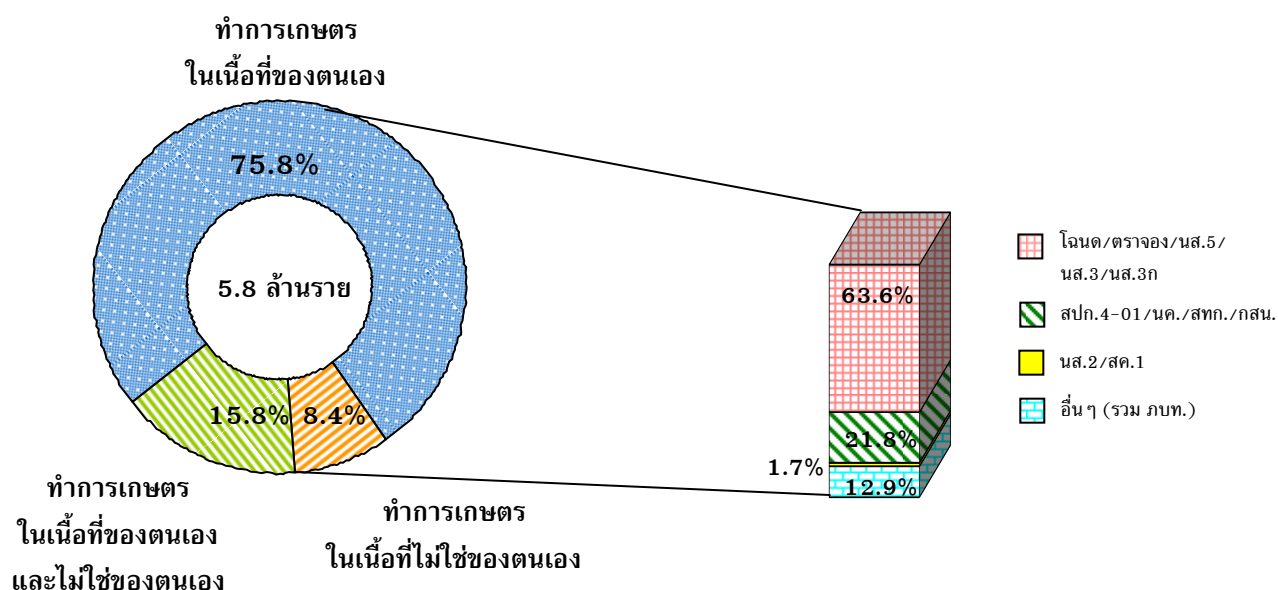
รูปที่ 3 ความเหลื่อมล้ำอันเนื่องมาจากโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร

(ที่มา : โครงการศึกษาการถือครองและใช้ประโยชน์ที่ดิน และมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ และกฎหมาย เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเกิดประโยชน์สูงสุด. มูลนิธิสถาบันที่ดิน; อวยพร แท้ชูตระกูล. นิตยสารโลกสีเขียว. ปีที่ 11. ฉบับที่ 4 และประกาศ ปิ่นตบแต่ง. กรุงเทพมหานคร. ฉบับวันพุธที่ 10 มิถุนายน 2552)

1.1.3 การถือครองที่ดินภาคการเกษตร ในปี 2551 ประเทศไทยมีผู้ถือครองเนื้อที่ทำเกษตรทั้งหมด 5.8 ล้านราย และในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาจากปี 2546 มีแนวโน้มผู้ถือครองเนื้อที่ทำเกษตรในเนื้อที่ขนาดเล็กต่ำกว่า 6 ไร่ เพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 24.6 ซึ่งทำให้เกษตรกรมีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการเกษตร ดังรูปที่ 4 และผู้ถือครองทำการเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.8) ทำการเกษตรในเนื้อที่ของตนเองอย่างเดียว ร้อยละ 15.8 ทำการเกษตรในเนื้อที่ของตนเองและในเนื้อที่ของผู้อื่น และมีผู้ทำการเกษตรที่ไม่มีเนื้อที่ถือครองของตนเองร้อยละ 8.4 ดังรูปที่ 5

รูปที่ 4 จำนวนผู้ถือครองทำการเกษตร จำแนกตามขนาดเนื้อที่ถือครอง
(ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551)

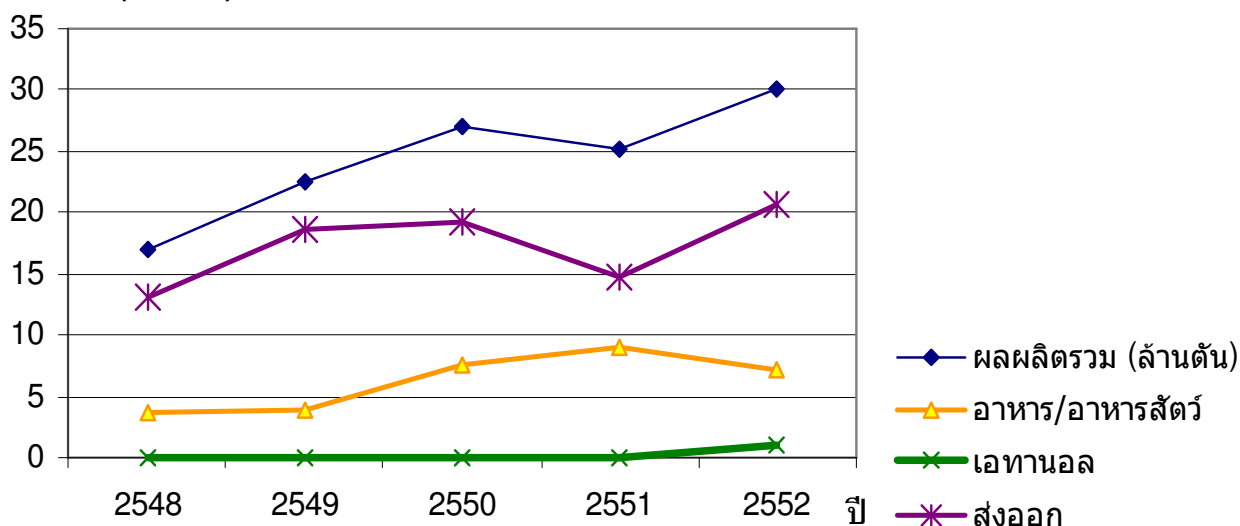

รูปที่ 5 จำนวนผู้ถือครองทำการเกษตร จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน และเนื้อที่ถือครองของตนเอง
จำแนกตามเอกสารสิทธิ์ ปี 2551
(ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551)

1.2 สัดส่วนผลผลิตพืชอาหารและพืชพลังงาน

จากความรุนแรงของวิกฤตพลังงานและผลกระทบจากราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ปรับตัวสูงขึ้นตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา ทำให้ประเทศไทยหันมาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการผลิตและการใช้พลังงานทดแทน โดยภาครัฐได้มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพและชีวมวล เช่น เอทานอล และไบโอดีเซล เป็นต้น จากพืชอาหารที่สำคัญได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน โดยเฉพาะมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นพืชที่มีต้นทุนการผลิตเอทานอลต่ำกว่าพืชชนิดอื่น ในปี 2552 ประเทศไทยมีโรงงานที่ผลิตเอทานอลจำนวน 5 โรง กำลังการผลิตรวม 0.83 ล้านลิตรต่อวัน และภายในปี 2553 คาดว่าจะมีโรงงานเอทานอลที่ใช้มันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบจำนวน 6 โรง กำลังการผลิตรวม 1.77 ล้านลิตรต่อวัน โดยประเทศไทยเริ่มมีการใช้มันสำปะหลังเพื่อผลิตเป็นเอทานอลตั้งแต่ปี 2549 และมีแนวโน้มที่จะใช้เพิ่มขึ้น ในปี 2553 ประมาณ 1 ล้านตัน ดังรูปที่ 6

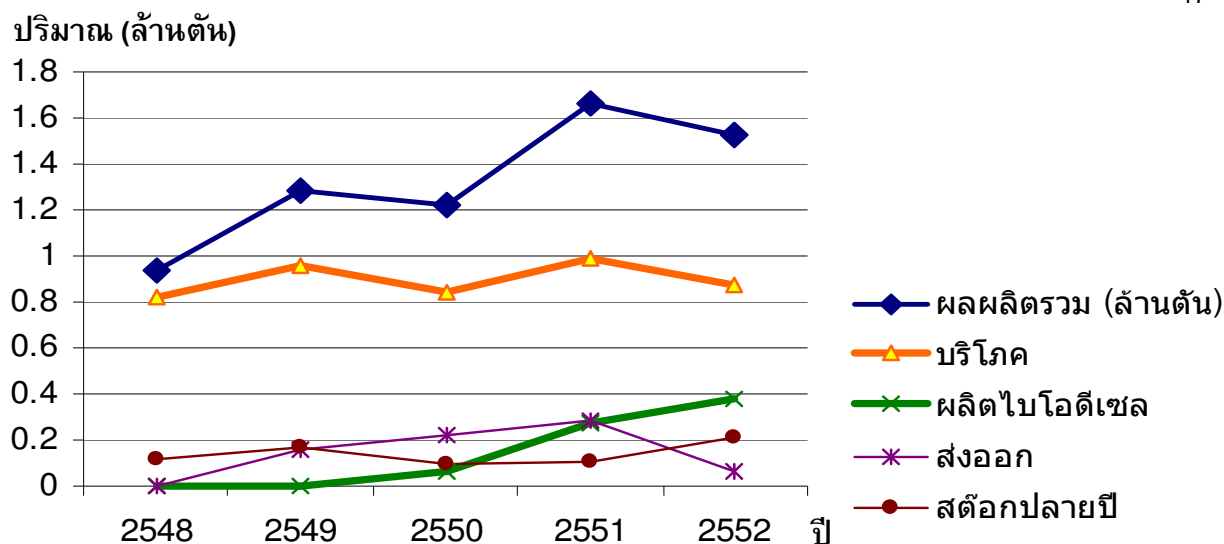
ปริมาณ (ล้านตัน)

รูปที่ 6 ความต้องการใช้และผลผลิตมันสำปะหลัง ปี 2548-2552

(ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552)

ส่วนการผลิตไบโอดีเซลจากปาล์มน้ำมัน ในปี 2552 ประมาณร้อยละ 23 ของผลผลิตปาล์มน้ำมัน ถูกนำไปใช้เพื่อผลิตเป็นพลังงาน ที่เหลือเป็นการใช้เพื่อบริโภค ส่งออก และเก็บไว้เป็นสต็อก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 58 ร้อยละ 9 และร้อยละ 10 ตามลำดับ ดังรูปที่ 7 และมีจำนวนโรงงานที่ผลิตไบโอดีเซลจากน้ำมันปาล์ม มีทั้งสิ้น 14 โรง มีกำลังการผลิต 4.5 ล้านลิตรต่อวัน แต่ผลิตได้จริง 1.5 ล้านลิตรต่อวัน แสดงให้เห็นว่าอาจจะมีการนำที่ดินไปปลูกปาล์มน้ำมันมากขึ้นเพื่อป้อนโรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ราคาน้ำมันสูงขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อด้านความมั่นคงอาหาร

รูปที่ 7 ความต้องการใช้และผลผลิตปาล์มน้ำมัน ปี 2548-2552

(ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552)

1.3 ความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาทางเศรษฐกิจหลายทศวรรษที่ผ่านมา แม้ประเทศไทยจะมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจนทำให้กลายเป็นประเทศที่มีรายได้ระดับกลาง (Medium income country) แต่ต้องแลกกับความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรธรรมชาติในด้านต่าง ๆ ที่เคยมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ โดยการใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการบำรุงรักษาเพื่อความยั่งยืน และการบริหารจัดการของรัฐที่ผ่านมายังไม่สามารถยับยั้งปัญหาได้ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม และกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจากต้องจ่ายต้นทุนสิ่งแวดล้อมที่สูงขึ้น

1.3.1 ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ที่ผ่านมามีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินอย่างไม่เหมาะสม เช่น ขาดการดูแลความอุดมสมบูรณ์ในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการเพาะปลูกทำให้ดินขาดธาตุอาหาร ในบางพื้นที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์จากการตัดไม้ทำลายป่า ประกอบกับบางพื้นที่มีปัญหาดินเค็ม ดินเปรี้ยว โดยในปี 2551 ที่ดินของประเทศไทยมีปัญหาดังกล่าวถึงประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่ทั้งหมด และมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นเกือบปีละ 1 ล้านไร่ โดยเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายประมาณร้อยละ 33 ของประเทศ (ประมาณ 108.87 ล้านไร่) ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของเอเชียและโลกที่มีสัดส่วนร้อยละ 25 และ 23 ตามลำดับ โดยพื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายของดินมากที่สุดคือ ภาคเหนือซึ่งในแต่ละปีเกิดภัยจากโคลนถล่มที่รุนแรงและมีขอบเขตกว้างขวางขึ้น นอกจากนี้เป็นดินขาดอินทรีย์วัตถุ 98.70 ล้านไร่ ดินที่มีปัญหาต่อการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 209.84 ล้านไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งหากคิดเป็นมูลค่าความเสียหายโดยรวมด้านทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน จากปัญหาการพังทลายของหน้าดิน ปัญหาดินเค็ม และปัญหาดินถล่ม พบว่ามีมูลค่าความเสียหายเท่ากับ 7,477 ล้านบาทต่อปี โดยจากการที่ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลงและพื้นที่ทำการเกษตรลดลง ทำให้เกษตรกรต้องเพิ่มผลผลิตโดยใช้สารเคมีมากขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาการตกค้างของสารเคมีในดินมากขึ้นตามไปด้วย

1.3.2 การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ป่าไม้ของประเทศลดลงอย่างรวดเร็ว ที่ผ่านมามีพื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทยได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2504 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ 171 ล้านไร่ หรือร้อยละ 53.3 ของพื้นที่ประเทศ และในปี 2551 มีพื้นที่ป่าไม้ลดลงเหลือประมาณ 107.7 ล้านไร่ หรือร้อยละ 33.4 ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ส่งผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของดิน การลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพ รวมไปถึงจนถึงปัญหาเกี่ยวกับความแห้งแล้งด้วย

ประเทศไทยเคยมีป่าชายเลนเมื่อปี 2504 ถึง 3,679 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 2.3 ล้านไร่) แต่ได้ถูกทำลายลง โดยในช่วงหลังปี 2521 เนื่องจากการเพิ่มของการทำนาเกลือทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ปัจจุบันคาดว่าพื้นที่ป่าชายเลนเหลือเพียงประมาณ 1,500 ตารางกิโลเมตร นอกจากนี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การทำประมงทั้งในเชิงพาณิชย์และประมงพื้นบ้าน การประกอบการท่องเที่ยวที่ขาดการอนุรักษ์ อุตสาหกรรมและชุมชนที่ปล่อยของเสียและน้ำเสียลงสู่ชายฝั่งและท้องทะเล ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดความเสื่อมโทรมอย่างยิ่งต่อทรัพยากรประมง ซึ่งมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชนและการประมงอย่างมาก

1.3.3 ปัญหาของทรัพยากรน้ำ น้ำเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญควบคู่กับดินในการผลิตอาหาร โดยความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรมากถึงร้อยละ 76 ของความต้องการใช้น้ำทั้งหมดของประเทศ ในขณะที่มีปัญหาเรื่องการจัดการน้ำซึ่งมีพื้นที่ที่ต้องพึ่งพาน้ำฝนเพียงอย่างเดียวเป็นส่วนใหญ่ (ประมาณ 70 ล้านไร่) เพราะอยู่นอกเขตชลประทาน ทำให้เกิดความไม่แน่นอนต่อปริมาณผลผลิต เนื่องจากภาวะฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานานและไม่ตกต้องตามฤดูกาล ที่เป็นผลจากการตัดไม้ทำลายป่าและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

ในขณะเดียวกันพบปัญหาอุทกภัยที่มีความรุนแรงขึ้น สร้างความเสียหายแก่พื้นที่เกษตรกรรมอันเนื่องจากการใช้พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับรองรับน้ำไปเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย และเส้นทางคมนาคมที่กีดขวางทางน้ำไหล ตลอดจนมีการขยายตัวของสังคมเมืองมากขึ้นและการเพิ่มขึ้นของอุตสาหกรรม จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้น้ำและแย่งน้ำจากภาคการเกษตร

นอกจากนี้ยังพบปัญหาพื้นที่ท้ายน้ำมีสภาพเสื่อมโทรม จากการรองรับน้ำที่ผ่านการใช้ประโยชน์มาแล้วจากพื้นที่กลางน้ำ โดยเฉพาะในฤดูแล้ง น้ำในแหล่งน้ำต่าง ๆ มีคุณภาพต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานถึงร้อยละ 35 โดยเฉพาะในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ทำให้น้ำตอนล่าง บางปะกง ลำตะคอง และทะเลสาบสงขลามีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก จึงต้องมีนโยบายและการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

2. สถานการณ์ด้านปัจจัยการผลิต

2.1 พันธุกรรมของพืชและสัตว์ในการผลิตอาหาร

อาหารที่จำหน่ายในท้องตลาดมีความหลากหลายน้อยมาก เช่น พืชผักสำคัญของตลาดในประเทศไทยมีเพียง 8 ชนิด ได้แก่ ผักบุ้ง ค่ะนา กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก ผักกาดขาว กวางตุ้ง พริกชี้หนู และแตงกวา ซึ่งแสดงถึงการละเลยพืชพื้นบ้านที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและโภชนาการ เช่นเดียวกับข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักของคนไทย โดยกว่าร้อยละ 90 ใช้พันธุ์ข้าวประมาณ 10 สายพันธุ์ ในขณะที่มีสายพันธุ์พื้นบ้านที่มีสารอาหารบางอย่างสูงและเหมาะสมต่อการปลูกในท้องถิ่นยังต้องการการอนุรักษ์และเผยแพร่สำหรับสัตว์ที่บริโภค เช่น ไก่มีไม่ก็สายพันธุ์ จำเป็นต้องมีการวิจัยทรัพยากรพันธุกรรมของไก่พื้นบ้าน

การวิจัยและพัฒนาและใช้ประโยชน์สายพันธุ์พืชและสัตว์โดยคำนึงถึงความหลากหลายมีคุณค่าทางโภชนาการและเหมาะสมกับท้องถิ่น จะนำไปสู่การอนุรักษ์ เศรษฐกิจของชุมชน และสุขภาพของประชาชน

นอกจากนี้จากการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพในลำดับที่ 188 เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2547 จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องสร้างความเข้มแข็งในการสร้างความรู้และทักษะในการดูแลผลประโยชน์ในเรื่องพันธุกรรมของพืชและสัตว์ที่มีความหลากหลายของประเทศ

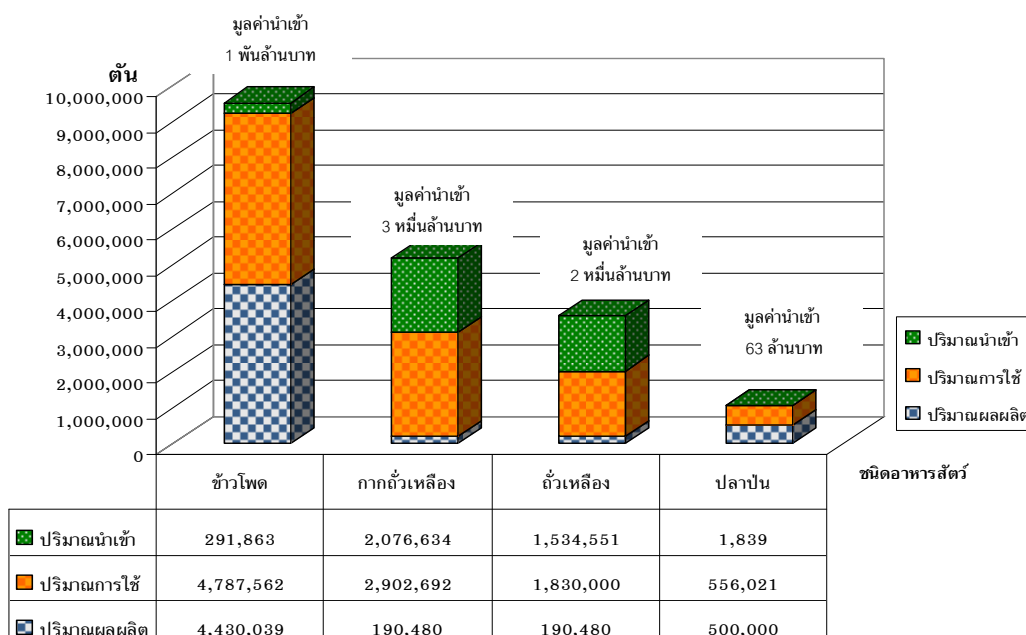
2.2 การพึ่งพาปุ๋ยและสารเคมีการเกษตร

ประเทศไทยมีการปลูกพืชอย่างเข้มข้น ทำให้มีการใช้ปุ๋ยมากขึ้นอย่างก้าวกระโดด จาก 321,700 ตัน ในปี 2525 เป็น 4,117,752 ตัน ในปี 2552 คิดเป็นมูลค่า 46,176 ล้านบาท ซึ่งเกือบทั้งหมดนำเข้าจากต่างประเทศ เช่นเดียวกับสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่การนำเข้าในปี 2552 มีปริมาณมากถึง 126,577 ตัน คิดเป็นมูลค่า 16,168 ล้านบาท ซึ่งต้นทุนดังกล่าวมีมูลค่าสูงมากกว่า 1/3 ของต้นทุนการปลูกพืชทั้งหมดของเกษตรกร

นอกจากนี้ การใช้สารกำจัดศัตรูพืชที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสมก่อให้เกิดปัญหาการได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกายของเกษตรกรผู้ใช้ จากการสำรวจในปี 2546 ในเกษตรกร 606 คน จาก 6 จังหวัด พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดเคยมีอาการเกิดพิษเนื่องจากสารเคมีที่ใช้ โดยเกษตรกรร้อยละ 56 เคยมีอาการระดับปานกลางและร้อยละ 1 เคยมีอาการระดับรุนแรง และจากการตรวจเลือดเกษตรกร 187 ราย พบว่าร้อยละ 11 มีความเสี่ยงในระดับอันตราย และยังมีสารพิษตกค้างในผลผลิตทางการเกษตร ก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพของผู้บริโภค และมีผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและการส่งออกสินค้าอาหารของประเทศไทย

2.3 อาหารสัตว์

2.3.1 การนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ ประเทศไทยมีศักยภาพการผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์ได้เกือบทุกชนิดยกเว้นถั่วเหลือง กากถั่วเหลือง ข้าวโพด และปลาป่นคุณภาพสูง ซึ่งผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการในการใช้ภายในประเทศจึงทำให้มีการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์เป็นจำนวนมาก ดังรูปที่ 8 แสดงให้เห็นถึงปริมาณผลผลิต ปริมาณการใช้ และปริมาณการนำเข้าวัตถุดิบที่เป็นอาหารสัตว์ ในปี 2552 ที่เห็นชัด คือ มีการนำเข้าถั่วเหลืองสูงถึง 1.5 ล้านตัน และกากถั่วเหลืองประมาณ 2 ล้านตัน ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการผลิตอาหารของคนและอาหารสัตว์ในแต่ละผลิตภัณฑ์อาหาร

รูปที่ 8 ปริมาณผลผลิต ปริมาณการใช้ นำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ ปี 2552

(ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552)

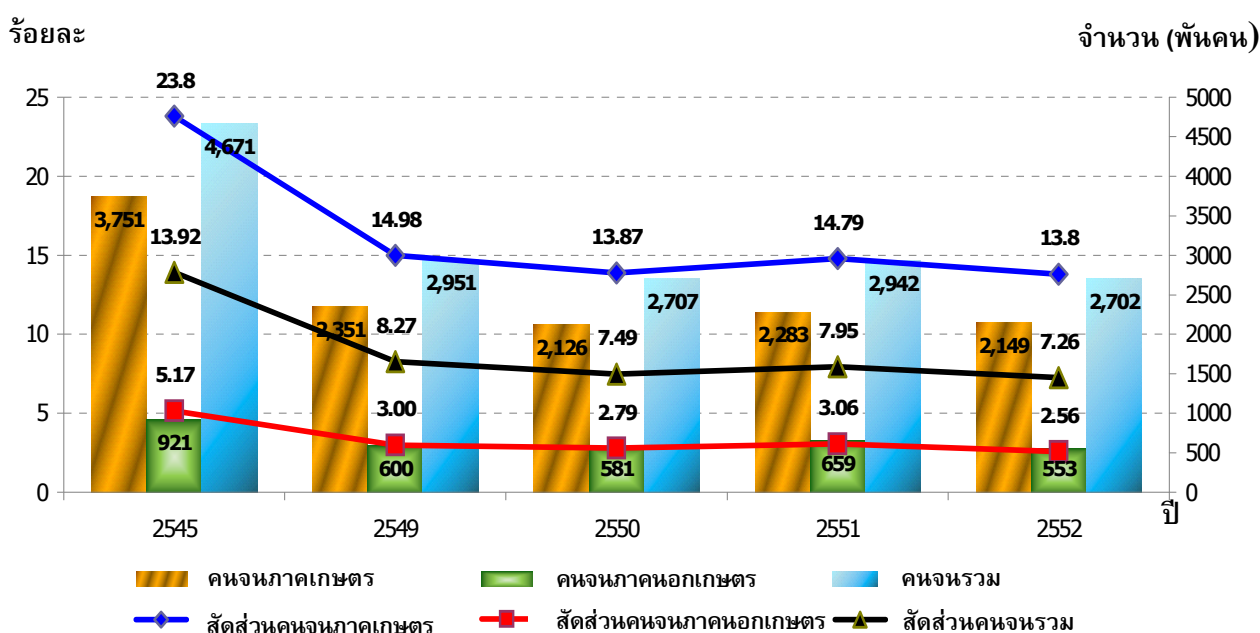
2.3.2 การปนเปื้อนวัตถุอันตราย เนื่องจากวัตถุอันตรายส่วนใหญ่เป็น รัศมีพืช ดังนั้นจึงมักพบการปนเปื้อนของสารพิษจากเชื้อรา เช่น แอฟลาทอกซินในกากถั่วเหลืองและ ข้าวโพด ซึ่งส่งผลทำให้อาหารที่ผลิตจากสัตว์ดังกล่าวเกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภค นอกจากนี้ยังมี สารพิษจากเชื้อราบางชนิด เช่น Zearalenone ในกากถั่วเหลือง ข้าวโพด และมันสำปะหลังที่ใช้เป็น อาหารสัตว์ ที่ทำให้เกิดความเจ็บป่วยและแท้งในสุกร ในปี 2550 ตรวจพบ Zearalenone ในกาก ถั่วเหลืองในระดับสูงถึง 2800 ppb. มีจำนวนร้อยละ 10.8 ของตัวอย่างทั้งหมด ที่พบเกินค่าระดับความ ปลอดภัย อันก่อให้เกิดผลกระทบต่อสัตว์ ส่งผลให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจต่อเกษตรกร ดังนั้นจึง ต้องมีการดูแลวัตถุอันตรายตั้งแต่ก่อนปลูก ระหว่างปลูก ขนส่ง การผลิต การบรรจุและการเก็บ รักษาวัตถุอันตรายดังกล่าว

3. สถานการณ์ด้านแรงงานภาคเกษตร

3.1 ภาวะหนี้สิน

จากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี 2552 ภาคเกษตรต้องรองรับแรงงานจำนวนมากโดยเฉพาะแรงงานการศึกษาต่ำ โดยที่มูลค่าการผลิตใน ภาคเกษตรต่ำ ดังนั้นคนจนส่วนใหญ่จึงอยู่ในภาคเกษตร มากถึงประมาณ 2.8 ล้านคน หรือคิดเป็น ร้อยละ 68.5 ของคนจนที่ประกอบอาชีพทั้งหมด (4.1 ล้านคน) ทั้งนี้ โดยมีเกษตรกรยากจนประมาณ 6.6 แสนคนที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองต้องเช่าที่ดินและต้องไปรับจ้างผู้อื่น (ดังรูปที่ 9)

นอกจากนี้ยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้สิน ซึ่งตาม ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ เกษตรกรเกินครึ่งหนึ่งมีหนี้สินเพื่อการเกษตร (ร้อยละ 59.9) โดยมีจำนวน เงินที่เป็นหนี้เพื่อการเกษตร ทั้งสิ้น 364,575 ล้านบาท โดยร้อยละ 63.5 เป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร เป็นหนี้เงินนอกกระบบร้อยละ 7.4 กองทุนหมู่บ้านร้อยละ 9.9 ที่เหลือเป็นหนี้จาก แหล่งอื่นเช่น สถาบันการเงิน สหกรณ์กลุ่มเกษตรกร หน่วยงานราชการอื่นๆ เป็นต้น โดยเฉพาะในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีหนี้รุนแรงกว่าในภาคอื่น

รูปที่ 9 เปรียบเทียบความยากจนตามสาขาการผลิตภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร

(ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552)

3.2 โครงสร้างแรงงานภาคเกษตร

ในช่วงระหว่างปี 2516-2520 มีสัดส่วนของแรงงานในภาคเกษตร 15.3 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 67.03 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด แม้ว่าแรงงานทั้งหมดจะเพิ่มขึ้น แต่แรงงานในภาคเกษตรกลับถดถอยลงเหลือร้อยละ 42.15 เฉลี่ยช่วงปี 2546-2549 (ตารางที่ 1) โดยเฉพาะแรงงานในการผลิตข้าว การเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากภาคการเกษตรดังกล่าว มีผลทำให้ขนาดของครัวเรือนในภาคการเกษตรลดลงจากเฉลี่ย 4.75 คนต่อครัวเรือนในปี 2542 เป็น 3.95 คนต่อครัวเรือนในปี 2550 และมีขนาดแรงงานในครัวเรือนลดลงจากเฉลี่ย 3.43 คนต่อครัวเรือนเป็น 2.75 คนต่อครัวเรือนในช่วงเวลาเดียวกัน ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขยายตัวของการศึกษาทำให้บุตรหลานเกษตรกรได้มีโอกาสศึกษาต่อสูงขึ้น แล้วเคลื่อนย้ายไปทำงานต่างถิ่น และรวมถึงกลุ่มคนหนุ่มสาวที่เคลื่อนย้ายไปหางานทำนอกภาคการเกษตรและไม่ได้หวนกลับมาทำอาชีพการเกษตรอีกเลย ส่งผลให้อายุเฉลี่ยของเกษตรกรไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งจากการศึกษาในปี 2551-2552 ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยในโครงการวิจัยหนี้สินภาคครัวเรือนของเกษตรกรในชนบทไทย และมูลนิธิชีวิตดี อายุเฉลี่ยของเกษตรกร อยู่ในช่วง 45 - 51 ปี

ดังนั้นจึงมีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรแทนแรงงานคนเพิ่มขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตที่เป็นเงินสดเพิ่มมากขึ้น และทำให้ผลตอบแทนสุทธิที่เป็นเงินสดของเกษตรกรลดลง ส่งผลต่อความยากจนของเกษตรกรขนาดเล็ก หากการหารายได้นอกภาคการเกษตรมีจำกัด ประเด็นดังกล่าวน่าจะส่งผลกระทบไปสู่การสูญเสียที่ดินของเกษตรกร รวมถึงการทิ้งไร่นาอพยพย้ายถิ่นไปสู่การเป็นกรรมกรในเมืองตามมา

ตารางที่ 1 จำนวนแรงงานทั้งประเทศ แรงงานภาคเกษตร แรงงานในการผลิตข้าวและสัดส่วนเปรียบเทียบของแรงงาน ปี 2516-2549

ช่วงปี	แรงงานทั้งหมด (ล้านคน)	แรงงานเกษตร		แรงงานผลิตข้าว	
		จำนวน (ล้านคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (ล้านคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)
2516-2520	22.8	15.3	67.0	10.8	47.5
2531-2535	32.3	19.4	60.0	11.8	36.4
2546-2549	36.3	15.3	42.2	9.8	27.1

หมายเหตุ : แรงงานผลิตข้าวคำนวณจากการใช้สัดส่วนของครัวเรือนที่ปลูกข้าวต่อครัวเรือนเกษตรทั้งหมดแล้วคูณด้วยจำนวนแรงงานเกษตร จากฐานข้อมูลของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

(ที่มา : สมพร อิศวิลานนท์, 2553)

4. การวางแผนการผลิตและตลาด

ปัญหาสำคัญของสินค้าเกษตร คือ ปริมาณและราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวนสูง เนื่องจากขาดการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการทางการตลาด ขณะเดียวกันผลผลิตของเกษตรกรรายย่อยไม่มีคุณภาพและผลิตผลต่อไร่ต่ำ ทำให้ไม่สามารถแข่งขันในเชิงการตลาดได้ แม้ว่าหน่วยงานรัฐจะได้ส่งเสริมให้ฟาร์มมีการใช้ GAP ในการผลิต แต่มีเพียงประมาณ 254,298 ราย ที่ได้รับการรับรอง เป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนทั้งหมด อีกทั้งระบบการกระจายสินค้า (Logistic) ของประเทศไทยยังขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของสินค้าและต้นทุนการดำเนินการ ขณะเดียวกันก็มีการรูดืบของสินค้านำเข้าจากการเปิดเขตการค้าเสรี โดยเฉพาะ AFTA ซึ่งจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมียุทธศาสตร์ด้านการตลาดสินค้าเกษตร

และจากการที่ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ มีแนวโน้มเป็นสังคมผู้สูงอายุ ทำให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะตลาดในกลุ่มประเทศที่มีกำลังซื้อสูง เช่น ญี่ปุ่นและสหภาพยุโรป(อียู) และตลาดแถบตะวันออกกลาง และรัสเซีย ซึ่งก็มีแนวโน้มนำเข้าสินค้าจากประเทศไทยสูงขึ้น ดังนั้นผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารจะต้องพัฒนาการผลิตเพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ เป็นอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ให้ความสะดวก มีคุณภาพสูง เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้

5. การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลกและผลกระทบต่อการผลิตอาหาร

จากหลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์จากคณะกรรมการการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศโลก ระหว่างประเทศ (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) ที่ได้เผยแพร่อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2533 ได้รับการยอมรับว่าโลกร้อนขึ้นจริงและคาดการณ์ว่า ในปี 2643 อุณหภูมิโลกจะสูงขึ้น 1.4-5.8 องศาเซลเซียส และจะทำให้น้ำทะเลสูงขึ้นประมาณ 0.9 เมตร เพราะการละลายของน้ำแข็งขั้วโลกทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมบางแห่งและฝนแล้งในบางประเทศ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อวงจรชีวิตของพืชและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะพืชอาหาร ทำให้เกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรงขึ้น ทั้งน้ำท่วมและภัยแล้ง เกิดการกัดเซาะชายฝั่งอย่างรุนแรงส่งผลกระทบต่อผู้มีอาชีพทำประมงน้ำกร่อย

นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช รวมไปถึงการเกิดอุบัติเหตุของโรคใหม่ สร้างความเสียหายสูงให้แก่ผลผลิตทางการเกษตรและธัญญาหารของโลก รวมทั้งกระทบต่อภาคสังคม อาทิเช่น ปัญหาความยากจน การอพยพย้ายถิ่นทำให้วัฒนธรรมพื้นถิ่นสูญหาย และการแย่งชิงทรัพยากร อีกทั้งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการผลิตพืชอาหารและพืชพลังงานในอนาคตได้

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศประเทศไทย พบว่าอุณหภูมิของประเทศไทยโดยรวมอาจสูงขึ้น 0.6-2 องศาเซลเซียส มีจำนวนวันที่อากาศร้อนเกิน 35 องศาเซลเซียส เพิ่มขึ้น และจำนวนวันที่อากาศเย็นลดลง และฤดูฝนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก อาจยาวขึ้น 1-3 สัปดาห์ และปริมาณน้ำฝนมีแนวโน้มลดลง แต่มีความผันแปรเชิงพื้นที่ค่อนข้างสูง ปริมาณน้ำฝนในช่วงฤดูฝนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่จะลดลงในฤดูแล้งของปีถัดมา ที่อาจทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำรุนแรงในภาคอุตสาหกรรมเกษตร และการอุปโภคบริโภค

6. ผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าและความตกลงระหว่างประเทศ

ความตกลงระหว่างประเทศเป็นพันธกรณีที่ประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิกจะต้องปฏิบัติตาม เช่น ความตกลงภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก ซึ่งเป็นกฎกติกาการค้าระหว่างประเทศที่มีจุดประสงค์เพื่อเปิดเสรีระหว่างกันในด้านต่างๆ มิให้มีการกีดกันการค้าระหว่างประเทศด้วยมาตรการต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การขยายการค้าระหว่างกัน องค์การการค้าโลกมีความตกลงหลายฉบับ เช่น ความตกลงด้านการค้าและการลงทุน ความตกลงว่าด้วยการบังคับใช้มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ความตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ในระยะหลังมานี้ประเทศต่างๆ มีการทำข้อตกลงเปิดเสรีในระดับทวิภาคีและระดับภูมิภาคกันเป็นจำนวนมาก เช่น เขตการค้าเสรีอาเซียน เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน เขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น ภายใต้กรอบความร่วมมือหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่นที่เรียกว่า JTEPPA เขตการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย เป็นต้น ซึ่งพันธกรณีในการเปิดเสรีภายใต้กรอบต่างๆ นั้นจะมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับกรอบการเจรจา เงื่อนไขและปัจจัยต่างๆ ตลอดจนผลของการเจรจาการเปิดเสรีภายใต้เขตการค้าเสรีต่างๆ นั้น ถึงแม้จะมุ่งหวังที่จะให้เกิดผลกระทบด้านบวกในภาพรวมของแต่ละคู่เจรจา แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านแล้วจึงมีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ การเปิดเสรีที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรและอาหารก็เช่นเดียวกัน ในบางสินค้าประเทศไทยจะได้เปรียบแต่ในบางสินค้าประเทศไทยจะเสียเปรียบ และในบางสินค้าได้เปรียบกับการเปิดเสรีในบางเขตการค้าเสรีแต่เสียเปรียบในบางเขตการค้าเสรี เช่น การเปิดเสรีอาเซียน-จีน ไทยสามารถส่งออกผลไม้เมืองร้อนและมันสำปะหลังจำนวนมากไปจีน แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องนำเข้าผักและผลไม้เมืองหนาวจำนวนมากจากจีน เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ โดยเฉพาะการรองรับผลกระทบด้านลบต่อการผลิตและการค้าในประเทศ นับตั้งแต่การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านประสิทธิภาพให้ผู้ผลิตและผู้ค้าสามารถแข่งขันกับสินค้านำเข้าได้ หรือการยกระดับคุณภาพสินค้าเพื่อสู่ตลาดบน กระทั่งการปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อผลิตสินค้าอื่นที่ได้เปรียบ

7. นโยบายเกี่ยวกับด้านความมั่นคงอาหารของประเทศ

จากการที่ด้านความมั่นคงอาหารกำลังเป็นประเด็นสำคัญของโลก นายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จึงได้รับรองร่างแถลงการณ์กรุงเทพฯ ด้วยด้านความมั่นคงอาหารในภูมิภาคอาเซียน ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 14 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อนำไปสู่ความมั่นคงด้านอาหาร การตลาดและการค้า ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนของภูมิภาคอาเซียนที่แต่ละประเทศต้องนำไปดำเนินการ

ขณะนี้ประเทศไทย โดยสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้บรรจุประเด็นพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ให้มีการพัฒนาภาคเกษตรให้คงอยู่กับสังคมไทยและสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้คนไทยทุกคน เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปวางแผนการดำเนินงานต่อไป และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานที่ดูแลด้านความมั่นคงอาหาร ได้กำหนดนโยบายความมั่นคงด้านอาหาร เพื่อด้านวิกฤตเศรษฐกิจโลก ในปี 2552 โดยครอบคลุมประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาพลังงานและการคุ้มครองพื้นที่การเกษตร การกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจที่เหมาะสม เพื่อความมั่นคงทางด้านการผลิต การบริโภคทั้งในระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการออกพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 โดยให้อำนาจคณะกรรมการเสนอแนะนโยบาย

และยุทธศาสตร์ด้านอาหารของประเทศซึ่งครอบคลุมความมั่นคงด้านอาหาร การจัดทำระบบเตือนภัย รวมทั้งให้คำแนะนำต่อนายกรัฐมนตรีในการกำหนดเขตพื้นที่ที่จำเป็นต้องสงวนไว้เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงอาหารเป็นการชั่วคราว และสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพขึ้น

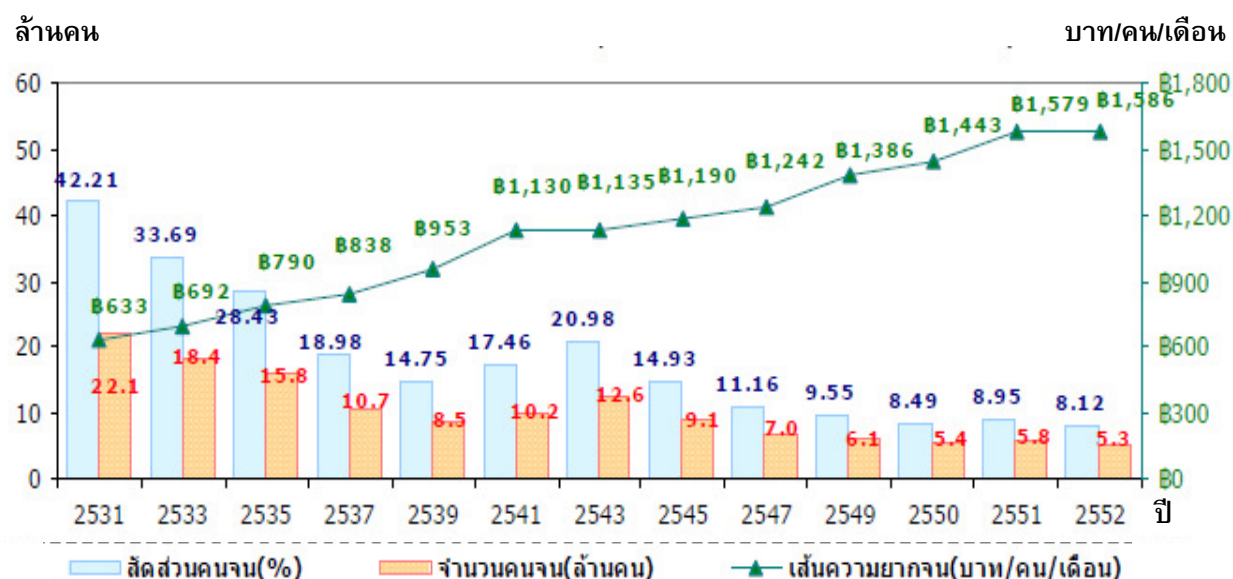
อย่างไรก็ตามการทำให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีนโยบายจากรัฐบาลที่ชัดเจน และควรมีการบูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาในพืชและสิ่งมีชีวิต กฎหมายป่าชุมชน ร่างกฎหมายการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ร่างกฎหมายว่าด้วยพืชดัดแปลงพันธุกรรม ร่างกฎหมายเพื่อคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม นโยบายการปฏิรูปที่ดิน นโยบายว่าด้วยการเจรจาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ และนโยบายเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ด้านความมั่นคงอาหารในประเด็นด้านการผลิตและด้านนโยบาย ตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว ส่วนที่สำคัญอีกส่วนที่ส่งผลถึงด้านความมั่นคงอาหารถึงระดับครัวเรือนหรือชุมชนคือการเข้าถึงอาหาร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

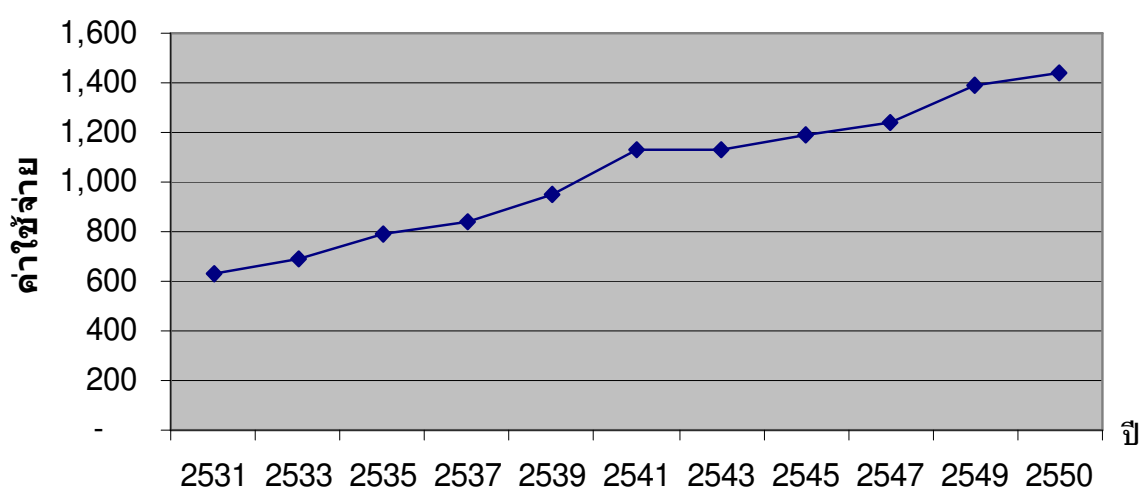
8. การเข้าถึงอาหารของประชากร พิจารณาจาก 2 แนวทาง ได้แก่

8.1 สถานะเศรษฐกิจ หลักการสำคัญประการหนึ่งของความมั่นคงด้านอาหาร คือ การที่ประชากรทุกคนในประเทศสามารถเข้าถึงอาหารได้ตามสิทธิและความต้องการทางกายภาพในระดับปัจเจกบุคคลเพื่อให้เกิดสุขภาวะที่ดี และแม้ว่าประเทศไทยจะเป็นผู้ผลิตและส่งออกอาหารรายใหญ่ของโลก แต่จากรายงานของ FAO ในปี 2552 ได้แสดงจำนวนผู้ขาดสารอาหารของประชากรไทยในระหว่างปี 2547-2549 ถึงร้อยละ 17 หรือคิดเป็นจำนวนประชากรจำนวนมากถึง 10.7 ล้านคน จากจำนวนประชากรรวม 63 ล้านคน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภคอาหารที่ดีของคนไทย ซึ่งอาศัยความหลากหลายของพืชอาหารในท้องถิ่น มาเป็นการพึ่งพาพืชเศรษฐกิจที่ต้องเข้าถึงโดยการซื้อขายมากขึ้น ทำให้ความสามารถในการพึ่งพาตนเองลดลง และจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน (Socio-economic survey) ทั่วประเทศ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติได้แสดงถึงความสามารถในการเข้าถึงอาหารด้วยการซื้อหา โดยใช้ค่า “เส้นความยากจนด้านอาหารระดับครัวเรือน” ในรอบสิบปี (2535-2545) ครัวเรือนทั้งในเขตชนบทและเขตเมืองมีความสามารถซื้ออาหารลดน้อยลง

จากเส้นความยากจน (Poverty line) ที่คำนวณรวมต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายของปัจเจกบุคคลในการได้มาซึ่งอาหารและสินค้าบริการจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ในระหว่างปี 2531-2552 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (ดังรูปที่ 10) ทำให้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการได้มาซึ่งอาหารในแต่ละบุคคลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ดังรูปที่ 11) จึงอาจนำไปสู่ปัญหาความขาดแคลนอาหารในระดับบุคคลได้

รูปที่ 10 เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน จำนวนคนจน (เมื่อวัดจากรายจ่ายเพื่อการบริโภค) ปี 2531-2552
(ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552)

รูปที่ 11 การเพิ่มขึ้นของต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายของปัจเจกบุคคลในการได้มาซึ่งอาหารและสินค้าบริการ
ที่จำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ปี 2531- 2550
(ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550)

8.2 ภาวะขาดแคลนอาหารและโภชนาการ

ภาวะขาดแคลนอาหารและโภชนาการของประชากรบางพื้นที่ในประเทศ อาจสะท้อนถึงสถานการณ์การเข้าถึงอาหารของประชาชนในพื้นที่ได้ เช่น

- **การขาดโปรตีนและพลังงาน** จากการกระจายเนื้อสัตว์ที่ยังไม่ทั่วถึงสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น คนจนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ข้อมูลในระบบเฝ้าระวังทางโภชนาการของกรมอนามัยระหว่างปี 2535-2548 พบว่าจำนวนเด็กที่อยู่ในภาวะขาดสารโปรตีนและพลังงานในประเทศไทยมีระดับทรงตัวอยู่ที่ประมาณร้อยละ 10 ระดับความรุนแรงของปัญหาในระดับภาคเปลี่ยนแปลงค่อนข้างชัดเจน โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเคยเป็นพื้นที่ที่เคยมีอัตราความชุกของภาวะทุพโภชนาการสูงที่สุดมาโดยตลอด แต่ในการสำรวจปี 2549 นี้ ภาคได้กลายเป็นภาคที่มีภาวะทุพโภชนาการทั้งด้านขาดและเกินที่น่าเป็นห่วง

- **การขาดไอโอดีน** ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการของสมองและระบบประสาท การขาดสารไอโอดีนจะทำให้สติปัญญาของเด็กลดลง ในปี 2549-2551 จากรายงานผลการดำเนินงานโครงการควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน มีหญิงตั้งครรภ์ที่ขาดไอโอดีนในทุกระดับ (น้อยกว่า 10.0 ไมโครกรัม/ เดซิลิตร) ถึงร้อยละ 56.8 และแม้จะมีการส่งเสริมการใช้เกลือเสริมไอโอดีนที่มีคุณภาพในครัวเรือนทั่วประเทศ แต่จากรายงาน ในปี 2550 มีความครอบคลุมเพียงร้อยละ 83.5 ซึ่งยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลกตั้งไว้ที่ร้อยละ 90 ในขณะที่ประเทศในภูมิภาคอาเซียน เช่น เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ผ่านเกณฑ์ดังกล่าว

2.

สถานการณ์ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร

1. สถานการณ์การเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากอาหาร (Food borne diseases)

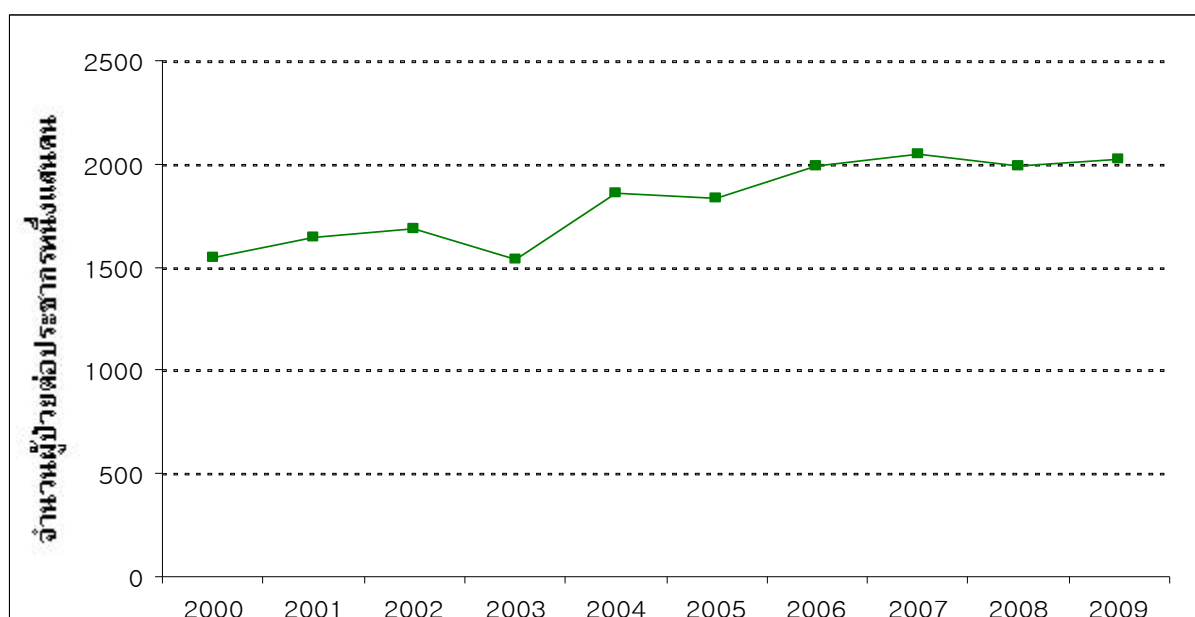
องค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การเกษตรและอาหารแห่งสหประชาชาติ (FAO) (1983) สรุปสาเหตุส่วนใหญ่ของการเจ็บป่วยจากการบริโภคอาหารว่าเกิดจากอาหารที่ปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์และสารเคมี เช่น สารเคมีที่ใช้ในการกำจัดศัตรูพืช ยาปฏิชีวนะและยาที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ วัตถุเจือปนอาหาร รวมไปถึงสารพิษจากจุลินทรีย์ และสารเคมีปนเปื้อนจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคแล้วยังส่งผลกระทบต่อปริมาณและเศรษฐกิจของประเทศ

สถานการณ์โรคติดต่อทางอาหารและน้ำ จากการเฝ้าระวังโรคของสำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค พบว่าโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันและโรคอาหารเป็นพิษในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมา (ปี 2542-2552) ยังไม่ลดลง โดยในแต่ละปีมีรายงานโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันไม่ต่ำกว่า 1 ล้านราย ส่วนอัตราป่วยโรคอาหารเป็นพิษ (Food poisoning diseases) ปี 2544 – 2552 มีอัตราป่วย 223.52, 218.84, 209.03, 247.38, 226.62, 216.47, 196.39, 177.59 และ 108.51 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ (ข้อมูล ณ วันที่ 15 กันยายน 2552) โดยอัตราการระบาดของโรคอาหารเป็นพิษเพิ่มขึ้น

1.1 การเจ็บป่วยจากอาหารที่ปนเปื้อนจุลินทรีย์

การปนเปื้อนจุลินทรีย์ในอาหารเกิดได้ในทุกขั้นตอนตลอดห่วงโซ่อาหาร ตั้งแต่ในขั้นวัตถุดิบ ที่มาจากการเพาะปลูก/เพาะเลี้ยง การผลิต การขนส่ง และการเก็บรักษาจนกระทั่งการปรุงเพื่อจำหน่ายต่อผู้บริโภคหรือแม้แต่ผู้บริโภคปรุงอาหารเองอย่างไม่ถูกสุขลักษณะ

ปี 2552 สำนักระบาดวิทยา กลุ่มโรคจากอาหารและน้ำ รายงานจำนวนผู้ป่วยโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลัน 1.2 ล้านราย คิดเป็นอัตราป่วย 2,023.64 ต่อประชากรแสนคน ในจำนวนนี้เสียชีวิต 65 ราย เมื่อพิจารณาย้อนหลัง 10 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ดังรูปที่ 12)

รูปที่ 12 รายงานผู้ป่วยโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันต่อประชากรแสนคน (2549-2552)

(ที่มา : กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2552)

นอกจากนี้ การปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์บางชนิดก็อาจก่ออันตรายถึงขั้นเสียชีวิตหรือพิการได้ เช่น กรณีการเสียชีวิตและเจ็บป่วยจากพิษ Botulinum จากเชื้อ *Clostridium botulinum* ในหน่อไม้ปื๊บที่มีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2540 และเกิดรุนแรงที่สุดที่จังหวัดน่าน ในปี 2549 ซึ่งส่งผลให้มีผู้เจ็บป่วยถึง 163 ราย และรัฐบาลต้องใช้งบประมาณในการรักษาพยาบาลและแก้ไขปัญหาสูงถึง 50 ล้านบาท อีกทั้งยังกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคทั่วประเทศ

1.2 การเจ็บป่วยจากอาหารที่ปนเปื้อนสารเคมี

สารเคมีปนเปื้อนหรือตกค้างในอาหารมีทั้งโลหะหนักที่ปนเปื้อนอยู่ในสภาพแวดล้อม และสารเคมีที่ใช้ในการผลิตสินค้าเกษตรหรืออาหารทุกขั้นตอนที่นำมาใช้โดยปราศจากความรู้ หรือเกิดจากการจงใจส่งผลให้อาหารไม่ปลอดภัยต่อการบริโภค สารเคมีบางส่วนจะถูกสะสมอยู่ในร่างกายก่อให้เกิดพิษในระยะยาว แต่บางส่วนอาจถูกเปลี่ยนแปลงในร่างกายทำให้เป็นพิษอย่างเฉียบพลันได้ ตัวอย่างของพิษสารเคมีปนเปื้อนในอาหาร เช่น

- **พิษจากโลหะหนัก** ปัญหาการปนเปื้อนของโลหะหนักในอาหารส่วนใหญ่พบในอาหารทะเลต่างๆ โลหะหนักที่พบประจำได้แก่ สารปรอท แคดเมียม และตะกั่ว โดยตรวจพบในสัตว์ประเภทกุ้ง หอย ปลา และปลาหมึก แม้ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มิเกินมาตรฐาน แต่แนวโน้มคาดว่าอาหารทะเลจะมีโลหะหนักเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ เช่น โรงงานอุตสาหกรรมสี โรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก โรงงานอุปกรณ์ไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งเมื่อมีการระบายน้ำทิ้งของโรงงาน แม้จะผ่านระบบบำบัดน้ำเสียแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีการปนเปื้อนของโลหะหนักและไหลลงสู่แหล่งน้ำและถึงทะเลในที่สุด

- **พิษจากสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช** แม้จะยังไม่มีรายงานที่ชัดเจนถึงการเจ็บป่วยจากการบริโภคอาหารที่ปนเปื้อนสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เนื่องมาจากการปนเปื้อนในระดับต่ำทำให้ไม่เกิดอาการเป็นพิษแบบเฉียบพลัน แต่สารเคมีเหล่านี้จะถูกสะสมอยู่ในร่างกายก่อให้เกิดพิษในระยะยาว อย่างไรก็ตามการใช้สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในปริมาณมาก หรือใช้อย่างไม่เหมาะสมที่เป็นอันตรายต่อเกษตรกร สะท้อนได้จากในปี 2535-2544 มีการตรวจเลือดเกษตรกรเพื่อค้นหาผู้เสี่ยงต่อการเกิดพิษจากสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืชกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟตและคาร์บาเมต ในปี 2544 มีเกษตรกรเสี่ยงไม่ปลอดภัยสูงถึงร้อยละ 24.19 ของจำนวนผู้ที่ได้รับการตรวจทั้งหมด 3,816,389 คน เกษตรกรเหล่านี้หากไม่เกิดพิษเฉียบพลันก็จะมีผลกระทบของสารพิษในร่างกายก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพในระยะยาวได้

นอกจากนี้ ข้อมูลเฝ้าระวังโรคพิษจากสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 -26 มิถุนายน 2553 พบผู้ป่วย 934 ราย จาก 64 จังหวัด คิดเป็นอัตราป่วย 7.47 ต่อประชากรแสนคน ซึ่งถือว่าเพิ่มขึ้นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2552 และ 2551 ที่มีอัตราป่วย 2.41 และ 2.70 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ

- **พิษจากวัตถุเจือปนอาหาร** มีอุบัติการณ์โรคภาวะเม็ดเลือดแดงขาดออกซิเจน (Methaemoglobin) ในเด็กนักเรียน 4 ราย ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 14 พฤษภาคม 2550 ซึ่งมีอาการหน้าซีด ปากซีดเขียว ปลายมือปลายเท้าเขียวอ่อนแรง เนื่องจากภาวะเม็ดเลือดแดงขาดออกซิเจน เนื่องจากการบริโภคไส้กรอกไก่ซึ่งมีปริมาณสารไนไตรต์ มากกว่า 3,000 มิลลิกรัม/กิโลกรัม

ซึ่งสูงกว่าค่ามาตรฐานตามกฎหมายอย่างมาก ในช่วงเดียวกันมีผู้ป่วยจำนวน 24 ราย ในอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย จากการกินไก่ทอดผสมไนไตรต์ซึ่งทำตามหลักสูตรอบรมการสอน โดยมีสาเหตุจากความผิดพลาดในการคำนวณปริมาณไนไตรต์ที่ต้องใช้ผสมกับไก่ นอกจากนี้สารไนเตรตและไนไตรต์ยังก่อให้เกิดผลในระยะยาว โดยเพิ่มโอกาสในการเป็นโรคมะเร็งกระเพาะอาหาร

● **พิษจากสารชีวเคมี (Biotoxins)** มักเกิดจากการนำอาหารที่มีสารพิษตามธรรมชาติมาบริโภคโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การเกิดการเจ็บป่วยจากเห็ดโศกพิษจากการบริโภคปลาปักเป้า มีรายงานการเจ็บป่วยอย่างต่อเนื่องทุกปี ตั้งแต่ปี 2543 และมักมีผู้เสียชีวิตทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียงบประมาณในการรักษาพยาบาล และมีมาตรการห้ามไม่ให้ปลาปักเป้ามานำจำหน่ายเป็นอาหาร ตั้งแต่ปี 2545 แต่ล่าสุดในปี 2552 ก็ยังพบมีผู้เสียชีวิตและผู้ป่วยจากการบริโภคปลาปักเป้า

2. สถานการณ์ด้านความปลอดภัยอาหารของประเทศ

ข้อมูลสถานการณ์ด้านความปลอดภัยอาหาร จากผลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ในปี 2552 ของความเสี่ยงที่มีโอกาสเกิดมาก (Major risk) ตลอดทั้งห่วงโซ่การผลิตโดยแบ่งตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ มีดังนี้

2.1 กลุ่มสัตว์บกและผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์หลักในกลุ่มนี้คือไก่และสุกรเพราะเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ซึ่งสถานการณ์ความไม่ปลอดภัยที่พบ มีดังนี้

(1) **ด้านเคมี** เนื้อไก่และสุกรจากฟาร์มมักพบการตกค้างของยาปฏิชีวนะและสารเร่งเนื้อแดง ซึ่งเกิดจากวิธีการเลี้ยงในฟาร์มที่ไม่ได้มาตรฐาน GAP โดยจากผลการเฝ้าระวังของกองควบคุมอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ตั้งแต่ปี 2550 -2552 พบผลิตภัณฑ์เนื้อไก่และสุกร ร้อยละ 5.5 ของจำนวนตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง พบปนเปื้อนปฏิชีวนะเกินมาตรฐาน และพบเนื้อสุกร ร้อยละ 6 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 370 ตัวอย่าง มีสารเร่งเนื้อแดงตกค้าง

นอกจากนี้ยังพบปัญหาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อสัตว์ใช้วัตถุดิบอาหารเกินมาตรฐานหรือไม่ถูกต้อง โดยผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ร้อยละ 50 ของจำนวนตัวอย่างผลิตภัณฑ์ทั้งหมด 550 ตัวอย่างใช้สีสังเคราะห์และวัตถุกันเสียไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้บริโภคมีความเสี่ยงต่อการได้รับวัตถุดิบอาหารเกินระดับความปลอดภัยและเป็นอันตรายได้

(2) **ด้านจุลินทรีย์** ปัญหาด้านจุลินทรีย์ที่สำคัญ ได้แก่การปนเปื้อนเชื้อ *Escherichia coli* , *Staphylococcus aureus*, *Clostridium perfringens* และ *Salmonella* spp. ในเนื้อสุกรสดที่จำหน่ายในประเทศ จากการเลี้ยงในระดับฟาร์ม การชำแหละและการเก็บรักษาที่ไม่ถูกสุขลักษณะ

2.2 กลุ่มน้ำนมและผลิตภัณฑ์

(1) **ด้านเคมี** แม้ว่าปัจจุบันจะมีมาตรการในการตรวจสอบและปฏิเสธการรับซื้อน้ำนมดิบที่มีการตกค้างของยาปฏิชีวนะของโรงงานแปรรูป แต่ก็ยังพบปัญหาการตกค้างของยาปฏิชีวนะจากการใช้ยาที่ไม่เหมาะสมของเกษตรกรในระดับฟาร์มอยู่เสมอ นอกจากนี้ในปี 2551 ยังมีอุบัติเหตุการปลอมปนสารเมลามีนในนมผงจากประเทศจีน ทำให้เด็กและทารกในประเทศจีนเสียชีวิตและล้มป่วยจำนวนมาก และยังสร้างความตื่นตระหนกให้ผู้บริโภค เกิดความเสียหายต่ออุตสาหกรรมนมในประเทศไทย มากถึง 9,000 ล้านบาท

(2) ด้านจุลินทรีย์ นมและผลิตภัณฑ์นมมีปัญหาการปนเปื้อนจุลินทรีย์เกินมาตรฐาน คิดเป็นร้อยละ 6.49 จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 632 ตัวอย่าง โดยส่วนใหญ่พบชัดเจนในผลิตภัณฑ์นมโรงเรียน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญให้นมเสียก่อนวันหมดอายุ เกิดจากการควบคุมคุณภาพในการเก็บรักษาและการขนส่งที่ไม่เหมาะสม

(3) คุณภาพด้านโภชนาการ จากผลการสำรวจตั้งแต่ปี 2550-2552 พบผลิตภัณฑ์นมพร้อมดื่ม (รวมทั้งผลิตภัณฑ์นมเปรี้ยวพร้อมดื่ม) ที่ผลิตในประเทศประมาณร้อยละ 35 มีปริมาณโปรตีนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จากจำนวนตัวอย่างที่ทำการสุ่มตรวจทั้งหมด 208 ตัวอย่าง ทั้งนี้สาเหตุอาจเนื่องมาจากอาหารเลี้ยงโคนมไม่มีคุณภาพ

2.3 กลุ่มธัญพืช ถั่วเมล็ด และผลิตภัณฑ์

ชนิดของอันตรายที่สำคัญในอาหารกลุ่มธัญพืช ถั่วเมล็ด และผลิตภัณฑ์ คือ ด้านเคมี โดยที่สำคัญได้แก่ สารพิษจากเชื้อรา ซึ่งพบมากในถั่วลิสง กากถั่วลิสง และข้าวโพด และสารโลหะหนัก ได้แก่ แคดเมียมในข้าว เมทิลโบรไมด์ในข้าว และซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในผลิตภัณฑ์ข้าว เป็นต้น โดยจากข้อมูลการเฝ้าระวังของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ในปี 2552 พบการปนเปื้อนของแอฟลาทอกซิน เกินมาตรฐานถึงร้อยละ 11.36 จากจำนวนตัวอย่างทั่วประเทศ 3,872 ตัวอย่าง

2.4 กลุ่มสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์

(1) ด้านเคมี มีการปนเปื้อนของยาปฏิชีวนะในกลุ่ม Nitrofurantoin และ Chloramphenicol ในกุ้งกุลาดำและกุ้งก้ามกราม Oxytetracycline และ Oxolinic acid ในกุ้ง และปลาเพาะเลี้ยงทั้งน้ำจืด และน้ำทะเล จากข้อมูลการเฝ้าระวังพบผลิตภัณฑ์กลุ่มนี้ที่วางจำหน่ายในประเทศมีการปนเปื้อนของยาปฏิชีวนะสูงถึงร้อยละ 18.82 จากจำนวนตัวอย่างที่สุ่มตรวจตั้งแต่ปี 2550-2552 จำนวนทั้งหมด 255 ตัวอย่าง นอกจากนี้ยังพบสารเคมีห้ามใช้ในอาหาร ได้แก่ สารบอแรกซ์ ในลูกชิ้นปลา เนื้อปลาบดแช่เย็น แหนมปลา เป็นต้น

(2) ด้านจุลินทรีย์ มีการปนเปื้อนเชื้อแบคทีเรีย เช่น *Vibrio parahaemolyticus*, *Vibrio cholerae* และ *Salmonella* spp. ในผลิตภัณฑ์กุ้งกุลาดำแช่เยือกแข็ง ปลาหมึกแช่เยือกแข็ง และสินค้าอาหารทะเลแปรรูปแช่เยือกแข็งส่งออก

2.5 กลุ่มผักและผลไม้

- การตกค้างของสารที่ใช้บำรุงและป้องกันกำจัดศัตรูพืชตกค้างในผลิตผล โดยจากผลการศึกษาของศักดา ศรีนิเวศน์ กรมส่งเสริมการเกษตรร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัดทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี 2545-2546 จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 3,115 ตัวอย่าง พบสารเคมีตกค้างในผักผลไม้คิดเป็นร้อยละ 36 โดยมีระดับของการตกค้างสูงเกินกว่าระดับมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดคิดเป็นร้อยละ 6 ซึ่งชนิดผักที่มีสารเคมีตกค้างสูงเกินมาตรฐาน ได้แก่ ผักกาดขาวปลี พริก ผักชี กระเทียม กวางตุ้ง และกะหล่ำปลี

- การใช้วัตถุเจือปนอาหาร ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และสารห้ามใช้ในอาหาร เช่น สีสังเคราะห์ สารกันรา และสารฟอกขาว ในผักผลไม้ พบผิดมาตรฐานร้อยละ 22.67 ซึ่งคิดจากจำนวนตัวอย่างที่ตรวจวิเคราะห์ตั้งแต่ปี 2550-2552 ทั้งหมด 600 ตัวอย่าง

- การปนเปื้อนของโลหะหนัก เช่น ตะกั่ว แคดเมียม ในผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 5 จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 260 ตัวอย่าง ที่มีการตรวจวิเคราะห์ตั้งแต่ปี 2550 – 2552

3. ความปลอดภัยด้านอาหารกับการค้าระหว่างประเทศ

3.1 สถานการณ์อาหารนำเข้า

แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศผู้ส่งออกอาหารรายใหญ่ของโลก โดยในปี 2552 ประเทศไทยส่งออกสินค้าอาหารมีมูลค่า 754,212 ล้านบาท โดยจำแนกรายสินค้าอาหารที่ส่งออกสำคัญคือ ข้าว มีมูลค่า 172,207.65 ล้านบาท อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป มีมูลค่า 126,692.27 ล้านบาท กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง มีมูลค่า 46,088.83 ล้านบาท และสับปะรดกระป๋อง มีมูลค่า 17,052 ล้านบาท อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังต้องนำเข้าอาหารบางส่วนจากต่างประเทศ ทั้งที่เป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตขั้นต่อไปและสินค้าเกษตรรวมถึงอาหารแปรรูปเพื่อการบริโภค ในปี 2551 มีมูลค่านำเข้าสินค้าอาหารโดยรวมประมาณสองแสนล้านบาท ซึ่งเป็นกลุ่มผัก ผลไม้ เกือบสองหมื่นล้านบาท มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต ประกอบกับการเปิดการค้าเสรี ทำให้มีการนำเข้าสินค้าปริมาณที่มากขึ้นตามไปด้วย และหากอาหารนำเข้าไม่มีคุณภาพหรือไม่ปลอดภัยก็จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคในวงกว้างได้ หน่วยงานภาครัฐจึงจำเป็นต้องเพิ่มความเข้มแข็งในระบบเฝ้าระวังสินค้านำเข้าให้มากยิ่งขึ้น โดยจากผลการตรวจสอบเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์อาหารนำเข้า ณ ด่านอาหารและยา ในปี 2552 จำนวนทั้งสิ้น 19,193 ตัวอย่าง พบไม่เข้ามาตรฐานคิดเป็นร้อยละ 2.65 ซึ่งอาหารที่มักพบปัญหา ได้แก่ ผัก ผลไม้และผลิตภัณฑ์ เนื่องจากปนเปื้อนสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และใช้วัตถุเจือปนอาหารไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ยังพบปัญหาการปนเปื้อนโลหะหนัก จำพวกปรอทและแคดเมียมในเห็ดหอมทั้งสดและแห้งอีกด้วย

3.2 สถานการณ์อาหารส่งออก

ความปลอดภัยอาหารนอกจากจะมีความสำคัญกับสุขภาพของผู้บริโภคในประเทศแล้วยังเป็นประเด็นสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย ซึ่งในเวทีการค้าโลกนั้นความปลอดภัยอาหารยังคงเป็นประเด็นที่อ่อนไหว เนื่องจากประเทศต่างๆ มักยกมาเป็นมาตรการกีดกันและอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษี (Non-Tariff Measures and Non-Tariff Barriers) และเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าอาหาร เมื่อผลิตภัณฑ์ถูกกักกันและส่งคืน จะสร้างความเสียหายต่ออุตสาหกรรมอาหารทั้งด้านชื่อเสียง และสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศด้วย ซึ่งอุตสาหกรรมส่งออกอาหารของไทยยังคงประสบกับปัญหาการถูกส่งคืนสินค้ากลับอย่างต่อเนื่อง เช่น เมื่อสหภาพยุโรปเริ่มตรวจเข้มสารตกค้าง Nitrofurantoin ที่ใช้ในการเลี้ยงกุ้งในปี 2545 ทำให้มูลค่าส่งออกกุ้งแช่เย็นแช่แข็งลดลงประมาณร้อยละ 37.14 จากประมาณ 54 พันล้านบาทในปี 2544 เหลือ 34 พันล้านบาท เป็นต้น และเหตุการณ์ที่มีผลต่อการส่งออกสินค้ากลุ่มสัตว์ปีก คือ การระบาดของไข้หวัดนก ในปี 2547 ทำให้มูลค่าส่งออกไก่แช่เย็นลดลงอย่างมากถึงร้อยละ 92.96 คือ จากประมาณ 24.8 พันล้านบาท ในปี 2547 เหลือเพียงประมาณ 1.7 พันล้านบาทในปี 2549

ในระหว่างปี 2552- 2553 พบว่าสถิติการกักกันสินค้าเพื่อตรวจสอบสิ่งแปลกปลอม หรือสารตกค้างจากประเทศไทยของสหรัฐอเมริกาทั้งผลิตภัณฑ์กุ้ง ผลไม้ ผักและธัญพืช มีจำนวนสูงถึง 387 รายการ แต่ผลจากการตรวจสอบส่วนใหญ่ไม่พบปัญหา

แต่เมื่อต้นปี 2553 ผลิตภัณฑ์กุ้งที่ส่งออกไปยังประเทศเกาหลีใต้ ถูกตีกลับประเทศเนื่องจากตรวจพบปริมาณจุลินทรีย์กลุ่ม *Vibrio* สูงเกินค่ามาตรฐานที่เกาหลีใต้กำหนดไว้ ซึ่งล้วนสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจเป็นเงินจำนวนหลายล้านบาท อย่างไรก็ตามในภาพรวมของสินค้าอาหารส่งออกของประเทศไทยในปัจจุบัน กล่าวได้ว่าเป็นที่ยอมรับในด้านคุณภาพ มาตรฐานความปลอดภัย และมีการตรวจพบปัญหาคูณภาพมาตรฐานน้อยลงมาก

3.3 กฎกติกาการค้าของโลก

แม้ว่ากฎ/ระเบียบหรือกติกาการค้าโลกจะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาได้รับประโยชน์จากการค้าและทำให้เกิดการเจรจาการค้าที่เป็นธรรม แต่หากไม่เตรียมพร้อม ก็อาจทำให้เสียเปรียบในการต่อรองและไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ที่พึงได้รับไว้ได้ โดยจะส่งผลกระทบใน 3 ลักษณะสำคัญ คือ

(1) การเป็นอุปสรรคต่อการส่งสินค้าจากประเทศกำลังพัฒนาเข้าไปจำหน่ายในตลาดประเทศพัฒนาแล้วโดยใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี เช่น มาตรการสิ่งแวดล้อมสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน เป็นต้น

(2) การขยายบทบาทของประเทศพัฒนาแล้วไปยังประเทศกำลังพัฒนา โดยเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปลงทุนในสาขาต่างๆ มากขึ้น

(3) การส่งผลกระทบต่อนโยบายของรัฐ ภาครัฐกิจ และวิถีชีวิตของประชาชน ที่ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับพันธกรณี หรือ กระแสค่านิยมใหม่ๆ ของโลก

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงในกฎระเบียบที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ได้แก่

(1) **มาตรการทางการค้าในรูปแบบที่ไม่ใช่ภาษี** เช่น มาตรการสิ่งแวดล้อม มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน เป็นต้น ทำให้ผู้ประกอบการต้องยกระดับการผลิตให้ได้มาตรฐานเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ และสนับสนุนความพยายามในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม สร้างความเป็นธรรมในการแข่งขัน และความรับผิดชอบต่อสังคม

(2) **กฎเกี่ยวกับการป้องกันทรัพย์สินทางปัญญา** เพื่อกำหนดระดับของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ครอบคลุมเรื่องเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การออกแบบผลิตภัณฑ์สิทธิบัตร และความลับทางการค้า ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างนวัตกรรมและภูมิปัญญา เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานความรู้

(3) **มาตรการทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาโลกร้อน** จะมีมากขึ้นทั้งในรูปแบบที่เป็นมาตรการภาษีและที่ไม่ใช่มาตรการภาษี เช่น การเรียกเก็บภาษีคาร์บอนจากสินค้านำเข้าในประเทศสหรัฐอเมริกา การกำหนดให้ต้องรายงานปริมาณคาร์บอนที่เกิดจากการผลิตสินค้า และการเก็บค่าธรรมเนียมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคขนส่งและการบินของสหภาพยุโรป เป็นต้น มาตรการทางการค้า และกฎระเบียบเกี่ยวกับภาวะโลกร้อนเหล่านี้จะทวีความเข้มข้น และทำให้การส่งสินค้าจากประเทศกำลังพัฒนาไปจำหน่ายในประเทศพัฒนาแล้วทำได้ยากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการค้าการลงทุน และการปรับตัวของภาคอุตสาหกรรมของประเทศกำลังพัฒนา

3.

สถานการณ์ด้านอาหารศึกษา

การพัฒนาและใช้องค์ความรู้ในห่วงโซ่อาหารเป็นตัวขับเคลื่อนให้กลไกต่างๆ ในระบบอาหารสามารถดำเนินการและบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าว จึงได้กำหนดให้มีอาหารศึกษา หมายถึง กระบวนการส่งเสริม พัฒนาและวิจัยเพื่อให้ความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมที่ถูกต้องในห่วงโซ่อาหาร และในการบริโภคอาหาร อันจะเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการดำเนินการในทุกมิติด้านอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอาหารทั้งระบบ คือเกษตรกรและผู้ประกอบการได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น เพื่อสนับสนุนการผลิตอาหารที่มีคุณภาพ ปลอดภัย สอดคล้องตามความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ เจ้าหน้าที่รัฐมีความรู้ ความเข้าใจในการกำกับ ดูแลและส่งเสริมต่อการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพและความปลอดภัยด้านอาหาร รวมถึงแผนเผชิญเหตุเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจน สนับสนุนให้ผู้บริโภคมีความรู้ ความเข้าใจในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัย เพื่อลดการเกิดโรคที่เกี่ยวข้องจากการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกต้อง

โดยภาพรวมการดำเนินงานภายใต้นิยามด้านอาหารศึกษาในประเทศไทย ยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการวิจัยตลอดห่วงโซ่อาหาร ยังเป็นแบบแยกส่วน และระบบวิจัยยังขาดความเป็นเอกภาพ แต่ก็ได้มีความพยายามที่จะบริหารจัดการงานวิจัยในด้านนี้ให้มีความเหมาะสมให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในขณะนี้จากหน่วยงานที่กำหนดนโยบายที่สนับสนุนงานวิจัย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก.) สำนักงานวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม (สวทน.) และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ขณะนี้ประเทศไทยมีงบประมาณสนับสนุนการวิจัยประมาณร้อยละ 0.21 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ถ้างบประมาณการวิจัยเพิ่มขึ้นไปเป็นร้อยละ 1.0 ตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลก็ควรจะนำงบประมาณมาสนับสนุนการวิจัยในห่วงโซ่อาหารให้มากขึ้น

สำหรับการนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาระบบการผลิตอาหารให้ลงไปถึงชุมชนและเกษตรกร ยังต้องการความพยายามจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน

การถ่ายทอดความรู้สู่ทุกกลุ่มเป้าหมายตลอดทั้งห่วงโซ่จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมในการปฏิบัติที่ดี สนับสนุนเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศให้สามารถเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องได้ในระยะยาว สถานการณ์ด้านอาหารศึกษามีดังต่อไปนี้

1. ความรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อาหาร

1.1 เกษตรกร/ผู้ประกอบการ

1.1.1 การจัดการระบบการผลิต เกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่ขาดข้อมูลความเชื่อมโยงระหว่างภาคเกษตรกับภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารการจำหน่าย และความต้องการของตลาด ทำให้เกษตรกรไม่มีการวางแผนการผลิตล่วงหน้า ผลผลิตที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ อีกทั้งขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการที่ดีในระดับฟาร์ม ทำให้การจัดการการผลิตไม่มีประสิทธิภาพ

1.1.2 ความรู้ความเข้าใจ เกษตรกรรายย่อยยังขาดความรู้ในเรื่องการใช้ปุ๋ย ฮอร์โมน และสารเคมีทางการเกษตร เช่น ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีและระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เพื่อให้ปริมาณสารตกค้างอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และในส่วนของผู้ประกอบการแปรรูปอาหาร

โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อยยังขาดความรู้ความที่จำเป็นต่อการผลิตอาหารให้ปลอดภัย เช่น การใช้วัตถุเจือปนอาหารในปริมาณเกินกว่าที่กำหนด ก่อให้เกิดอันตรายทั้งอย่างเฉียบพลันและรุนแรง

1.1.3 การเข้าถึงข้อมูล เกษตรกรเข้าถึงเฉพาะข้อมูลจากการโฆษณาและส่งเสริมการขายสารเคมีอย่างอิสระ เกิดการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ไม่ถูกวิธีและมีการใช้อย่างฟุ่มเฟือย ทำให้มีการใช้เกินความจำเป็นและตกค้างในอาหาร ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคในวงกว้างและมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากขาดการกำกับดูแลและการถ่ายทอดความรู้จากภาครัฐ

นอกจากนี้ ยังขาดข้อมูลการตลาดและกฎระเบียบที่จำเป็นในการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารทั้งข้อมูลด้านการตลาด กฎระเบียบ เรื่องการส่งออกและความรู้ใหม่ๆ เช่น ความต้องการวัตถุดิบ ปริมาณการผลิตวัตถุดิบ เทคโนโลยีการแปรรูป คุณภาพมาตรฐานสินค้า ตลอดจนผลการวิจัยต่างๆ มีหลายหน่วยงานจัดทำ รวมถึงขาดข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบการนำเข้าด้านสุขอนามัย ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริโภคที่จะนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้หลากหลาย

1.1.4 ความตระหนัก ผู้ประกอบการและเกษตรกรบางส่วนขาดคุณธรรม จิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น สารเคมีต้องห้ามในการผลิตระดับฟาร์ม ซึ่งเกิดจากการขาดความตระหนักเนื่องจากต้องการใช้เพื่อเพิ่มผลผลิต หรือขาดการควบคุมอุณหภูมิระหว่างการขนส่งทำให้ผลิตภัณฑ์เน่าเสีย และพบการปนเปื้อนของเชื้อ *Salmonella spp.*, *Staphylococcus aureus*, *Escherichia coli* และ *Clostridium perfringens* ในเนื้อสุกรเนื่องจากการชำแหละและการขนส่งจากโรงฆ่าสู่จุดแปรรูปหรือจุดจำหน่ายยังไม่ถูกสุขลักษณะ รวมถึงมีการจำหน่ายอาหารหมดอายุ การจำหน่ายอาหารไม่บริสุทธิ์ อาหารปลอม อาหารไม่ได้มาตรฐานตามประกาศฯ การโฆษณาอาหารที่เป็นเท็จ หลอกลวงผู้บริโภคให้หลงเชื่อโดยไม่สมควร

นอกจากนี้ มีปัญหาการขาดความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ระบบนิเวศถูกทำลายและเสื่อมคุณภาพจากการใช้ปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืช การปนเปื้อนของสารเคมีลงในสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การใช้วัตถุอันตรายจากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง การจับสัตว์น้ำอย่างไม่คำนึงถึงอนาคตทำให้วัตถุดิบจากแหล่งธรรมชาติเริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัด การส่งและการจัดการน้ำจากการเลี้ยงกุ้งที่ขาดระบบการจัดการที่ถูกต้องก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อม เช่น การปล่อยน้ำเสียจากการเลี้ยงลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ เป็นต้น

1.2 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

- ภาครัฐไม่มีการวางแผนล่วงหน้าเพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้รองรับปริมาณงานที่มากและหลากหลายขึ้น ประกอบกับนโยบายปรับลดกำลังคนและงบประมาณ อีกทั้งเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด แต่เจ้าหน้าที่ยังขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานและโอกาสในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอันยุ่งยาก ซับซ้อน และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ไม่สามารถตอบสนองต่อการดำเนินงานด้านอาหารในทุกมิติ

- องค์ความรู้ในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอเนื่องจากการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นยังไม่เป็นระบบ

- ขาดแคลนบุคลากรและการดำเนินงานวิจัยที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน ความปลอดภัยของสารใหม่ๆ เพื่อรองรับการอนุญาตหรือกำกับดูแล รวมทั้งเพื่อการดำเนินการวางแผนในระยะยาวในการแก้ปัญหาภาพรวมของประเทศอย่างเป็นระบบ

- ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านภายในองค์กรมีจำนวนจำกัด และไม่สามารถพัฒนาบุคลากรใหม่ๆ ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญให้ทันต่อความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.3 ผู้บริโภค

1.3.1 พฤติกรรมการบริโภคอาหาร การดำรงชีวิตของประชาชนในสังคมไทยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะพฤติกรรมการบริโภคอาหาร จากข้อมูลศูนย์วิจัยกสิกรไทย ปี 2545 คนกรุงเทพฯ เฉลี่ยวันละ 3 ล้านคน ต้องรับประทานอาหารสำเร็จนอกบ้าน ในจำนวนนี้ 1 ล้านคนซื้ออาหารจากแผงลอยริมถนน ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการได้รับอาหารที่ปนเปื้อนอันตรายทั้งทางจุลินทรีย์ สารเคมี และอื่นๆ ซึ่งมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากข้อมูลทางระบาดวิทยา ผู้บริโภคถึงร้อยละ 35.5 เคยเป็นโรคอาหารเป็นพิษ

นอกจากนี้การขาดความรู้และความตระหนักในการเลือกบริโภคอาหารของประชาชนทำให้มีปัญหาทุพโภชนาการ โดยเฉพาะปัญหาภาวะโภชนาการเกิน จากการรายงานของกรมอนามัยในปี 2552 มีเด็ก (อายุ 0-72 เดือน) ภาวะน้ำหนักมากเกินเกณฑ์ทั่วประเทศ ร้อยละ 2.9 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.0 ในปี 2550 นอกจากนี้ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา คนไทยอายุ 20-29 ปี มีภาวะโรคอ้วนเพิ่มจากร้อยละ 2.9 เป็นร้อยละ 21.7 หรือเพิ่มขึ้น 7.5 เท่า ในกลุ่มอายุ 40-49 ปี เพิ่มขึ้น 1.7 เท่า ล่าสุดปี 2552 ผลการสำรวจของกรมอนามัย ในประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไปทั่วประเทศ พบภาวะอ้วนลงพุงในเพศชายร้อยละ 18.6 และเพศหญิงร้อยละ 45 ส่งผลให้ประเทศสูญเสียค่าใช้จ่ายปีละหลายแสนล้านบาทในการรักษาโรคที่เป็นผลจากโรคอ้วน เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดหัวใจและหลอดเลือดสมอง

1.3.2 แหล่งข้อมูลที่มีความหลากหลาย และเข้าถึงผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว ความทันสมัยและความหลากหลายของการสื่อสารการตลาดและการโฆษณา ในปัจจุบันกลายเป็นกลไกสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค นอกจากนี้ การกระจายข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้บริโภคทำได้ง่ายและรวดเร็ว ซึ่งข้อมูลบางส่วนยังไม่ผ่านการกลั่นกรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้บริโภครับข้อมูลข่าวสารที่ผิดหรือไม่ครบถ้วน ซึ่งหากผู้บริโภคขาดการพิจารณาและการไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนถี่ จะส่งผลต่อการบริโภคไม่ถูกต้องและเหมาะสม ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคตามมา

1.3.3 การเรียกร้องสิทธิในการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ผ่านมามีการเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐาน ในการได้รับความคุ้มครองจากผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน รวมถึงสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง มีสิทธิในการร้องเรียน ฟ้องร้อง และได้รับค่าชดเชยความเสียหายอย่างเป็นธรรมเพิ่มขึ้น ซึ่งกระทบต่อการดำเนินงานภาครัฐที่ต้องมีการปรับปรุงกระบวนการกำกับดูแลให้ตอบสนองต่อการเรียกร้องสิทธิพื้นฐานดังกล่าว

2. ข้อมูลงานวิจัยและการประเมินความเสี่ยง

การวิจัยในห่วงโซ่อาหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของปัจจัยการผลิตซึ่งได้กล่าวไปแล้วในตอนต้น ได้แก่ การจัดการดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ โภชนาการพืชและสัตว์ การควบคุมป้องกันโรค การปฏิบัติการที่ดีตลอดห่วงโซ่อาหาร เป็นต้น นำไปสู่การปฏิบัติให้อาหารมีคุณภาพและความปลอดภัยตามมาตรฐานสากล ในส่วนนี้จึงมุ่งเน้นให้มีการประเมินความเสี่ยง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจ และบริหารจัดการ ในการคุ้มครองผู้บริโภค และส่งเสริมการค้า

2.1 งานวิจัย

การศึกษาวิจัยพัฒนางานด้านอาหารยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะการวิจัยทางด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตอาหาร อาทิเช่น การวิจัยพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ งานวิจัยเครื่องจักรกลเพื่อการเกษตร การวิจัยเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในระดับต่างๆ เป็นต้น ขาดข้อมูลการศึกษาศาสตร์เคมีเกษตรกับผัก ผลไม้บางชนิด ที่คณะกรรมการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศของ FAO/WHO (Codex) ยังไม่ได้มีการกำหนดค่าปริมาณสารตกค้างสูงสุด (Maximum Residual Limits : MRLs) ในขณะที่บางประเทศได้มีการกำหนดค่า MRLs แล้ว ดังนั้นการที่ไทยยังไม่มีข้อมูลการศึกษาในจุดนี้ จึงเป็นข้อเสียเปรียบทางการค้า

2.2 การประเมินความเสี่ยงของอาหาร

การดำเนินงานตรวจสอบเฝ้าระวังที่ผ่านมา ไม่มีการวางแผนร่วมกันเพื่อเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลสถานการณ์ของประเทศในการประเมินความเสี่ยง โดยข้อมูลถูกแยกส่วนตามความรับผิดชอบของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งขาดความเชื่อมโยง และยังขาดข้อมูลการประเมินความเสี่ยง รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถในการประเมินความเสี่ยงยังมีอยู่อย่างจำกัด และการนำผลงานประเมินความเสี่ยงที่มีอยู่ในปัจจุบันไปใช้ในระดับสากลยังเป็นไปอย่างจำกัด เป็นผลมาจากการที่ไม่ได้เก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีต้นทุนในการเก็บข้อมูลที่สูง และต้องใช้เวลาอันเนื่องมาจากไม่สามารถสืบหาข้อมูลย้อนหลังได้ ทั้งนี้สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากขาดการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านการประเมินความเสี่ยง การบริหารความเสี่ยงและการสื่อสารความเสี่ยงอย่างชัดเจนทำให้ปัจจุบันยังไม่มีเจ้าภาพที่จะพัฒนาศักยภาพในด้านการประเมินความเสี่ยงอย่างจริงจัง และขาดกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบ และยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากสถาบันการศึกษามีนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ รวมถึงการพัฒนาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพและความปลอดภัยด้านอาหารซึ่งสามารถใช้กลไกของสถาบันการศึกษาเป็นผู้สื่อสารให้แก่กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อาหาร

4.

สถานการณ์ด้านการบริหารจัดการ

จากพลวัตการเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งด้านความมั่นคงอาหาร ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร ประกอบกับปัจจุบันระบบการบริหารจัดการด้านอาหารในประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ส่งผลให้ไม่สามารถแข่งขันได้ในยุคการค้าเสรี และส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงด้านอาหารของประเทศ สถานการณ์ปัญหาด้านการบริหารจัดการระบบด้านอาหารในปัจจุบัน ได้แก่

1. โครงสร้างองค์กร และกฎหมายที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อาหาร

ปัญหาโครงสร้างองค์กรและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อาหาร อันเป็นที่มาของพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกลไกให้เกิดการดำเนินงานอย่างบูรณาการ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านทรัพยากรบุคคลเฉพาะทางในบางสาขายังไม่เพียงพอ และขาดแคลน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตอาหาร การดูแลด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหารในห่วงโซ่อาหาร และด้านการบริหารจัดการอาหารทั้งระบบ รวมทั้งอาหารนำเข้า

การทบทวนระบบความปลอดภัยด้านอาหารของไทย โดยคณะผู้เชี่ยวชาญในภารกิจพิเศษ ขององค์การอนามัยโลก และ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ในปี 2552 ระบุว่า การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหารมีอยู่ในวงจำกัด ขาดการประสานงานที่ดี ส่งผลให้เกิดช่องว่างและการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน กระทบต่อศักยภาพการส่งออกอาหารของไทย นอกจากนี้ยังทำให้ไม่สามารถบรรลุผลตามนโยบายความปลอดภัยด้านอาหารของประเทศได้ คณะผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับกลไกการจัดตั้งคณะกรรมการอาหารแห่งชาติที่ช่วยในการขับเคลื่อนด้านอาหาร

2. การขับเคลื่อนทางนโยบายในระดับท้องถิ่นผ่านกลไกการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

ในการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่อาหาร จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์กรในท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนโยบายด้านอาหารในระดับท้องถิ่น โดยใช้วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นเป็นเครื่องมือ รวมถึงการฟื้นฟูภูมิปัญญาและฐานทรัพยากรอาหารท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความครอบคลุมทั่วถึง และเหมาะสมกับสภาพปัญหาของแต่ละแห่ง

สอดคล้องกับหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจกิจการของท้องถิ่นได้เอง โดยรัฐต้องให้ความสำคัญเป็นอิสระแก่ท้องถิ่น ในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงิน และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง และรัฐบาลเป็นผู้กำกับดูแลเท่าที่จำเป็นภายในกรอบของกฎหมาย

ที่ผ่านมาหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคได้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจ ให้แก่ อปท. แล้วจำนวน 180 ภารกิจ ภารกิจที่ยังไม่ถ่ายโอน จำนวน 65 ภารกิจ บางกิจกรรมประสบปัญหาอุปสรรค ก่อให้เกิดผลกระทบในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาด

(1) มาตรการส่งเสริมการถ่ายโอนภารกิจ ด้านนโยบาย งบประมาณ บุคลากร และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

(2) ความรู้ความเข้าใจในภารกิจที่รับถ่ายโอน

(3) ความร่วมมือจากส่วนราชการ และความร่วมมือจากประชาชน

ดังนั้นรัฐควรมีมาตรการส่งเสริมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนให้มากขึ้น

3. การบริหารจัดการฐานข้อมูล และการจัดการความรู้

ข้อมูลด้านอาหารกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่างๆ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ขาดความเชื่อมโยง และการประสานงานในการจัดเก็บข้อมูล รวมทั้งระบบข้อมูลสารสนเทศยังไม่สมบูรณ์ทำให้ยากแก่การสืบค้น ส่งผลให้ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาไม่เพียงพอ เช่น ไม่สามารถติดตามตรวจสอบผลกระทบสารตกค้างที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคในเชิงระบาดวิทยา เพื่อใช้ในการทำนายผลกระทบและวิเคราะห์ความเสี่ยงเพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน การกำกับดูแล ตลอดจนการจัดการความรู้เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและพัฒนาระบบการจัดการด้านอาหาร ให้มีความสมบูรณ์ครอบคลุมปัญหาและสถานการณ์ของประเทศ เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

4. การพัฒนาระบบโลจิสติกส์

ระบบโลจิสติกส์มีความสำคัญในแง่ของการเป็นกิจกรรมเชื่อมโยงระหว่างขั้นตอนการผลิตและการบริโภค ช่วยให้งจรการผลิตและบริโภคเป็นไปโดยสมบูรณ์ โลจิสติกส์จึงเป็นเรื่องของการจัดการที่ควบคู่กันไปกับการผลิต ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพสินค้าและต้นทุนการผลิต ซึ่งการแข่งขันในตลาดโลกนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ความรวดเร็วในการขนส่ง และต้นทุนที่ถูกลงเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบ แต่ประเทศไทยมีต้นทุนการขนส่งสินค้าสูงถึงร้อยละ 25-30 จึงต้องเร่งแก้ปัญหาพัฒนาระบบโลจิสติกส์ โดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

อย่างไรก็ตามมีการวิเคราะห์ว่าประเทศไทยมีข้อได้เปรียบที่จะพัฒนาสู่การเป็นศูนย์กลางการค้าและโลจิสติกส์ของภูมิภาคเอเชียและเชื่อมต่อไปสู่ภูมิภาคอื่นของโลก หากได้รับการพัฒนาและสนับสนุนอย่างจริงจัง จะสามารถเป็น “a natural hub for the ten member nations” โดยประเทศไทยมีความได้เปรียบประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญในภูมิภาคเดียวกัน ในด้านภูมิศาสตร์ที่ตั้งในตำแหน่งที่เป็นศูนย์กลางของเอเชีย และมีศักยภาพด้านระบบการขนส่งทางอากาศและทางบกที่ดีกว่า นอกจากนี้ประเทศไทยยังอยู่ใกล้กับประเทศจีนซึ่งเป็นตลาดการค้าที่มีศักยภาพ จึงเป็นโอกาสที่จะพัฒนาเป็นประตูการค้าสู่จีนแผ่นดินใหญ่ได้มากกว่าด้วย

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม

การวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมด้านอาหารของไทยโดยการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลต่อมิติต่างๆ ด้านอาหาร ครอบคลุมด้านความมั่นคงอาหาร ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร ด้านอาหารศึกษา และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ภาพรวมเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1. จุดแข็ง

- (1) ประเทศไทยมีทรัพยากรด้านการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีความอุดมสมบูรณ์และหลากหลาย เป็นประเทศผู้ส่งออกสุทธิรายสำคัญ และสามารถส่งออกอาหารในระดับคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในตลาดโลก
- (2) ภาคเกษตร และอาหารมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและความมั่นคงของประเทศ
- (3) วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการเกษตรและอาหารไทย มีลักษณะเฉพาะ มีเอกลักษณ์ สร้างชื่อเสียง และจุดขายในระดับนานาชาติ
- (4) ประเทศไทยมีการพัฒนาเกษตรและอาหารอย่างต่อเนื่อง มีประสบการณ์และยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนการผลิตได้ตามสถานการณ์ และความต้องการของผู้ซื้อและผู้บริโภค

2. จุดอ่อน

- (1) มีหน่วยงาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อาหารจำนวนมาก ทำให้ระบบการบริหารจัดการ มีความซับซ้อน ขาดเอกภาพ และขาดการบูรณาการในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพสูง
- (2) มีผู้ผลิตทั้งเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยจำนวนมากที่ยังขาดแคลนปัจจัยการผลิตและข้อมูล ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการยกระดับการผลิตให้ได้อาหารที่มีมาตรฐานทั้งคุณภาพ และความปลอดภัย
- (3) ทรัพยากรในการผลิตอาหารมีการกระจุกตัวและผูกขาด ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ตลอดจนมีปัญหาความเสื่อมโทรม ทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตต่ำและขาดความยั่งยืน
- (4) การลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรและอาหารยังต่ำมาก ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน
- (5) ระบบโลจิสติกส์ในห่วงโซ่อาหารยังขาดการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูง ก่อให้เกิดการสูญเสียและต้นทุนการจัดการสินค้าเกษตรและอาหารสูง
- (6) ผู้บริโภคขาดความตระหนัก และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในการเลือกซื้อและบริโภคอาหาร

3. โอกาส

- (1) ความต้องการอาหารที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการมีเพิ่มขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง
- (2) ประเทศไทยมีภาพลักษณ์ที่ดี เป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของภูมิภาคและของโลก จึงมีโอกาสนำมาพัฒนาเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และผู้เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อาหาร รวมทั้งการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
- (3) อาหารเป็นสินค้าจำเป็นมีศักยภาพทางด้านการตลาดสูง และจะมีความต้องการเพิ่มขึ้นเมื่อเกิดภาวะวิกฤตและภัยพิบัติในภูมิภาคต่างๆ
- (4) ที่ตั้งของประเทศไทยเอื้ออำนวยต่อการผลิตและการค้าด้านอาหาร
- (5) มีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้นในวงการเกษตรและอาหาร เป็นโอกาสในการประยุกต์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการดำเนินงานในห่วงโซ่อาหารของไทย

4. ภัยคุกคาม

- (1) อาชีพเกษตรกรไม่เป็นที่นิยมและจูงใจ ทำให้คนรุ่นใหม่เข้าสู่อาชีพนี้ลดลง และเกษตรกรที่มีอยู่มีแนวโน้มเป็นผู้สูงอายุมากขึ้น นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังยากจน และประสบภาวะหนี้สิน
- (2) มีภัยคุกคามใหม่ๆ ที่มีผลต่อการเกษตรและอาหาร การค้า และสุขภาพ เช่น ภาวะโลกร้อน ภัยพิบัติ และโรคอุบัติใหม่ของสัตว์สู่มนุษย์ รวมทั้งการก่อการร้ายทางชีวภาพโดยใช้อาหาร
- (3) มีคู่แข่งที่เป็นประเทศผู้ส่งออกอาหารในตลาดโลกเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประเทศที่มีต้นทุนการผลิตรวมทั้งค่าแรงต่ำ
- (4) มีมาตรการที่เกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอาหารเพิ่มขึ้น และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการค้าอาหารระหว่างประเทศ
- (5) มีการแย่งทรัพยากรในการผลิตพืชเพื่อเป็นพลังงาน และเป็นอาหารสัตว์เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่ออาหารเพื่อการบริโภค และความมั่นคงด้านอาหาร

ส่วนที่ 3

กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย

จากสถานการณ์แต่ละด้านของอาหารทั้งด้านความมั่นคงอาหาร ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร ด้านอาหารศึกษา และด้านการบริหารจัดการ รวมทั้งการวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมด้านอาหารของไทยทั้งในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามแล้ว สามารถกำหนดประเด็นวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ระยะเวลาดำเนินงาน ประเด็นยุทธศาสตร์ และผลที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

1. วิสัยทัศน์

“ประเทศไทยผลิตอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัย มีความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน เพื่อชาวไทยและชาวโลก”

2. วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการฐานทรัพยากรในการผลิตอาหารของประเทศให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน
- (2) เพื่อให้อาหารที่ผลิตได้ในทุกระดับนับตั้งแต่ในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และในระดับอุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์มีความพอเพียง มีคุณภาพ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการที่ดี
- (3) เพื่อสร้างกระบวนการศึกษา ค้นคว้า วิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาหารเพื่อให้ได้องค์ความรู้ตลอดห่วงโซ่อาหาร รวมถึงการนำไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ
- (4) เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านอาหารให้มีประสิทธิภาพทั้งด้านโครงสร้างกฎหมาย สารสนเทศและอื่นๆ
- (5) เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และระดับชาติทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤต

3. ระยะเวลาดำเนินงาน

5 ปี (2555-2559)

4. ประเด็นยุทธศาสตร์

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย เป็น 4 ยุทธศาสตร์ดังนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคงอาหาร
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านอาหารศึกษา
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคงอาหาร

หลักการ : เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน บริหารจัดการทรัพยากร เพื่อการผลิตอาหารอย่างมีประสิทธิภาพโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

กลยุทธ์ที่ 1 เร่งรัดปฏิรูปการถือครองที่ดินและการคุ้มครองพื้นที่การเกษตร

เป้าหมาย : สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรทุกระดับและรักษาพื้นที่ทางการเกษตรด้านอาหาร

แนวทางดำเนินงาน :

1. ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินและการเช่าที่ดิน
2. บังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ให้เข้มงวดขึ้น เช่น การเก็บภาษีที่ดินเพื่อการเกษตรที่ไม่ได้ใช้ทำการเกษตร การบุกรุกพื้นที่สงวน การครอบครองที่ดินของต่างชาติ เป็นต้น
3. ผลักดันกฎหมายการคุ้มครองพื้นที่ทางการเกษตรให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว
4. หามาตรการไม่ให้เกษตรกรขายพื้นที่ทางเกษตรในพื้นที่ที่เหมาะสมทางการเกษตรไปเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ซึ่งอาจกำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมาย หรือสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ

กลยุทธ์ที่ 2 จัดการทรัพยากรน้ำและ ดินเพื่อการเกษตร และป่าชุมชน

เป้าหมาย : เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำและดินเพื่อการเกษตรและสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในระดับชุมชน

แนวทางดำเนินงาน :

1. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ รวมทั้งการจัดหาแหล่งกักเก็บน้ำใหม่ เพื่อให้มีทรัพยากรน้ำเพียงพอต่อการเกษตร โดยการลงทุนและการบริหารจัดการน้ำให้เน้นเพื่อการเกษตรและอาหารเป็นความสำคัญลำดับแรก
2. สนับสนุนและผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ป่าชายเลน และป่าชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ โดยส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นผู้ดำเนินการดำเนินการ
3. ฟื้นฟูและปรับปรุงทรัพยากรดินในพื้นที่การเกษตร

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างความสมดุลระหว่างพืชอาหารกับพืชพลังงาน

เป้าหมาย : เพื่อให้ประเทศสามารถมีความมั่นคงด้านอาหารและความมั่นคงด้านพลังงานได้ในระดับที่เหมาะสมและยั่งยืน

แนวทางดำเนินงาน :

1. กำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริมพลังงานทางเลือกในส่วน of พืชพลังงาน เพื่อมิให้เกิดปัญหาการแย่งพื้นที่เพาะปลูกพืชอาหารจนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ
2. นำเรื่องกำหนดเขตการผลิต (Zoning) พืชอาหารและพืชพลังงานมาใช้
3. เน้นการใช้พืชที่มีปัญหาด้านราคา หรือพืชที่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นเป้าหมายสำหรับการเป็น พืชพลังงาน

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตอาหาร

เป้าหมาย : เพื่อเพิ่มผลผลิตให้ประชาชนมีอาหารบริโภคที่เพียงพอ มีคุณภาพ และความปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ

แนวทางดำเนินงาน :

1. สนับสนุนการจัดเขตการผลิต (Zoning) สินค้าเกษตรที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตในสินค้าเกษตรที่เป็นอาหารในแต่ละด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด
2. สร้างนวัตกรรมและนำเทคโนโลยี รวมถึงปัจจัยการผลิตต่างๆ ในห่วงโซ่อาหารที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต
3. สนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการผลิต รวมทั้งนำการผลิตด้านเกษตรไปเชื่อมโยงกับเรื่องอื่นๆ เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการเกษตรของชุมชนผ่านวัฒนธรรมด้านการเกษตรและอาหาร

กลยุทธ์ที่ 5 สร้างแรงจูงใจในการทำการเกษตร และเพิ่มจำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่

เป้าหมาย : เพื่อสร้างความมั่นคงและรายได้ในการทำอาชีพเกษตรกรรม

แนวทางดำเนินงาน :

1. ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้การทำเกษตร และผลิตอาหารในโรงเรียนและชุมชน
2. ส่งเสริม และสนับสนุนยุวเกษตรกร และเกษตรกรให้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถประยุกต์ความรู้ด้านอาหารศึกษาในการเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิตอาหาร และเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม จริยธรรม และการค้า
3. สนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อย และกลุ่มเกษตรกรผลิตอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยในระบบพันธะสัญญากับผู้ซื้อ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน โรงแรม และภาคอุตสาหกรรม
4. บูรณาการการจัดสรรที่ดินเพื่อการเกษตร การฝึกอบรม และการให้สินเชื่อทางการเกษตร และการตลาดเพื่อให้เกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพ
5. ส่งเสริมบทบาทสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวกับการเกษตร และอาหาร ในการเพิ่มความรู้และประสิทธิภาพของเกษตรกร
6. พัฒนาระบบประกันรายได้ และสวัสดิการสังคมให้ครอบคลุมเกษตรกรทั้งหมด
7. ยกย่อง เชิดชูเกษตรกรดีเด่นในทุกระดับ ให้เกิดความภูมิใจในวิชาชีพ และให้มีการดูแลเกษตรกรต่างด้าวด้วยความเป็นธรรม

กลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการเข้าถึงอาหารในระดับชุมชนและครัวเรือน

เป้าหมาย : ประชาชนในระดับชุมชนสามารถเข้าถึงอาหาร สร้างความมั่นคงด้านอาหารให้เกิดขึ้นในระดับชุมชน

แนวทางดำเนินงาน :

1. สนับสนุนให้ประชาชนในระดับชุมชนทำการเกษตรของท้องถิ่น เช่น ปลูกพืชประจำถิ่น รวมทั้งพืชอาหารที่มีคุณค่าโภชนาการสูง เลี้ยงสัตว์พื้นเมือง ประมงหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชน (Food bank) ลดการพึ่งพาอาหารจากภายนอกและมีอาหารสำรองเมื่อเกิดภาวะวิกฤต
2. ส่งเสริมการทำการเกษตรในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมอย่างยั่งยืน
3. สร้างองค์ความรู้ และเสริมสร้างให้ประชาชน และชุมชนมีความรู้และพฤติกรรมกรบริโภคอาหารเพื่อมีโภชนาการ และสุขภาพที่ดีทั้งประชาชนในชนบทและในเมือง
4. สนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐหรือของท้องถิ่นในพื้นที่มีบทบาทในการสนับสนุนหรือดำเนินการให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารในมิติต่างๆ รวมถึงการดูแลโภชนาการของประชาชนในวัยต่างๆ
5. กำหนดมาตรการในการสร้างเสถียรภาพทางด้านรายได้ของเกษตรกรจากการผลิตอาหาร และอาชีพที่เกี่ยวกับการเกษตร รวมทั้งการแก้ไขปัญหาหนี้สิน เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอและเหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 7 ปรับปรุงและพัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านสินค้าเกษตรและอาหาร

เป้าหมาย : เพื่อสนับสนุนการกระจายอาหารอย่างมีประสิทธิภาพและ รักษาคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร

แนวทางดำเนินงาน :

1. เร่งรัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการรวบรวมและการกระจายสินค้าเกษตรและอาหารให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ ระบบราง และทางอากาศ
2. เชื่อมโยงอุปสงค์และอุปทาน โดยการวางแผนการผลิต การตลาด ให้ตรงความต้องการของผู้ซื้อทั้งระดับชุมชน ระดับชาติ และนานาชาติ เช่น ระบบสหกรณ์ ระบบการซื้อขายล่วงหน้า ตลาดกลางสินค้าเกษตร
3. ส่งเสริม และสนับสนุนการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ทั้งระบบ รวมถึงอาหารและผลิตภัณฑ์ ตู้ขนส่ง ระบบขนส่ง และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการค้าและการตลาด
4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบการตลาดชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และเชื่อมโยงกับตลาดชุมชนอื่นเพื่อการรวมพลัง และเสริมการค้าด้านอาหาร และการท่องเที่ยวชุมชน

กลยุทธ์ที่ 8 สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และ ภาคประชาชนในการรักษา ความมั่นคงด้านอาหาร

เป้าหมาย : สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานในทุกระดับเพื่อผลักดันและสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

แนวทางดำเนินงาน :

1. ใช้กฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ ในการผลักดันความร่วมมือ
2. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในการลักษณะการเข้าไปร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการผลิตเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร
3. ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและจัดสรรงบประมาณในเรื่องการพัฒนาการเกษตร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์มากขึ้น
4. แสวงหาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการผลิตอาหาร และอาหารสัตว์ที่ขาดแคลน

กลยุทธ์ที่ 9 วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่อาหาร

เป้าหมาย : เพิ่มประสิทธิภาพการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตตลอดห่วงโซ่อาหาร

แนวทางดำเนินงาน :

1. ส่งเสริมงานวิจัยในห่วงโซ่อาหาร เช่น การจัดการเรื่องดินและน้ำเพื่อการผลิตอาหาร วิจัยปรับปรุงพันธุ์ โภชนาการ และการควบคุมป้องกันโรคของพืช สัตว์ และประมง ตลอดจนการปฏิบัติการเกษตรที่ดีในการผลิตอาหารชนิดต่างๆ รวมทั้งการบริโภคอาหารเพื่อโภชนาการ และสุขภาพ
2. สนับสนุนงานวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตทั้งในระดับชุมชนและระดับเชิงพาณิชย์
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนลงทุนงานวิจัยหรือร่วมทุนวิจัยเชิงพาณิชย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอาหารเพิ่มขึ้น
4. วิจัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อยและเร่งรัดการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เกษตรกรรายย่อย
5. ศึกษาพันธุ์กรรมพืช สัตว์ ประมงเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์กรรมและจีโนมในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอาหาร

กลยุทธ์ที่ 10 จัดระบบเพื่อรองรับความมั่นคงด้านอาหารในภาวะวิกฤติ

เป้าหมาย : เพื่อให้มีอาหารเพียงพอรองรับการเกิดภาวะวิกฤติได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม

แนวทางดำเนินงาน :

1. ใช้พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติในการบริหารจัดการความมั่นคงด้านอาหารในภาวะวิกฤติ โดยกำหนดแนวทางและกลไกในการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้นำไปบังคับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม
2. วางแผนป้องกันการขาดแคลนวัตถุดิบอาหารและอาหารสัตว์ที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าสูงอย่างเหมาะสม เช่น การส่งเสริมการทดแทนการนำเข้า การกระจายแหล่งนำเข้า การหาสินค้าทางเลือกทดแทน การวางแผนปรับตัวด้านการผลิตและการค้าให้เกิดความสมดุล การสำรองสต็อก เป็นต้น
3. ผลักดันและขยายความร่วมมือเครือข่ายความมั่นคงด้านอาหารในระดับภูมิภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านเพื่อใช้ประโยชน์ยามขาดแคลนในภาวะวิกฤติ เช่น สำรองข้าวในภูมิภาคอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร

หลักการ : ดูแลคุณภาพและความปลอดภัยอาหารในห่วงโซ่อาหาร เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค และการค้าทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการแก้ไขปัญหาความยากจน ของเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัยอาหารให้เป็นมาตรฐานเดียว และส่งเสริมการบังคับใช้

เป้าหมาย : เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยอาหาร

แนวทางดำเนินงาน :

1. จัดทำมาตรฐานของไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและให้ครอบคลุมห่วงโซ่อาหาร
2. สนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดได้ เช่น จัดทำคู่มือข้อกำหนด หรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน และส่งเสริมให้ผู้ผลิตในทุกระดับเข้าสู่ระบบมาตรฐาน ทั้งโดยสมัครใจและการบังคับใช้ตามกฎหมาย
3. ประสานการดำเนินงานเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย โดยใช้กฎหมายที่แต่ละหน่วยงานรักษาการ อยู่ โดยประสานการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรขั้นต้น (Primary Product) ให้มีคุณภาพและความปลอดภัยตามมาตรฐาน และคุณค่าทางโภชนาการเพิ่มขึ้น

เป้าหมาย : เพิ่มคุณภาพและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรทั้งเพื่อการบริโภคโดยตรงและเพื่อเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรม

แนวทางดำเนินงาน :

1. วิจัย พัฒนาพันธุ์ และการควบคุมป้องกันโรคในพืช สัตว์ และประมง รวมถึงคุณภาพดิน น้ำ ปุ๋ย เพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรคุณภาพรายสินค้าทั้งด้านคุณภาพ ความปลอดภัยและคุณค่าทางโภชนาการเพิ่มขึ้น
2. สนับสนุนการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ขยายจำนวนฟาร์มมาตรฐาน GAP ที่ได้รับการรับรองให้มากขึ้นและเร็วขึ้น โดยเน้นการรับรองแบบกลุ่มมากขึ้น และสนับสนุนการเกษตรที่เกื้อหนุนต่อสุขภาพ เช่น เกษตรชีวภาพ เกษตรอินทรีย์ และระบบการเกษตรที่มีการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน (Integrated Pest Management System) เป็นต้น
3. สร้างต้นแบบสำหรับการผลิตที่ได้มาตรฐานในระดับฟาร์มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยน และถ่ายทอดการปฏิบัติระหว่างเกษตรกร
4. สร้างแรงจูงใจด้านต่างๆ เช่น ด้านการตลาด ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบมาตรฐานมากขึ้น เน้นแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ
5. รวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าคุณภาพในพื้นที่ใกล้เคียงกันเพื่อให้สามารถดำเนินการส่งเสริมในลักษณะเขตพื้นที่ได้

กลยุทธ์ที่ 3 เสริมสร้างความเข้มแข็งภาคการผลิตในระดับชุมชน (Community based) **เพื่อป้องกันการสูญเสียและเพิ่มมูลค่าเบื้องต้นให้กับผลผลิต**

เป้าหมาย : เพื่อให้ชุมชนมีบทบาทและเป็นรากฐานของการผลิตอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัย

แนวทางดำเนินงาน :

1. ศึกษา วิจัย และพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งการดูแลก่อน ระหว่างและหลังการเก็บเกี่ยว เน้นการดูแลหลังการเก็บเกี่ยว การยืดอายุเก็บรักษา และการสร้างมูลค่าเพิ่มในระดับครัวเรือนและชุมชน
2. สนับสนุนการรวมกลุ่ม สร้างช่องทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ
3. พัฒนาการถนอมอาหารและแปรรูปในระดับครัวเรือนและชุมชนเพื่อป้องกันการสูญเสียและเพิ่มมูลค่าเบื้องต้น เช่น การแปรรูปผัก ผลไม้
4. ส่งเสริมการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นด้านอาหารมาสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นจุดเด่น และจุดขายของผลิตภัณฑ์อาหาร
5. สนับสนุนและยกระดับแหล่งหรือสถานีรวบรวม และคัดบรรจุผลผลิตในระดับพื้นที่และระดับภูมิภาคเพื่อให้มีบทบาทในการปรับปรุงและตรวจสอบคุณภาพผลผลิต
6. ส่งเสริมการนำของเหลือใช้จากการเกษตรไปใช้ประโยชน์และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เช่น การทำปุ๋ย และพลังงานชีวภาพ เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 4 เสริมสร้างความเข้มแข็งภาคการผลิตในระดับอุตสาหกรรม (Industrial based) ทุกระดับ

เป้าหมาย : เพิ่มขีดความสามารถในระดับอุตสาหกรรมเพื่อให้อาหารมีคุณภาพ ความปลอดภัย

แนวทางดำเนินงาน :

1. ส่งเสริมการผลิตให้อาหารมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของประเทศและสากล
2. ส่งเสริมการใช้ระบบประกันคุณภาพการผลิตระดับอุตสาหกรรม (เช่น GMP HACCP เป็นต้น)
3. วิจัยในการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value added) ของอาหารทุกประเภท ทั้งการเพิ่มคุณภาพ การยืดอายุเก็บรักษา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีความหลากหลาย บรรจุภัณฑ์ และส่งเสริมการนำผลงานไปใช้เชิงพาณิชย์ รวมทั้งสนับสนุนให้เอกชนลงทุนในงานวิจัยและพัฒนาด้านอาหารในด้านต่างๆ มากขึ้น ทั้งการลงทุนวิจัยเองหรือการร่วมทุนวิจัยกับภาครัฐ
4. สร้างแรงจูงใจเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการยกระดับมาตรฐานการผลิตในทุกๆระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ผลิตและผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมเข้าสู่ระบบมาตรฐาน ทั้งมาตรการด้านการเงิน มาตรการด้านภาษี และอื่นๆ

กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการค้าและการตลาดผลิตภัณฑ์มาตรฐานทั้งที่มาจากการผลิตในระดับชุมชนและอุตสาหกรรม

เป้าหมาย : ผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศมีการยอมรับและเชื่อมั่นในอาหารไทย ทั้งด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และคุณค่าทางโภชนาการ ลดอุปสรรคทางการค้าจนทำให้มีการขยายตลาดได้มากขึ้น

แนวทางดำเนินงาน :

1. เพิ่มความเข้าใจและมั่นใจให้กับผู้บริโภคในเรื่องมาตรฐาน กระบวนการผลิต เพื่อการเลือกซื้อเลือกบริโภคอาหารที่ผลิตในประเทศไทย โดยการรณรงค์เผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาหารทั้งในและนอกประเทศ ผ่านสื่อทุกรูปแบบ
2. ส่งเสริมให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความสำคัญของการปกป้องสิทธิของตนเองและส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรผู้บริโภค
3. สร้างเครือข่ายผู้ผลิตสินค้าคุณภาพเชื่อมโยงกับโรงงาน ตลาด และแหล่งรับซื้อต่างๆ เพื่อสร้างความแน่นอนด้านตลาดให้กับผู้ผลิตและสร้างความแน่นอนด้านแหล่งและปริมาณวัตถุดิบให้กับแหล่งรับซื้อ
4. ส่งเสริมการตลาดสินค้ามาตรฐาน โดยจัดนิทรรศการ การเดินสาย (Road show) เจาะจับคู่ธุรกิจ ตลอดจนการจัดมหกรรมด้านอาหารตามฤดูกาล ตามภูมิภาคต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์คุณภาพ ความปลอดภัยความหลากหลาย รสชาติ คุณค่าทางโภชนาการ ตลอดจนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารของไทยในมิติต่างๆ
5. ศึกษาแนวโน้มและความต้องการของตลาด ตลอดจนพฤติกรรมของผู้บริโภค และกฎเกณฑ์กติกากทางการค้า
6. ส่งเสริมให้ผู้ผลิตเน้นภาพลักษณ์และจุดขายด้านคุณภาพ ความปลอดภัยของสินค้าอาหารไทยมากกว่าจุดขายด้านราคา เช่น การใช้ตราสินค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น
7. ส่งเสริมให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าที่มีตราสัญลักษณ์การรับรองมาตรฐานต่างๆ

กลยุทธ์ที่ 6 เสริมสร้างความเข้มแข็งในการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารของประเทศ

เป้าหมาย : เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและสร้างความเป็นธรรมตลอดจนอำนวยความสะดวกในการค้า

แนวทางดำเนินงาน :

1. เสริมสร้างความเข้มแข็งระบบการตรวจสอบรับรองและการเฝ้าระวังตามแนวทางสากลเพื่อการควบคุมดูแลคุณภาพมาตรฐานสินค้าทั้งในประเทศและการส่งออก
2. สนับสนุนการขยายบทบาทหน่วยตรวจสอบรับรองภาคเอกชนที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งสนับสนุนผู้ประกอบการให้จัดทำระบบการเฝ้าระวังความปลอดภัยสินค้าที่ตนผลิต นำเข้า หรือส่งออกด้วย ตลอดจนสนับสนุนให้ชุมชนที่มีความเข้มแข็งหรือกลุ่มผู้บริโภคสร้างระบบเฝ้าระวังสินค้าอาหาร
3. เพิ่มขีดความสามารถของห้องปฏิบัติการตรวจสอบทั้งภาครัฐและเอกชน โดยขยายบทบาทห้องปฏิบัติการภาคเอกชนสำหรับการตรวจสอบเชิงพาณิชย์
4. นำระบบการตามสอบหรือการตรวจสอบย้อนกลับมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดตามสาเหตุและแก้ไขปัญหาความปลอดภัยด้านอาหารได้อย่างรวดเร็ว

5. เพิ่มขีดความสามารถของหน่วยงานประเมินความเสี่ยงด้านอาหาร เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ สำหรับเป็นเครื่องมือในการต่อรอง และลดข้อโต้แย้งในการค้า

6. ปรับปรุงกฎระเบียบหรือข้อกำหนดเพื่อการปฏิบัติเกี่ยวกับอาหารนำเข้าโดยให้มีความสมดุลระหว่างการคุ้มครองผู้บริโภคและการอำนวยความสะดวกทางการค้าตลอดจนสอดคล้องกับพันธกรณีขององค์การการค้าโลก

7. บูรณาการการตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัย ของสินค้าเกษตรและอาหารนำเข้าของหน่วยงานต่างๆโดยเน้นการประสานการบังคับใช้ตามกฎหมายต่างๆที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

8. จัดทำความเท่าเทียมกันในการตรวจสอบรับรองสินค้าเกษตรและอาหารกับหน่วยงานระหว่างประเทศและประเทศคู่ค้าสำคัญเพื่อสร้างการยอมรับระบบตรวจสอบรับรองของไทยและอำนวยความสะดวกด้านการค้า

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านอาหารศึกษา

หลักการ : เน้นกระบวนการส่งเสริมพัฒนา และวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ ความตระหนัก
ในการใช้ทรัพยากรเพื่อผลิต และกระจายอาหารในห่วงโซ่อาหาร ตลอดจนพฤติกรรม
ที่พึงประสงค์ในการบริโภคอาหาร

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ และบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุก ภาคส่วนในเรื่องอาหารศึกษา

เป้าหมาย : เกิดการบูรณาการการทำงาน สามารถใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางดำเนินงาน :

1. บูรณาการภาครัฐ และเอกชนในเรื่องอาหารศึกษาทั้งเรื่องของนโยบาย การใช้ทรัพยากรทั้งบุคลากร สื่อ และงบประมาณ ตลอดจนการดำเนินงานรวมทั้งเรื่องการเงินและการปฏิบัติ การในการวิจัย
2. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานในพื้นที่มีบทบาทด้านอาหารศึกษาในระดับพื้นที่
3. ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการเข้ามาสนับสนุนด้านอาหารศึกษา

กลยุทธ์ที่ 2 สนับสนุนให้มีการวิจัยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ด้านอาหารได้

เป้าหมาย : เกิดการบริหารจัดการงานวิจัยให้ที่มีประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แนวทางดำเนินงาน :

1. มุ่งเน้นงานวิจัยที่ใช้ศาสตร์ในหลายสาขาเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาเดียวกัน สร้างความร่วมมือในการร่วมวิจัยหลายหน่วยงานและผู้ใช้งานวิจัยมีส่วนร่วมในการงานวิจัย
2. สนับสนุนให้มีการศึกษาเรื่องอาหารเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ของโลกในด้านต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การค้าสากลรวมทั้งการรวมกลุ่มเศรษฐกิจต่างๆ
3. สนับสนุนให้มีการใช้องค์ความรู้เดิมที่มีอยู่รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้มีการศึกษาเพื่อพัฒนานวัตกรรม และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ

กลยุทธ์ที่ 3 ให้มีการจัดการองค์ความรู้ในเรื่องอาหารศึกษา และเผยแพร่ความรู้ทุก รูปแบบอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมาย : มีการประมวล วิเคราะห์ สังเคราะห์และเผยแพร่ความรู้เพื่อนำไปใช้พัฒนาด้านอาหารในมิติต่างๆ

แนวทางดำเนินงาน :

1. ให้มีการประมวลความรู้และการปฏิบัติด้านอาหารศึกษาจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อถ่ายทอดการค้นพบและเผยแพร่
2. ส่งเสริมให้มีการนำองค์ความรู้ด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอาหารในห่วงโซ่ ไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในเชิงประจักษ์
3. ส่งเสริมให้ระบบการศึกษามีการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารศึกษาและสนับสนุนการดำเนินงานในห่วงโซ่อาหาร

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมให้เกษตรกร และชุมชนมีความรู้ด้านอาหารศึกษา อย่างเหมาะสม

เป้าหมาย : เกษตรกรและชุมชนสามารถพัฒนาและใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับอาหาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืน

แนวทางดำเนินงาน :

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรเป็นผู้มีความรู้และทักษะในมิติต่างๆของอาหารศึกษา สามารถผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยี หรือองค์ความรู้ปัจจุบัน
2. สนับสนุนกลไกการรวมกลุ่มของเกษตรกรในชุมชน เพื่อการเรียนรู้และพัฒนางานด้านอาหารศึกษา และการประยุกต์ใช้
3. สนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในชุมชน เพื่อนำความรู้ด้านอาหารศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสมของบุคคล และชุมชน

เป้าหมาย : บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจในการเป็นผู้ผลิตอาหารที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และเป็นผู้เลือกซื้อเลือกบริโภคอาหารที่เหมาะสมตามวัยและสภาวะต่างๆ และชุมชน มีภาวะแวดล้อมที่เกื้อหนุนการบริโภคอาหารที่ดี

แนวทางดำเนินงาน :

1. ส่งเสริมบทบาทของบุคลากรในท้องถิ่น ในการพัฒนาพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสมของประชาชน เช่น ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน เกษตรกรดีเด่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นต้น
2. ส่งเสริมให้มีกิจกรรม โครงการ ในการแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสมทั้งในเมืองและในท้องถิ่น เน้นการสร้างบทบาทของโรงเรียนและชุมชน
3. เพิ่มช่องทางและประสิทธิภาพการสื่อสารและการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีจิตสำนึกและพฤติกรรมบริโภคที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตและการหาข้อมูลความรู้เพื่อการบริโภคที่เหมาะสมกับภาวะสุขภาพของตน
4. มีการพัฒนาเครื่องชี้วัดพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสม
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประเมินภาวะโภชนาการ อันเป็นผลของพฤติกรรมบริโภคและพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม เพื่อแก้ไขภาวะโภชนาการที่ไม่ปกติ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ

หลักการ : พัฒนาการจัดการด้านอาหารของประเทศตลอดทั้งห่วงโซ่อาหารอย่างเป็นระบบ ให้มีความเหมาะสม สร้างความเข้มแข็งของการดำเนินงานทุกภาคส่วน ให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ รองรับภัยคุกคามต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสอดคล้องกับกติกาการค้าสากล

กลยุทธ์ที่ 1 ปรับปรุงและเสริมความเข้มแข็งโครงสร้างองค์กรในห่วงโซ่

เป้าหมาย : เกิดการมีส่วนร่วม ประสานงานและบูรณาการการดำเนินงานด้านอาหารทุกมิติตลอดห่วงโซ่จากภาคส่วนทุกระดับ

แนวทางดำเนินงาน :

1. ทบทวนภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดบทบาทที่ชัดเจน ลดช่องว่างหรือความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งองค์กรถาวรในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศอย่างต่อเนื่อง
2. สร้างกลไกเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน
3. สนับสนุนและเร่งรัดให้เกิดการกระจายอำนาจ มอบหมายอำนาจ และผสมผสานการทำงาน เพื่อให้เกิดความครอบคลุมในการคุ้มครองผู้บริโภค ลดช่องว่างและความซ้ำซ้อนในการจัดการด้านอาหารของประเทศ
4. วางแผนด้านบุคลากรหน่วยงานภาครัฐและให้เหมาะสมกับภารกิจทั้งจำนวน และการพัฒนาขีดความสามารถ รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงการปรับเปลี่ยนภารกิจรวมทั้งให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนภารกิจด้วย
5. สร้างระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งตัวชี้วัด เพื่อพัฒนาและปรับปรุงนโยบายและแผนดำเนินงานให้มีความต่อเนื่องและเหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาและปรับปรุงกฎหมายในห่วงโซ่

เป้าหมาย : พัฒนาและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหารให้มีความสมบูรณ์ ครอบคลุมและทันสมัย สอดคล้องกับสากล ทำให้การดำเนินงานในทุกมิติบรรลุผลได้อย่างเหมาะสมทันการณ์ ภายใต้พลวัตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

แนวทางดำเนินงาน :

1. พัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอาหารของหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้กฎหมายมีความสมบูรณ์ ครอบคลุม มีความทันสมัย สอดคล้องกับสากลและเหมาะสมกับการปฏิบัติ โดยเน้นการมีส่วนร่วมและเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม พ.ศ.
2. ติดตาม ประเมินปัญหาและอุปสรรคจากการใช้กฎหมาย เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์
3. ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้เกิดการบูรณาการการใช้กฎหมายที่มีอยู่ในหน่วยงานต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาฐานข้อมูลและการจัดการ

เป้าหมาย : เกิดระบบการประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลด้านอาหารของประเทศในทุกมิติ ทำให้หน่วยงานและภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องและทันการณ์

แนวทางดำเนินงาน :

1. กำหนดทิศทาง และสนับสนุนให้เกิดการประสาน เชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ข้อมูลในการแก้ไขปัญหาด้านอาหารของประเทศ
2. จัดระบบการจัดการข้อมูลสารสนเทศด้านอาหาร สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลที่มีอยู่เดิมจากหน่วยงานต่างๆทั่วประเทศ ให้มีความทันสมัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูล และสะดวกต่อการนำไปใช้
3. พัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์ระบบการเตือนภัยด้านอาหารในมิติต่างๆที่มีอยู่ของหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดการเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้เกี่ยวข้อง
4. ติดตามการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ด้านอาหารของประเทศในทุกมิติ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและพัฒนาปรับปรุงระบบงาน

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- (1) ประเทศไทยมีฐานทรัพยากรในการผลิตอาหารที่สมบูรณ์และยั่งยืน
- (2) ชุมชนเกษตรกรมีการผลิตอาหารที่เข้มแข็ง มีระบบเศรษฐกิจและการจัดการอาหารที่เป็นธรรม สร้างรายได้ให้แก่เศรษฐกิจของประเทศและท้องถิ่น
- (3) ผู้บริโภคเข้าถึงอาหารที่มีคุณภาพ และปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการ ทั้งอาหารที่ผลิตในประเทศ และอาหารนำเข้า
- (4) มีกลไกและระบบการจัดการด้านอาหารที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล สามารถตอบสนองได้ทันต่อสถานการณ์ต่างๆทั้งภาวะปกติและภาวะวิกฤติ
- (5) สร้างความเชื่อมั่นให้กับอาหารส่งออก เพิ่มศักยภาพและขยายโอกาสด้านการตลาดให้กับอาหารไทยผ่านทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางโภชนาการ

สรุปหน่วยงานรับผิดชอบตามยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย

ยุทธศาสตร์	หน่วยงาน
ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคงอาหาร	1. กระทรวงกลาโหม (กห) 2. กระทรวงการคลัง (กค) 3. กระทรวงการต่างประเทศ (กต) 4. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (กก) 5. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ) 6. กระทรวงคมนาคม (คค) 7. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส) 8. กระทรวงพลังงาน (พน) 9. กระทรวงพาณิชย์ (พณ) 10. กระทรวงมหาดไทย (มท) 11. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท) 12. กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ) 13. กระทรวงสาธารณสุข (สธ) 14. กระทรวงอุตสาหกรรม (อก) 15. สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช) 16. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช) 17. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) 18. สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก) 19. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) 20. สมาหอการค้าแห่งประเทศไทย 21. สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร	1. กระทรวงการคลัง (กค) 2. กระทรวงการต่างประเทศ (กต) 3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ) 4. กระทรวงพาณิชย์ (พณ) 5. กระทรวงมหาดไทย (มท) 6. กระทรวงวัฒนธรรม (วธ) 7. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท) 8. กระทรวงสาธารณสุข (สธ) 9. กระทรวงอุตสาหกรรม (อก) 10. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ) 11. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช) 12. สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช) 13. สมาหอการค้าแห่งประเทศไทย 14. สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ยุทธศาสตร์	หน่วยงาน
ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านอาหารศึกษา	1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ) 2. กระทรวงมหาดไทย (มท) 3. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท) 4. กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ) 5. กระทรวงสาธารณสุข (สธ) 6. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช) 7. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ) 8. สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช) 9. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) 10. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส) 11. สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก)
ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ	1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ) 2. กระทรวงพาณิชย์ (พณ) 3. กระทรวงมหาดไทย (มท) 4. กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ) 5. กระทรวงสาธารณสุข (สธ) 6. กระทรวงอุตสาหกรรม (อก) 7. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 8. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช) 9. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพ) 10. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร) 11. สำนักงานปรมาณ 12. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) 13. ทุกหน่วยงานที่มีกฎหมายเกี่ยวข้อง

หมายเหตุ : หน่วยงานและองค์กรตามตารางข้างต้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

หน่วยงานรับผิดชอบต่อการจัดการด้านอาหารของประเทศไทยแยกตามกลยุทธ์

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แนวทาง	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคง ด้านอาหาร	<u>กลยุทธ์ที่ 1</u> เร่งรัดปฏิรูปการถือครองที่ดิน และการคุ้มครองพื้นที่ การเกษตร	1. ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินและการเช่าที่ดิน 2. บังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ให้เข้มงวดขึ้น เช่น การเก็บภาษีที่ดินเพื่อการเกษตรที่ไม่ได้ใช้ ทำการเกษตร การบุกรุกพื้นที่สงวน การครอบครองที่ดินของต่างชาติ เป็นต้น 3. ผลักดันกฎหมายการคุ้มครองพื้นที่ทางการเกษตรให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว 4. หามาตรการไม่ให้เกษตรกรขายพื้นที่ทางการเกษตรในพื้นที่ที่เหมาะสมทางการเกษตรไปเพื่อ วัตถุประสงค์อื่น ซึ่งอาจกำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมาย หรือสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ	กษ	มท
	<u>กลยุทธ์ที่ 2</u> จัดการทรัพยากรน้ำและดิน เพื่อการเกษตร และป่าชุมชน	1. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ รวมทั้งการจัดหาแหล่งกักเก็บน้ำใหม่ เพื่อให้มี ทรัพยากรน้ำเพียงพอกับการเกษตร โดยการลงทุนและการบริหารจัดการน้ำให้เน้นเพื่อ การเกษตรและอาหารเป็นความสำคัญอันดับแรก 2. สนับสนุนและผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ป่าชายเลน และป่าชุมชน ในท้องถิ่นนั้นๆ โดยส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นผู้นำในการดำเนินการ 3. ฟื้นฟูและปรับปรุงทรัพยากรดินในพื้นที่การเกษตร	กษ	ทส/มท
	<u>กลยุทธ์ที่ 3</u> สร้างความสมดุลระหว่างพืช อาหารกับพืชพลังงาน	1. กำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริมพลังงานทางเลือกในส่วนของ พืชพลังงาน เพื่อมิให้เกิดปัญหาการแย่งพื้นที่เพาะปลูกอาหารจนส่งผลกระทบต่อความ มั่นคงด้านอาหารของประเทศ 2. นำเรื่องการกำหนดเขตการผลิต (Zoning) พืชอาหารและพืชพลังงานมาใช้ 3. เน้นการใช้พืชที่มีปัญหาด้านราคา หรือพืชที่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นเป้าหมายสำหรับการเป็น พืชพลังงาน	กษ	พณ
	<u>กลยุทธ์ที่ 4</u> พัฒนาประสิทธิภาพการผลิต อาหาร	1. สนับสนุนการจัดเขตการผลิต (zoning) สินค้าเกษตรที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถพัฒนา ประสิทธิภาพการผลิตในสินค้าเกษตรที่เป็นอาหารในแต่ละด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด 2. สร้างนวัตกรรมและนำเทคโนโลยี รวมถึงปัจจัยการผลิตต่างๆ ในห่วงโซ่อุปทานที่เหมาะสมใน แต่ละพื้นที่มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต 3. สนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการผลิต รวมทั้งนำการผลิตด้านเกษตร ไปเชื่อมโยงกับเรื่องอื่นๆ เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้าน การเกษตรของชุมชนผ่านวัฒนธรรมด้านการเกษตรและอาหาร	กษ	วท/มท/กก/ศร

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แนวทาง	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
	กลยุทธ์ที่ 5 สร้างแรงจูงใจในการทำการเกษตร และเพิ่มจำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่	1. ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้การทำเกษตร และผลิตอาหารในโรงเรียนและชุมชน 2. ส่งเสริม และสนับสนุนยุวเกษตรกร และเกษตรกรให้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถประยุกต์ความรู้ด้านอาหารศึกษาในการเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิตอาหาร และเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม จริยธรรม และการค้า 3. สนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อย และกลุ่มเกษตรกรผลิตอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยในระบบพันธะสัญญากับผู้ซื้อ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล โรงเรือน และภาคอุตสาหกรรม 4. บูรณาการการจัดสรรที่ดินเพื่อการเกษตร การฝึกอบรม และการให้สินเชื่อทางการเกษตร และการตลาดเพื่อให้เกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพ 5. ส่งเสริมบทบาทสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวกับการเกษตร และอาหาร ในการเพิ่มความรู้และประสิทธิภาพของเกษตรกร 6. พัฒนาระบบประกันรายได้ และสวัสดิการสังคมให้ครอบคลุมเกษตรกรทั้งหมด 7. ยกย่องเชิดชูเกษตรกรดีเด่นในทุกระดับ ให้เกิดความภูมิใจในวิชาชีพ และให้มีการดูแลเกษตรกรต่างด้วยความเป็นธรรม	ศส/กษ	มท/อก/พณ/ สธ/ธกส/สวก/ สวก/สภา อุตสาหกรรม/ สภาหอการค้า
	กลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการเข้าถึงอาหารในระดับชุมชนและครัวเรือน	1. สนับสนุนให้ประชาชนในระดับชุมชนในการทำเกษตรของท้องถิ่น เช่น ปลูกพืชประจำถิ่น รวมทั้งพืชอาหารที่มีคุณค่าโภชนาการสูง เสี่ยงสัตว์พื้นเมือง ประมงหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชน (food bank) ลดการพึ่งพาอาหาร จากภายนอกและมีอาหารสำรองเมื่อเกิดภาวะวิกฤต 2. ส่งเสริมการทำเกษตรในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมอย่างยั่งยืน 3. สร้างองค์ความรู้ และเสริมสร้างให้ประชาชนที่มีความรู้และพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อมีโภชนาการ และสุขภาพที่ดีทั้งประชาชนในชนบทและในเมือง 4. สนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐหรือของท้องถิ่นในพื้นที่มีบทบาทในการสนับสนุนหรือดำเนินการให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารในมิติต่างๆ รวมถึงการดูแลโภชนาการของประชาชนในวัยต่างๆ 5. กำหนดมาตรการในการสร้างเสถียรภาพทางด้านรายได้ของเกษตรกรจากการผลิตอาหาร และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร รวมทั้งการแก้ไขปัญหาหนี้สิน เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอและเหมาะสม	กษ	สธ/มท/พณ/ กค

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แนวทาง	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
	กลยุทธ์ที่ 7 ปรับปรุงและพัฒนาระบบ โลจิสติกส์ด้านสินค้าเกษตร และอาหาร	1. เร่งรัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการรวบรวมและการกระจายสินค้าเกษตรและอาหารให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาการขนส่งทางบก ทางน้ำ ระบบราง และทางอากาศ 2. เชื่อมโยงอุปสงค์และอุปทาน โดยการวางแผนการผลิต การตลาด ให้ตรงความต้องการของผู้ซื้อทั้งระดับชุมชน ระดับชาติ และนานาชาติ เช่น ระบบสหกรณ์ ระบบการซื้อขายล่วงหน้าตลาดกลางสินค้าเกษตร 3. ส่งเสริม และสนับสนุนการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ทั้งระบบ รวมถึงอาหารและผลิตภัณฑ์ ตู้ขนส่ง ระบบขนส่ง และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการการค้าและการตลาด 4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบการตลาดชุมชนที่มีประสิทธิภาพ และเชื่อมโยงกับตลาดชุมชนอื่นเพื่อการรวมพลัง และเสริมการค้าด้านอาหาร และการท่องเที่ยวชุมชน	คค/พณ	กษ/กก/สภา อุตสาหกรรม/ สภาหอการค้า
	กลยุทธ์ที่ 8 สร้างความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ เอกชน และภาค ประชาชนในการรักษาความ มั่นคงด้านอาหาร	1. ใช้กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ร.บ. สภาการเกษตรแห่งชาติ ในการผลักดันความร่วมมือ 2. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะการเข้าไปร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการผลิตเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร 3. ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและจัดสรรงบประมาณในเรื่องการพัฒนา การเกษตร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์มากขึ้น 4. แสวงหาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการผลิตอาหาร และอาหารสัตว์ที่ขาดแคลน	มท	กษ/สธ/อก/ สภา อุตสาหกรรม/ สภาหอการค้า
	กลยุทธ์ที่ 9 วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและ นวัตกรรมตลอดห่วงโซ่ อาหาร	1. ส่งเสริมงานวิจัยในห่วงโซ่อาหาร เช่น การจัดการเรื่องดินและน้ำเพื่อการผลิตอาหาร วิจัยปรับปรุงพันธุ์ โภชนาการ และการควบคุมป้องกันโรคของพืช สัตว์ และประมง ตลอดจนการปฏิบัติการเกษตรที่ดีในการผลิตอาหารชนิดต่างๆ รวมทั้งการบริโภคอาหารเพื่อโภชนาการและสุขภาพ 2. สนับสนุนงานวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตทั้งในระดับชุมชนและระดับเชิงพาณิชย์ 3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนลงทุนงานวิจัยหรือร่วมทุนวิจัยเชิงพาณิชย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอาหารเพิ่มขึ้น 4. วิจัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อยและเร่งรัดการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เกษตรกรรายย่อย 5. ศึกษาพันธมิตรชุมชนพืช สัตว์ ประมงเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุกรรมและจีโนมในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอาหาร	วช	กษ/มท/วท/ สวก/สกว

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แนวทาง	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
	กลยุทธ์ที่ 10 จัดระบบเพื่อรองรับความมั่นคงด้านอาหารในภาวะวิกฤติ	1. ใช้ พ.ร.บ. คณะกรรมการอาหารแห่งชาติดำเนินการบริหารจัดการความมั่นคงด้านอาหารในภาวะวิกฤติ โดยกำหนดแนวทางและกลไกในการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้เข้าไปบังคับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม 2. วางแผนป้องกันการขาดแคลนวัตถุดิบอาหารและอาหารสัตว์ที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าอย่างเหมาะสม เช่น การส่งเสริมการทดแทนการนำเข้า การกระจายแหล่งนำเข้า การหาสินค้าทางเลือกทดแทน การวางแผนปรับตัวด้านการผลิตและการค้าให้เกิดความสมดุล การสำรองสต็อก เป็นต้น 3. ผลักดันและขยายความร่วมมือเครือข่ายความมั่นคงด้านอาหารในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านเพื่อใช้ประโยชน์จากตลาดและกลไกในภาวะวิกฤติ เช่น สรรองข้าวในภูมิภาคอาเซียน	สมช	กพ/กษ/พณ/ กต/มท
ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านคุณภาพและความปลอดภัยด้านอาหาร	กลยุทธ์ที่ 1 สร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัยอาหารให้เป็นมาตรฐานเดียว และส่งเสริมการบังคับใช้ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรขั้นต้น (Primary Product) ให้มีคุณภาพและความปลอดภัยตามมาตรฐาน และคุณภาพการเพิ่มขึ้น	1. จัดทำมาตรฐานของไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและให้ครอบคลุมห่วงโซ่อาหาร 2. สนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดได้ เช่น จัดทำคู่มือข้อกำหนด หรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน และส่งเสริมให้ผู้ผลิตในทุกระดับเข้าสู่ระบบมาตรฐาน ทั้งโดยสมัครใจและโดยบังคับใช้โดยกฎหมาย 3. ประสานการดำเนินงานเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย โดยใช้กฎหมายที่แต่ละหน่วยงานรักษาการอยู่ โดยประสานการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 1. วิจัย พัฒนาพันธุ์ และการควบคุมป้องกันโรคพืช สัตว์ และประมง รวมถึงคุณภาพดิน น้ำ ปุ๋ย เพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรคุณภาพรายสินค้าทั้งด้านคุณภาพ ความปลอดภัยและคุณค่าทางโภชนาการเพิ่มขึ้น 2. สนับสนุนการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ขยายจำนวนฟาร์มมาตรฐาน GAP ที่ได้รับการรับรองให้มากขึ้นและเร็วขึ้น โดยเน้นการรับรองแบบกลุ่มมากขึ้น และสนับสนุนการเกษตรที่เกื้อหนุนต่อสุขภาพ เช่น เกษตรชีวภาพ เกษตรอินทรีย์ และระบบการเกษตรที่มีการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน (Integrated Pest Management System) เป็นต้น 3. สร้างต้นแบบสำหรับการผลิตที่ได้มาตรฐานในระดับฟาร์มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดการปฏิบัติระหว่างเกษตรกร 4. สร้างแรงจูงใจด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการตลาด ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบมาตรฐานมากขึ้น เน้นแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ 5. รวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าคุณภาพในพื้นที่ใกล้เคียงกันเพื่อให้สามารถดำเนินการส่งเสริมในลักษณะเขตพื้นที่ได้	กษ/สธ	อก/สกา อุตสาหกรรม/ สภาพอาหารค้า
			กษ	มท

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แนวทาง	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
	กลยุทธ์ที่ 3 เสริมสร้างความเข้มแข็งภาคการผลิตในระดับชุมชน (Community based) เพื่อป้องกันการสูญเสียและเพิ่มมูลค่าเบื้องต้นให้กับผลผลิต	1. ศึกษา วิจัย และพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งการดูแลก่อน ระหว่าง และหลังการเก็บเกี่ยว เน้นการดูแลหลังการเก็บเกี่ยว การยืดอายุเก็บรักษา และการสร้างมูลค่าเพิ่มในระดับครัวเรือนและชุมชน 2. สนับสนุนการรวมกลุ่ม สร้างช่องทางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ชุมชนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ 3. พัฒนาการถนอมอาหารและแปรรูปในระดับครัวเรือนและชุมชนเพื่อป้องกันการสูญเสีย และเพิ่มมูลค่าเบื้องต้น เช่น การแปรรูปผัก ผลไม้ 4. ส่งเสริมการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นด้านอาหารมาสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นจุดเด่น และจุดขายของผลิตภัณฑ์อาหาร 5. สนับสนุนและยกระดับแหล่งหรือสถานีรวบรวม และจัดบรรจุผลผลิตในระดับพื้นที่และระดับภูมิภาคเพื่อให้มีบทบาทในการปรับปรุงและตรวจสอบคุณภาพผลผลิต 6. ส่งเสริมการนำของเหลือใช้จากการเกษตรไปใช้ประโยชน์และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เช่น การทำปุ๋ย และพลังงานชีวภาพ เป็นต้น	กษ/วช	สธ /อก/มท/ วธ/วพ/สช
	กลยุทธ์ที่ 4 เสริมสร้างความเข้มแข็งภาคการผลิตในระดับอุตสาหกรรม (Industrial based) ทุกระดับ	1. ส่งเสริมการผลิตให้อาหามีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของประเทศและสากล 2. ส่งเสริมการใช้ระบบประกันคุณภาพการผลิตระดับอุตสาหกรรม (เช่น GMP, HACCP เป็นต้น) 3. วิจัยในการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value added) ของอาหารทุกประเภท ทั้งการเพิ่มคุณภาพ การยืดอายุเก็บรักษา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีความหลากหลาย บรรจุภัณฑ์ และส่งเสริมการนำผลงานไปใช้เชิงพาณิชย์ รวมทั้งสนับสนุนให้เอกชนลงทุนในงานวิจัยและพัฒนาอาหารในด้านต่างๆ มากขึ้น ทั้งการลงทุนวิจัยเองหรือการร่วมทุนวิจัยกับภาครัฐ 4. สร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งในการยกระดับมาตรฐานการผลิตในทุกกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ผลิตและผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม เข้าสู่ระบบมาตรฐาน ทั้งมาตรการด้านการเงิน มาตรการด้านภาษี และอื่นๆ	กษ/อก	สธ/วท/กค/ สภา อุตสาหกรรม/ สภาหอการค้า

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แนวทาง	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการค้าและการตลาดผลิตภัณฑ์มาตรฐานทั้งที่มาจากการผลิตในระดับชุมชนและอุตสาหกรรม	กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการค้าและการตลาดผลิตภัณฑ์มาตรฐานทั้งที่มาจากการผลิตในระดับชุมชนและอุตสาหกรรม	1. เพิ่มความเข้าใจและมั่นใจให้กับผู้บริโภคในเรื่องมาตรฐาน กระบวนการผลิต เพื่อการเลือกซื้อเลือกบริโภคอาหารที่ผลิตในประเทศไทย โดยการณรงค์เผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาหารทั้งในและนอกประเทศ ผ่านสื่อทุกรูปแบบ 2. ส่งเสริมให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความสำคัญของการปกป้องสิทธิของตนเองและส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรผู้บริโภค 3. สร้างเครือข่ายผู้ผลิตสินค้าคุณภาพเชื่อมโยงกับโรงงาน ตลาดและแหล่งรับซื้อต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านตลาดให้กับผู้ผลิตและสร้างความมั่นคงด้านแหล่งและปริมาณวัตถุดิบให้กับแหล่งรับซื้อ 4. ส่งเสริมการตลาดสินค้ามาตรฐาน โดยจัดนิทรรศการ การเดินสาย (road show) เจาะจับคู่ธุรกิจตลอดจนการจัดมหกรรมด้านอาหารตามฤดูกาล ตามภูมิภาคต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์คุณภาพ ความปลอดภัยความหลากหลายรสชาติ คุณค่าทางโภชนาการ ตลอดจนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารของไทยในมิติต่างๆ 5. ศึกษาแนวโน้มและความต้องการของตลาด ตลอดจนพฤติกรรมของผู้บริโภค และกฎเกณฑ์กติกากทางการค้า 6. ส่งเสริมให้ผู้ผลิตเน้นภาพลักษณ์และจุดขายด้านคุณภาพ ความปลอดภัยของสินค้าอาหารไทยมากกว่าจุดขายด้านราคา เช่น การใช้ตราสินค้า สิ่งปั้งทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น 7. ส่งเสริมให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าที่มีตราสัญลักษณ์การรับรองมาตรฐานต่างๆ	พณ	กษ /สว/มท/ อก/กต/สคป/ สภา อุตสาหกรรม/ สภาหอการค้า
	กลยุทธ์ที่ 6 เสริมสร้างความเข้มแข็งในการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารของประเทศ	1. เสริมสร้างความเข้มแข็งระบบการตรวจสอบรับรองและการเฝ้าระวังตามแนวทางสากลเพื่อการควบคุมดูแลคุณภาพมาตรฐานสินค้าทั้งในประเทศและการส่งออก 2. สนับสนุนการขยายบทบาทหน่วยตรวจสอบรับรองภาคเอกชนที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งสนับสนุนผู้ประกอบการจัดทำระบบการเฝ้าระวังความปลอดภัยสินค้าที่ตนผลิต นำเข้าหรือส่งออกด้วย ตลอดจนสนับสนุนให้ชุมชนที่มีความเข้มแข็งหรือกลุ่มผู้บริโภคสร้างระบบเฝ้าระวังสินค้าอาหาร 3. เพิ่มขีดความสามารถของห้องปฏิบัติการตรวจสอบมาตรฐานภาครัฐและเอกชน โดยขยายบทบาทห้องปฏิบัติการภาคเอกชนสำหรับการตรวจสอบย้อนกลับมาใช้เป็นเครื่องมือในการติดตาม 4. นำระบบการตามสอบหรือการตรวจสอบย้อนกลับมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดตามสาเหตุและแก้ไขปัญหาความปลอดภัยด้านอาหารได้อย่างรวดเร็ว 5. เพิ่มขีดความสามารถของหน่วยงานประเมินความเสี่ยงด้านอาหาร เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ สำหรับเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ และลดข้อโต้แย้งในการค้า	กษ/สธ	อก/วท/กต/ สภา อุตสาหกรรม/ สภาหอการค้า ไทย

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แนวทาง	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านอาหารศึกษา	กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ และบูรณาการของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนใน เรื่องอาหารศึกษา	กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ และบูรณาการของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนใน เรื่องอาหารศึกษา	6. ปรับปรุงกฎระเบียบหรือข้อกำหนดเพื่อการปฏิบัติเกี่ยวกับอาหารนำเข้าโดยให้มีความ สมดุลระหว่างการค้าเสรีกับผู้บริโภคและการอำนวยความสะดวกทางการค้า ตลอดจน สอดคล้องกับพันธกรณีขององค์การค้าโลก 7. บูรณาการการตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัย ของสินค้าเกษตรและอาหารนำเข้า ของหน่วยงานต่าง ๆ โดยเน้นการประสานการบังคับใช้ตามกฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด 8. จัดทำความเท่าเทียมกันในการตรวจสอบรับรองสินค้าเกษตรและอาหารกับหน่วยงาน ระหว่างประเทศและประเทศคู่ค้าสำคัญเพื่อสร้างการยอมรับระบบตรวจสอบรับรองของ ไทยและอำนวยความสะดวกด้านการค้า	
ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านอาหารศึกษา	กลยุทธ์ที่ 2 สนับสนุนให้มีการวิจัยที่ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ด้าน อาหารได้	กลยุทธ์ที่ 2 สนับสนุนให้มีการวิจัยที่ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ด้าน อาหารได้	1. บูรณาการภาครัฐ และเอกชนในเรื่องอาหารศึกษาทั้งเรื่องของนโยบาย การใช้ทรัพยากรทั้ง บุคลากร สื่อ และงบประมาณ ตลอดจนการดำเนินงานรวมทั้งเรื่องการเงินและการปฏิบัติ การในการวิจัย 2. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานในพื้นที่มีบทบาทด้านอาหารศึกษาใน ระดับพื้นที่ 3. ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการเข้ามาสนับสนุนด้านอาหารศึกษา	มท/วช/สกา/ สวท/สสส/สช
ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านอาหารศึกษา	กลยุทธ์ที่ 3 ให้มีการจัดการองค์ความรู้ใน เรื่องอาหารศึกษา และ เผยแพร่ความรู้ทุก แบบอย่างต่อสื่อ	กลยุทธ์ที่ 3 ให้มีการจัดการองค์ความรู้ใน เรื่องอาหารศึกษา และ เผยแพร่ความรู้ทุก แบบอย่างต่อสื่อ	1. มุ่งเน้นงานวิจัยที่ใช้ศาสตร์ในหลายสาขาเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาเดียวกัน สร้างความร่วมมือใน การวิจัยหลายหน่วยงานและใช้งานวิจัยมีส่วนร่วมในงานวิจัย 2. สนับสนุนให้มีการศึกษาเรื่องอาหารเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี การ เปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ของโลกในด้านต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การค้าสากล รวมทั้งการรวมกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ 3. สนับสนุนให้มีการใช้องค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้มีการศึกษาเพื่อ พัฒนานวัตกรรม และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ 1. ให้มีการประมวลความรู้ และการปฏิบัติด้านอาหารศึกษาจากงานวิจัยทั้งใน และ ต่างประเทศ เพื่อถ่ายทอดการค้นพบและเผยแพร่ 2. ส่งเสริมให้มีการนำองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหารในวงกว้าง ไปใช้ให้เกิด สัมฤทธิ์ผลเชิงประจักษ์ 3. ส่งเสริมให้ระบบการศึกษาที่มีการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารศึกษา และ สนับสนุนการดำเนินงานในห่วงโซ่อาหาร	วช/สกา สวท/สสส/สช

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แนวทาง	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ	กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมให้เกษตรกร และ ชุมชนมีความรู้ด้านอาหาร ดีกินอย่างเหมาะสม	1. ส่งเสริมให้เกษตรกรเป็นผู้มีความรู้และทักษะในมิติต่างๆ ของอาหารศึกษา สามารถ ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยี หรือองค์ความรู้ปัจจุบัน 2. สนับสนุนกลไกการรวมกลุ่มของเกษตรกรในชุมชน เพื่อการเรียนรู้ และพัฒนางานด้าน อาหารศึกษา และการประยุกต์ใช้ 3. สนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในชุมชน เพื่อนำความรู้ด้านอาหารศึกษาไปสู่ การปฏิบัติ	กษ	วช/สกว/วท
	กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมพฤติกรรมผู้บริโภค ที่เหมาะสมของบุคคล และ ชุมชน	1. ส่งเสริมบทบาทของบุคลากรในท้องถิ่น ในการพัฒนาพฤติกรรมผู้บริโภคที่เหมาะสมของ ประชาชน เช่น ผู้นำชุมชน ราษฎรอาวุโส เกษตรกรดีเด่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน เป็นต้น 2. ส่งเสริมให้มีกิจกรรม โครงการ ในการแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมผู้บริโภคที่เหมาะสม ทั้งในเมืองและในท้องถิ่น เน้นการสร้างบทบาทของโรงเรียนและชุมชน 3. เพิ่มช่องทางและประสิทธิภาพการสื่อสารและการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้บริโภคสำนึก และพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตและการหาข้อมูลความรู้เพื่อการ บริโภคที่เหมาะสมกับภาวะสุขภาพของตน 4. มีการพัฒนาเครื่องวัดพฤติกรรมผู้บริโภคที่เหมาะสม 5. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประเมินภาวะโภชนาการ อันเป็นผลของพฤติกรรมบริโภค และพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม เพื่อแก้ไขภาวะโภชนาการที่ไม่ปกติ	สธ	กษ/สคบ/สสส/ สช
ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ	กลยุทธ์ที่ 1 ปรับปรุงและเสริมความ เข้มแข็งโครงสร้างองค์กรใน ห่วงโซ่	1. ทบทวนภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดบทบาทที่ชัดเจน ลดช่องว่างหรือ ความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งองค์กรในการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศอย่างต่อเนื่อง 2. สร้างกลไกเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน 3. สนับสนุนและเร่งรัดให้เกิดการกระจายอำนาจ มอบหมายอำนาจ และผสมผสานการทำงาน เพื่อให้เกิดความครอบคลุมในการคุ้มครองผู้บริโภค ลดช่องว่างและลดซ้ำซ้อนในการ จัดการด้านอาหารของประเทศ 4. วางแผนด้านบุคลากรหน่วยงานภาครัฐและให้เหมาะสมกับภารกิจทั้งจำนวน และการพัฒนา ขีดความสามารถ รวมทั้งการจัดการโครงสร้างประมาณ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงการปรับเปลี่ยนภารกิจ รวมทั้งให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนภารกิจด้วย 5. สร้างระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งจัด เพื่อพัฒนาและปรับปรุง นโยบายและแผนดำเนินงานให้มีความต่อเนื่องและเหมาะสม	กพ/กพร	ศธ/มท/พม/ กษ/อก/สธ/ สำนัก งบประมาณ

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แนวทาง	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
	กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย ในห่วงโซ่	1. พัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอาหารของหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้กฎหมายมีความสมบูรณ์ ครอบคลุม มีความทันสมัย สอดคล้องกับสากลและเหมาะสมกับการปฏิบัติ โดยเน้นการมีส่วนร่วมและเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ร่าง พ.ร.บ.คุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม พ.ศ.... 2. ติดตาม ประเมินปัญหาและอุปสรรคจากการใช้กฎหมาย เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 3. ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้เกิดการบูรณาการการใช้กฎหมายที่มีอยู่ในหน่วยงานต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	ทุกหน่วยงานที่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
	กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาฐานข้อมูลและการจัดการ	1. กำหนดทิศทาง และสนับสนุนให้เกิดการประสาน เชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ข้อมูลในการแก้ไขปัญหาด้านอาหารของประเทศไทย 2. จัดระบบการจัดการข้อมูลสารสนเทศด้านอาหาร สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลที่มีอยู่เดิมจากหน่วยงานต่างๆ ทั่วประเทศ ให้มีความทันสมัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูล และสะดวกต่อการนำไปใช้ 3. พัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์ระบบการเตือนภัยด้านอาหารในมิติต่างๆ ที่มีอยู่ของหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดการเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้เกี่ยวข้อง 4. ติดตามการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ด้านอาหารของประเทศในทุกระดับ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและพัฒนาระบบงาน	สกว	วช/สธ/สพ/พม/อก

หมายเหตุ : หน่วยงานและองค์กรตามตารางข้างต้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

ภาคผนวก

พระราชบัญญัติ

คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๕๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑

เป็นปีที่ ๖๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ
ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล
ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๕๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“อาหาร” หมายความว่า อาหารตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร

“ห่วงโซ่อาหาร” หมายความว่า วงจรการผลิตอาหารตั้งแต่วัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต การเพาะปลูก การเพาะเลี้ยง การตัดแต่ง การแปรรูป การขนส่ง การปรุง การประกอบ การบรรจุ การเก็บรักษา การจัดจำหน่าย การกระจาย จนถึงผู้บริโภค รวมทั้งการนำเข้า การนำผ่าน และการส่งออก

“คุณภาพอาหาร” หมายความว่า อาหารที่มีคุณลักษณะทางกายภาพและส่วนประกอบที่พึงจะมี รวมถึงมีคุณค่าทางโภชนาการที่เหมาะสม

“ความปลอดภัยด้านอาหาร” หมายความว่า การจัดการให้อาหาร และสินค้าเกษตรที่นำมาเป็นอาหารบริโภคสำหรับมนุษย์มีความปลอดภัย โดยไม่มีลักษณะเป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยอาหาร และตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง อาหารที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) อาหารที่มีจุลินทรีย์ก่อโรคหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเจือปนอยู่
- (๒) อาหารที่มีสารหรือวัตถุเคมีเจือปนอยู่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในปริมาณที่อาจเป็นเหตุให้เกิดอันตราย หรือสามารถสะสมในร่างกายที่ก่อให้เกิดโรค หรือผลกระทบต่อสุขภาพ
- (๓) อาหารที่ได้ผลิต ปรุง ประกอบ บรรจุ ขนส่งหรือมีการเก็บรักษาไว้โดยไม่ถูกสุขลักษณะ
- (๔) อาหารที่ผลิตจากสัตว์ หรือผลผลิตจากสัตว์ที่เป็นโรคอันอาจติดต่อถึงคนได้
- (๕) อาหารที่ผลิต ปรุง ประกอบจากสัตว์และพืช หรือผลผลิตจากสัตว์และพืชที่มีสารเคมีอันตราย เกสซ์เคมีภัณฑ์ หรือยาปฏิชีวนะตกค้างในปริมาณที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- (๖) อาหารที่มีภาชนะบรรจุประกอบด้วยวัตถุที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

“ความมั่นคงด้านอาหาร” หมายความว่า การเข้าถึงอาหารที่มีอย่างเพียงพอสำหรับการบริโภคของประชาชนในประเทศ อาหารมีความปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมตามความต้องการตามวัยเพื่อการมีสุขภาพที่ดี รวมทั้ง การมีระบบการผลิตที่เกื้อหนุน รักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา และความคงอยู่ของฐานทรัพยากรอาหารทางธรรมชาติของประเทศ ทั้งในภาวะปกติหรือเกิดภัยพิบัติ สาธารณภัยหรือการก่อการร้ายอันเกี่ยวเนื่องจากอาหาร

“อาหารศึกษา” หมายความว่า กระบวนการส่งเสริม พัฒนา และวิจัยเพื่อให้ความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรมที่ถูกต้องในห่วงโซ่อาหารและในการบริโภคด้านอาหาร

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ

มาตรา ๔ ให้มีคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ ประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ

(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการสภาพความมั่นคงแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และเลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เป็นกรรมการ

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนเจ็ดคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และผลงานเป็นที่ประจักษ์ไม่น้อยกว่าสิบปีด้านคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหาร อาหารศึกษา กฎหมายและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน เป็นกรรมการ

(๔) เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา เป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้อำนวยการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการร่วม

ให้ปลัดกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้งข้าราชการในกระทรวงสาธารณสุขจำนวนหนึ่งคน และปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งข้าราชการในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จำนวนหนึ่งคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๕ กรรมการตามมาตรา ๔ (๓) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์

(๓) ไม่เป็นข้าราชการการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้บริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง

(๔) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๕) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๖) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกหรือไม่ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๖ กรรมการตามมาตรา ๔ (๓) มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการตามมาตรา ๔ (๓) ขึ้นใหม่ ให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ แต่ต้องไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น

ในกรณีที่กรรมการตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการแทนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งกรรมการนั้นว่างลงและให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

ในกรณีที่วาระของกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างนั้นก็ได้ และในการนี้ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการเท่าที่เหลืออยู่

มาตรา ๗ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา ๔ (๓) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๕

มาตรา ๘ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ให้มีการประชุมคณะกรรมการ ไม่น้อยกว่าปีละสองครั้ง

มาตรา ๕ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง หรือคณะอนุกรรมการ คณะหนึ่งหรือหลายคณะเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

คณะกรรมการเฉพาะเรื่องตามวรรคหนึ่ง อาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่คณะกรรมการเฉพาะเรื่องมอบหมาย

การประชุมของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานให้นำมาตรา ๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหาร และอาหารศึกษา รวมทั้งจัดทำแผนเผชิญเหตุและระบบเตือนภัยด้านอาหาร ต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ตามอำนาจหน้าที่

(๒) จัดให้มี หรือส่งเสริม สนับสนุนให้มีกระบวนการในการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ ด้านคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหารและอาหารศึกษา เพื่อให้เกิด การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

(๓) ให้คำแนะนำในการออกประกาศตามมาตรา ๑๒

(๔) ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ คุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหาร และอาหารศึกษา

(๕) กำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและยุทธศาสตร์ตาม (๑) อำนาจการ แก้ไขปัญหา รวมทั้งเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาปัญหาจากการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ซึ่งปฏิบัติตามกฎหมายหรือกฎระเบียบของแต่ละหน่วยงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหารและอาหารศึกษา

(๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น หรือตามที่ นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๑ ในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามมาตรา ๑๐ คณะกรรมการ อาจขอให้กระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ นิติบุคคล หรือบุคคลใด ๆ เสนอรายละเอียดทางวิชาการ สถิติ การจัดการ และเรื่องต่าง ๆ ที่จำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนด

นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหาร และอาหารศึกษา รวมทั้งอาจเชิญบุคคลหนึ่งบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย หรือความเห็น ได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๑๒ ในภาวะที่เกิดภัยพิบัติ สาธารณภัย หรือการก่อการร้ายอันเกี่ยวเนื่องจากอาหาร อันเป็นภัยที่ร้ายแรงและฉุกเฉินอย่างยิ่ง ให้นายกรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการและโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศกำหนดให้เขตพื้นที่ใดเป็นเขตพื้นที่ที่จำเป็นต้องสงวนไว้เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงด้านอาหารเป็นการชั่วคราว รวมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องมีแผนที่แสดงแนวเขตพื้นที่ที่จำเป็นต้องสงวนไว้นั้นแนบท้ายประกาศด้วย

ในการออกประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการเพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อบรรลุดตามวัตถุประสงค์ โดยกระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของ ผู้ครอบครอง หรือผู้ใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่ดังกล่าวน้อยที่สุด

ประกาศตามวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับได้ไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ประกาศมีผลใช้บังคับและอาจขยายได้อีกครั้งละไม่เกินหนึ่งปี ในกรณีที่ยังร้ายแรงและฉุกเฉินอย่างยิ่งนั้นยังคงมีอยู่และให้ปิดไว้ ณ สถานที่ดังต่อไปนี้

(๑) ที่ทำการของหน่วยงานตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม

(๒) ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขต และที่ทำการแขวง หรือศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการกำนัน และที่ทำการผู้ใหญ่บ้านแห่งท้องที่ที่เขตพื้นที่ที่จำเป็นต้องสงวนไว้นั้นตั้งอยู่แล้วแต่กรณี

(๓) สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร และสำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานครสาขา หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา และสำนักงานที่ดินอำเภอแห่งท้องที่ที่เขตพื้นที่ที่จำเป็นต้องสงวนไว้นั้นตั้งอยู่แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๓ ในเขตพื้นที่ใดที่ได้มีประกาศกำหนดตามมาตรา ๑๒ ห้ามบุคคลใดใช้ประโยชน์หรือกระทำการใด ๆ ในเขตพื้นที่นั้นผิดไปจากหรือขัดกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประกาศดังกล่าว

มาตรา ๑๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้กรรมการตามมาตรา ๔ (๔) ดำเนินการคัดเลือกรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๕ ซึ่งมีความรู้ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และผลงานเป็นที่ประจักษ์ไม่น้อยกว่าสิบปีด้านคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหาร อาหารศึกษา กฎหมาย และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสมควรเป็นกรรมการตามมาตรา ๔ (๓) โดยให้มีจำนวนเป็นสองเท่าของกรรมการตามมาตรา ๔ (๓) เสนอต่อประธานกรรมการ เพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเลือกและแต่งตั้งเป็นกรรมการตามมาตรา ๔ (๓) ต่อไป

ให้นำบทบัญญัติในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับกรณีที่กรรมการตามมาตรา ๔ (๓) พ้นจากตำแหน่ง ตามวาระหรือพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระด้วยโดยอนุโลม

ในระหว่างที่ยังไม่มีหน่วยงานธุรการ ให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา หรือ หน่วยงานที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ทำหน้าที่หน่วยงานธุรการแก่คณะกรรมการ คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน จนกว่าจะมีหน่วยงานธุรการดังกล่าว

มาตรา ๑๖ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกประกาศ เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

ประกาศนั้นเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหารอยู่หลายฉบับ และอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหลายหน่วยงานในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ แต่มีลักษณะของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับอาหารในมิติที่แตกต่างกันในขอบเขตจำกัด ขาดการบูรณาการ ขาดความเป็นเอกภาพ และประสิทธิภาพในการกำกับดูแล การดำเนินงานในห่วงโซ่อาหารทั้งด้านคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค การส่งเสริมและสนับสนุนการค้าและอุตสาหกรรมเกี่ยวกับอาหารทั้งภายในและระหว่างประเทศประกอบกับยังขาดนโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารทั้งในยามปกติและยามฉุกเฉิน ตลอดจนการป้องกันการใช้อาหารในการก่อการร้าย รวมทั้ง การให้การศึกษาด้านอาหารให้ทันต่อสถานการณ์ของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ เพื่อเป็นองค์กรหลักและกลไกของประเทศในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับอาหารทุกมิติดังกล่าว เบื้องต้น โดยครอบคลุมห่วงโซ่อาหารอย่างมีเอกภาพและประสิทธิภาพในลักษณะบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ

โดยที่พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ บัญญัติให้คณะรัฐมนตรี แต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และผลงานเป็นที่ประจักษ์ ไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี ด้านคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหาร อาหารศึกษา กฎหมาย และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยด้านละ ๑ คน เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ จำนวน ๓ คน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑ ให้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ จำนวน ๓ คน ดังนี้

- ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์
 - นายธนินท์ เจียรวนนท์
 - นายพจน์ จิรวิบูลย์
 - นายสุรพล ว่องวัฒนวิโรจน์
 - หม่อมหลวงอโณทัย ชุมสาย
 - ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนวรรณ พลวิชัย
 - ศาสตราจารย์ศักรินทร์ ภูมิรัตน
- ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี

รองนายกรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทน

นายกรัฐมนตรี

คำสั่งคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ

ที่ ๑/๒๕๕๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย

ตามที่มีการประชุมคณะกรรมการอาหารแห่งชาติครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่ง เพื่อศึกษา หาข้อมูล และกลั่นกรอง เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๑

ฉะนั้นอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๑ คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ จึงมีคำสั่งให้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

องค์ประกอบ

(๑) ศาสตราจารย์เกียรติคุณไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์
ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ	ประธานกรรมการ
(๒) นางสาวเมทนี สุนทรักษ์
ที่ปรึกษาสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ	รองประธานกรรมการ
(๓) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ	กรรมการ
(๔) ผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	กรรมการ
(๕) รองศาสตราจารย์จันทร์จรูญ เรียวเดชะ
ผู้อำนวยการฝ่ายเกษตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	กรรมการ
(๖) รองศาสตราจารย์พรกมล ไตรวิทย์ทางกูร
รองศาสตราจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กรรมการ
(๗) ผู้ช่วยศาสตราจารย์จูน เจริญเสียง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กรรมการ
(๘) ผู้เชี่ยวชาญที่ประธานกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการ
ด้านอาหารของประเทศไทยแต่งตั้งเป็นครั้ง ๆ ไป
ครั้งละไม่เกิน ๕ คน	กรรมการ
(๙) นางสาวทิพย์วรรณ ปริญญาศิริ
ผู้อำนวยการกองควบคุมอาหาร
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	กรรมการและเลขานุการ

(๑๐) นางสาว ...

- (๑๐) นางสาวจุฑาเดือน ศตะนาวัน กรรมการและเลขานุการร่วม
ผู้อำนวยการกองนโยบายมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
- (๑๑) นางสาวพัชนี อินทรลักษณ์ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
กองควบคุมอาหาร
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
- (๑๒) นางสาวอิงอร ปัญญากิจ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นักวิชาการมาตรฐานชำนาญการพิเศษ
สำนักมาตรฐานสินค้าและระบบคุณภาพ
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

อำนาจหน้าที่

- (๑) จัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย โดยให้มีความครอบคลุมด้านความมั่นคงด้านอาหาร คุณภาพและความปลอดภัยด้านอาหาร และอาหารศึกษา เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการอาหารแห่งชาติพิจารณา
- (๒) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน เพื่อมอบหมายให้ดำเนินการใดตามที่คณะกรรมการกำหนด หรือเพื่อช่วยปฏิบัติงานตามความเหมาะสม
- (๓) ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการอาหารแห่งชาติมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓

พลตรี

(สนั่น ขจรประศาสน์)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการอาหารแห่งชาติ

ผู้แทนหน่วยงานที่ร่วมเป็นกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย

มีดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1. นางสาวรณิ คำมัน เป็นผู้แทน
รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ
2. นางสาวลดาวัลย์ คำภา เป็นผู้แทนสำรอง
ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
(นักวิเคราะห์นโยบายและแผนทรงคุณวุฒิ)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1. นางนารีณัฐ รุณภัย เป็นผู้แทน
รองเลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
2. นางกรทิพย์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา เป็นผู้แทนสำรอง
ผู้อำนวยการสำนักเศรษฐกิจการเกษตร
ระหว่างประเทศ

ผู้เชี่ยวชาญที่ประธานกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหาร
ของประเทศไทยแต่งตั้ง เพื่อร่วมเป็นกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์
การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย

มีดังนี้

1. นางสาวชุติมา บุญยประภัศร	ผู้ตรวจราชการกระทรวงพาณิชย์
2. ผศ.ดร. จารึก สิงห์ปรีชา	รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิเทศสัมพันธ์
คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. รศ.ดร. ชโยดม สรรพศรี	อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทีมงานผู้ช่วยฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย

มีดังนี้

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

1. รศ.ประภาพร ขอไพบูลย์

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

2. นางตรีรัตน์ รุ่งโรจน์ชัยพร นักวิชาการอาหารและยา ชำนาญการพิเศษ
3. นางสาวอรสา จงวรกุล นักวิชาการอาหารและยาชำนาญการ
4. นายสายันต์ รวดเร็ว นักวิชาการอาหารและยาปฏิบัติการ
5. นายอมรพันธ์ ลูกอินทร์ นักวิชาการอาหารและยาปฏิบัติการ
6. นายวรพจน์ ฤทธิ์ดี นักวิชาการอาหารและยาปฏิบัติการ
7. นางสาววาฬิกา สมองคุณ นักวิชาการอาหารและยาปฏิบัติการ
8. นางสาวภัทราวรรณ วัฒนศัพท์ นักวิชาการอาหารและยาปฏิบัติการ
9. นางสาวธิดา กันสุวิโร นักวิชาการอาหารและยาปฏิบัติการ
10. นางสาวจารุณี วงศ์เล็ก นักวิชาการอาหารและยาปฏิบัติการ
11. นางสาวมนสุวีร์ ไพชำนาญ นักวิชาการวิทยาศาสตร์
12. นางสาวชนิษฐ์ ลิ้มปิยะวาลย์ นักวิชาการวิทยาศาสตร์
13. นางสาวจุไรรัตน์ ถนอมกิจ นักวิชาการวิทยาศาสตร์

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

14. นางสาวศิริประภา คำยอง นักวิชาการนโยบายและแผนปฏิบัติการ

สถานที่ติดต่อ :

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ

- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข
โทร. 02-590-7030, 02-590-7023 โทรสาร 02-591-8460
e-mail : law.dreamt@gmail.com
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
โทร. 02-561-2277 ต่อ 1330 โทรสาร 02-561-4034
e-mail : acfspol@acfs.go.th